

**EDUCATIEVE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
KLEUTERONDERWIJS**

Bachelorproef

De schooltuin maximaal benutten
doorheen het hele schooljaar met de
oudste kleuters

Voorwoord

Ik heb veel bijgeleerd tijdens het maken van deze bachelorproef, met behulp van literatuur maar ook dankzij andere personen.

Graag bedank ik Liesbeth Dessers. Ze is mijn promotor en heeft mij tijdens het maken van mijn bachelorproef goed begeleid. Ze heeft mij nuttige feedback, ideeën en de nodige ondersteuning gegeven tijdens dit avontuur.

Ik zou ook graag de stedelijke basisschool Kuringen willen bedanken omdat ik bij hen mijn stage kon uitvoeren. Zij gaven mij een interessante probleemstelling waarvoor ik een oplossing mocht zoeken.

Vervolgens zou ik graag Karen Marchal, kleuterleerkracht in SBS Kuringen en mijn mentor tijdens stage, willen bedanken omdat ik mijn ontwerp enkele keren mocht uittesten in de klas. Samen hebben we door omstandigheden enkele alternatieven bedacht om zoveel mogelijk activiteiten uit te testen. Ze heeft me hierin ook begeleid en als ik vragen had, beantwoordde ze deze zonder aarzeling.

Ik zou graag Kelly Engelen, Sabine Crombez, Marleen Van Der Velden en mevrouw Van Ginkel willen bedanken voor hun hulp en dat ik hen mocht interviewen. Dit was zeker een meerwaarde voor mijn onderzoek.

Sabine Crombez heeft ook mijn ontwerp nagekeken en interessante feedback gegeven zodat ik mijn handelingsplan kon verbeteren.

Tot slot zou ik ook zeker mijn familie en mijn vriend willen bedanken omdat ze me tijdens dit proces goed hebben ondersteund wanneer het voor mij wat moeilijker ging.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	6
1 Oriënteren en richten.....	7
1.1 Onderzoekstap oriënteren.....	7
1.1.1 Op zoek naar een praktijkprobleem – Aanleiding voor onderzoek.....	7
1.1.2 De verkennende probleemanalyse.....	7
1.1.3 Het praktijkprobleem beschrijven.....	14
1.2 Onderzoekstap richten.....	16
1.2.1 Formuleren van een onderzoeksdoel.....	16
1.2.2 De reikwijdte van de onderzoeksvraag bepalen.....	16
2 Plannen.....	17
2.1 Planning.....	17
2.2 Beschrijving van de deelvragen.....	18
2.2.1 Deelvraag 1: Wat zijn de voordelen van een schooltuin?.....	18
2.2.2 Deelvraag 2: Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin? 18	
2.2.3 Deelvraag 3: Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?.....	19
3 Verzamelen en analyseren.....	20
3.1 Deelvraag 1: Wat zijn de voordelen van de schooltuin?.....	20
3.1.1 Literatuurstudie.....	20
3.1.2 Tussentijdse conclusie.....	21
3.2 Deelvraag 2: Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin? 22	
3.2.1 Literatuurstudie.....	22
3.2.2 Individueel interview met Kleuterleerkrachten.....	24
3.2.3 Activiteiten die de stageschool organiseert.....	25
3.2.4 Tussentijdse conclusie.....	25

3.3	Deelvraag 3: Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?	26
3.3.1	Literatuurstudie	26
3.3.2	Individueel interview met kleuteridee/Landelijke Gilden	28
3.3.3	Materialen die de stageschool gebruikt	29
3.3.4	Tussentijdse conclusie	29
4	Ontwerpen	30
4.1	Ontwerpeisen	30
4.2	Beschrijving van het ontwerp	31
4.3	Ontwerp uittesten	31
4.4	Feedback over het ontwerp van Karen Marchal en Sabine Crombez	32
5	Concluderen en vooruitblikken	34
5.1	Beantwoorden van de onderzoeksvraag en deelvragen	34
5.1.1	Wat zijn de voordelen van een schooltuin?	34
5.1.2	Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?	34
5.1.3	Welk materiaal is er nodig voor activiteiten in de schooltuin?	35
5.1.4	Onderzoeksvraag: Hoe kan de schooltuin maximaal worden benut doorheen het hele schooljaar voor de kleuters van de derde kleuterklas?	35
5.2	Conclusie van het ontwerp	36
5.3	Reflecteren op het gehele proces	36
5.4	Toekomstperspectief	37
6	Bibliografie	38
7	Bijlagen	43
7.1	Interview met mevrouw Engelen (leerkracht)	43
7.2	Interview met mevrouw Crombez (Kleuterleerkracht)	45
7.3	Interview met mevrouw Van Ginkel (Kleuteridee)	47
7.4	Interview met mevrouw Van Der Velden (Landelijke Gilden)	48
7.5	Interview met Karen Marchal (mentor)	51
7.6	Handleiding	52

Inleiding

In deze bachelorproef heb ik onderzoek gedaan naar hoe de kleuterleerkrachten een schooltuin het hele jaar door kunnen gebruiken. Specifiek voor de leerkrachten van de derde kleuterklas van de stedelijke basisschool Kuringen

In het hoofdstuk 'oriënteren en richten' heb ik het praktijkprobleem verkend door bronnen te raadplegen en vervolgens aan de hand van de 5XW+H vragen, het probleem uitgebreid omschreven. Hieruit heb ik het onderzoeksdoel kunnen formuleren, de onderzoeksvraag en de bijhorende deelvragen.

In het tweede hoofdstuk, 'plannen', heb ik geschikte onderzoeksinstrumenten geselecteerd voor de deelvragen zodat ik elke deelvraag vervolgens correct en uitgebreid kon beantwoorden in het volgende hoofdstuk, 'verzamen en analyseren'.

In het hoofdstuk 'ontwerpen' stelde ik eerst mijn ontwerpeisen op. Hierop gebaseerd komt mijn handleiding met activiteiten aanbod. Deze handleiding bestaat uit uitgebreide activiteitenfiches die leerkrachten kunnen raadplegen. Vervolgens reflecteer ik over het uittesten en de feedback die ik heb gekregen van mijn mentor en van de expert over mijn ontwerp.

In het laatste hoofdstuk vindt u de conclusies terug over het beantwoorden van de onderzoeksvraag en de deelvragen. Alsook de conclusie over het ontwerp, gebaseerd op de resultaten van de effectieve uitvoering van de voorgestelde activiteiten en op de feedback van mijn mentor en een expert. Verder reflecteer ik over het gehele proces en de uitwerking ervan. Tot slot sluit ik de conclusie af met mijn blik op de toekomst.

1 Oriënteren en richten

1.1 Onderzoekstap oriënteren

1.1.1 Op zoek naar een praktijkprobleem – Aanleiding voor onderzoek

De leerkrachten van de derde kleuterklas van de stedelijke basisschool Kuringen zouden de schooltuin het hele jaar door willen benutten maar ze weten niet concreet hoe ze dit kunnen doen. Ze gebruiken de schooltuin vooral in de lente en zomer, en dan voornamelijk voor het planten en zaaien. In de herfst en de winter gebruiken ze de schooltuin zelden.

Ik heb voor dit onderzoeksvorstel gekozen omdat de schooltuin me interesseert en ik vind het belangrijk dat de schooltuin maximaal kan benut worden om hierdoor actief te leren doorheen het hele schooljaar. Bovendien raadt het onderwijs van Vlaanderen aan om in de toekomst (2030) een schooltuin te hebben zodat de school een aantrekkelijkere plek wordt om te leren en werken (W. M. Kessels, 2013)

Daarom zal ik activiteiten voorzien die de leerkrachten het hele jaar door kunnen gebruiken in de schooltuin. Ik zal activiteiten uitwerken rond drie thema's: planten, dieren en de weerselementen. Ik heb deze drie thema's gekozen omdat ze me een richting en een afbakening geven. Deze zijn ook de meest voorkomende thema's in de schooltuin. Dit heb ik ook besproken met mijn stagementor.

1.1.2 De verkennende probleemanalyse

Associatieve techniek – Brainstormen vanuit vragen en problemen

Afbeelding 1: Brainstormen 'Hoe de schooltuin het hele jaar door benutten'

Literatuurverkenning met betrekking tot het probleem

Kernbegrip	Deelaspecten	Bronnen	Toelichting
Doorheen de seizoenen	De vier seizoenen met NOVA	(IRM, Z.J.)	Een jaar bestaat uit 12 maanden, die verdeeld is in 4 seizoenen. 4 seizoenen: <ul style="list-style-type: none"> • De herfst • De winter • De lente • De zomer
	De herfst		De herfst begint op 21 september en duurt tot 21 december. In de natuur breekt de tijd aan om te oogsten: druiven, kastanjes, appels, peren...De bomen in de bossen krijgen de mooiste kleuren, met prachtige schakeringen van bruin, geel en rood. Maar de herfst is ook het seizoen waarin de bomen hun bladeren verliezen. In de herfst kan het flink waaien en er zijn veel plassen! Gemiddelde temperatuur (Brussel): 10.9°C Gemiddelde neerslaghoeveelheid (Brussel): 219.9 l/m ²
	De winter		De winter begint op 21 december tot 21 maart. Het is het koudste seizoen. In de winter is de luchttemperatuur zo koud dat er sneeuw kan ontstaan in de wolken, die tot op de grond kan vallen. Gemiddelde temperatuur (Brussel): 3.6°C Gemiddelde neerslaghoeveelheid (Brussel): 220.5 l/m ²
	De lente		De lente begint op 21 maart en duurt tot 21 juni. Bloemen ontluiken overal in de velden en de bossen. De bladeren komen terug aan de bomen en het weer wordt zachter.

			<p>Gemiddelde temperatuur (Brussel): 10.1°C Gemiddelde neerslaghoeveelheid (Brussel): 187.8 l/m²</p>
	De zomer		<p>De zomer begint op 21 juni tot 21 september. Het is het warmste seizoen. In de zomer staat de zon op haar hoogste punt en de bloemen veranderen in mooie rijpe vruchten: kersen, abrikozen en aardbeien zijn overal te koop. Gemiddelde temperatuur (Brussel): 17.5°C Gemiddelde neerslaghoeveelheid (Brussel): 224.6 l/m²</p>
Weerselementen	Temperatuur	(Stephan Boulez et al., 2018)	<p>Bij koud weer beginnen we te bibberen of krijgen we kippenvel, bij warm weer beginnen we te zweten. Wil je de temperatuur exact weten, dan zul je gebruik maken van meetapparatuur, namelijk een thermometer. Hierop kan je de temperatuur in graden Celsius exact aflezen.</p>
	Luchtdruk		<p>De luchtdruk is de druk die op je uitoefent. De luchtdruk meten we met een barometer.</p>
	Wind		<p>Wind is lucht die beweegt en ontstaat door drukverschillen in de atmosfeer. Om de windsnelheid te meten, gebruikt men een anemometer.</p>
	Bewolking		<p>In de lucht rondom ons zit waterdamp. Wanneer lucht afkoelt, zal waterdamp condenseren tot waterdruppeltjes die zo klein zijn dat ze blijven hangen en wolken vormen.</p>
	Neerslag		<p>De hoeveelheid regen die op een bepaalde plek is gevallen, meten we met een pluviometer.</p>
Seizoenen bij planten	Lente	(Stephan Boulez et al., 2018)	<p>Op de bosbodem bijten de voorjaarsbloeiers de spits af. Met de eerste blaadjes draait de fotosynthese op volle toeren. Er moeten immers reservestoffen</p>

			worden opgeslagen. Met de ergste koude achter de rug ontkiemen er allerlei zaden. Naast de juiste temperaturens – en lichtomstandigheden is voldoende water belangrijk bij het kiemen. Weldra zullen de eerste bestuivers zich melden: met de eerste nectar – en stuifmeel trek ook voor bijen en hommels een nieuw seizoen zich op gang.
	Zomer		Lange dagen en voldoende water zijn alvast de ingrediënten die de uitbouw van een stevig bladapparaat en stengel garanderen. Reserves worden opgeslagen waar het maar kan. Voor vele planten is het moment van voortplanten aangebroken. Een lange lichtperiode vormt het signaal om zomers tot bloei over te gaan.
	Herfst		Ook in de herfst zijn er nog tal van vruchten. Planten moeten zich nu voorbereiden voor de winter. Voor vele houtige planten breekt met de herfst de periode aan waarbij zij zich gaan beschermen tegen vorst en uitdroging: de grootste bedreiging in de winter. Ze helen alle vocht uit hun bladeren en laten deze uitdrogen. Daarna laten ze hun bladeren vallen. Omdat de plant stoffen uit het blad haalt, verliest het blad de groene kleur en verandert hij in een andere kleur.
	Winter		Met de winter is voor planten een periode van rust aangebroken. Planten houden hun stofwisseling op een laag pitje.
Seizoenen en dieren	Winter	(Stephan Boulez et al., 2018)	<u>Trek:</u> Er zijn vogels die in de herfst vertrekken vanuit België naar een ander land dat warmer is in de winter. Deze noemen we trekvogels. Ook vinden de vogels minder voedsel tijdens de winter. Tijdens de zomer

			<p>maken ze een vetlaag aan om deze te gebruiken tijdens de trek. Er zijn ook vogels die in België blijven.</p> <p><u>Winterrust:</u> Sommige zoogdieren gaan in winterrust zoals eekhoorns, beren, Zij laten hun lichaamstemperatuur enkele graden dalen. Ze slapen het grootste deel van de winter maar worden soms wakker om te eten. Daarom maken deze dieren een voedselvoorraad tijdens de herfst.</p> <p><u>Winterslaap:</u> Dieren die in winterslaap gaan, zoals egels, vleermuizen, ... laten hun lichaamstemperatuur sterk dalen en eten de hele winter niet. Ook hun ademhaling en hartslag dalen heel fel.</p>
Je eigen groentetuin op 1m ²	Het gereedschap	(Nageleisen, 2011)	<p>Er worden verschillende materialen gebruikt in een tuin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De spade - Een riek - De schoffelhak - Het handschopje - Een pootstok - Zaailabels - Een hark - De waaierhark - De snoeischaar - De grasschaar - Een mes - Een schaar - Raffia (touw) - Tuinhandschoenen - Een buigzame onkruidmand - Emmers - Een gieter
Zaikalender	Wat is een zaikalender?	(Tuindreef, Z.J.)	<p>Een (moes)tuin of zaibak, maar geen idee wat wanneer te zaaien? Dan biedt een zaikalender uitkomst. Op de zaikalender staan alle maanden van het jaar. Daarbij staat aangegeven wanneer welke bloemzaden, kruidenzaden en groentezaden</p>

			gezaaid, geplant en geoogst kunnen worden. In deze bron kan men een zaaikalender downloaden.
--	--	--	---

Perspectiefwisseling

Perspectief van de kleuters:

De kleuters kunnen vele leerkansen laten liggen als ze niet het gehele schooljaar de schooltuin kunnen benutten. In de schooltuin kan men niet alleen groenten en fruit oogsten maar men kan ook zorgen voor dieren, het weer observeren, kriebelbeestjes gaan zoeken, enzovoort.

Ook kunnen ze door de schooltuin meer buiten komen en kunnen ze meer bewegen. Beweging is belangrijk voor kleuters omdat door beweging het kind fitter wordt. Hiermee bedoel ik dat het kind een beter uithoudingsvermogen, kracht, snelheid, techniek en coördinatie kan ontwikkelen (a.s.r., 2020). Ook mentaal heeft het heel wat voordelen.

Perspectief van de leerkrachten:

Voor de leerkrachten is het een probleem omdat ze graag de schooltuin het gehele schooljaar willen benutten. Ze willen graag de schooltuin volledig benutten tijdens het klasgebeuren maar ze weten nog niet concreet hoe ze dit moeten aanpakken.

Informatie verzamelen uit de praktijk

De leerkrachten verzorgen de schooltuin zelf zonder hulp van een tuinman. De werkmannen maaien enkel het gras.

Er zijn verschillende materialen te vinden in de schooltuin. Er zijn materialen om de tuin te onderhouden zoals een schop, een hark, een gieter, een schop, een handkrabber, De schop en de handkrabber zijn ook beschikbaar in kindermaat.

De leerkrachten van de derde kleuterklas zaaien en planten enkel in de schooltuin. Ze hebben dan ook de schooltuin vooral betrokken bij het thema 'lente'.

Ik ben naar de stedelijke basisschool Kuringen gegaan om de schooltuin van buitenaf eens te bekijken. Ik heb van deze schooltuin enkele foto's gemaakt.

Afbeelding 2: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen voor de verbouwing

Afbeelding 3: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen voor de verbouwing

Afbeelding 4: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen voor de verbouwing

Afbeelding 5: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen voor de verbouwing

Afbeelding 6: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen voor de verbouwing

Wanneer ik de schooltuin had bezocht, had ik vastgesteld dat de structuur van de schooltuin vrij goed in orde is.

Zijnde:

- Aanwezigheid van een serre
- Verschillende groentebakken
- Een kippenweide (2 kippen (1 is ondertussen overleden) en 1 haan)
- Waterreservoir (minder toegankelijk)

Enkel heb ik geen compostbak gezien.

Tijdens de paasvakantie van 2022 hebben ze het prefab laten weghalen. Na de paasvakantie zijn de werkmannen gestart met het verbouwen van de schooltuin. Ze hebben ondertussen de serre en enkele bakken weggehaald en reeds nieuwe bakken in de schooltuin geplaatst.

Ze hebben inmiddels ook vier nieuwe kippen gekocht. Dus nu hebben ze een haan en 5 kippen.

Mijn mentor vertelde me ook dat ze in de paasvakantie twee compostbakken zullen toevoegen in de schooltuin. De kippenweide zou ook nog vergroot worden.

Na het weghalen van de prefab en nadat de werkmannen reeds wat aan de schooltuin gewerkt hebben, heb ik enkele foto's gemaakt van de verdere ontwikkeling van de schooltuin. Hieronder vindt u enkele foto's (28 mei 2022). Deze foto's zijn ongeveer vanuit hetzelfde punt genomen als de foto's voordat ze de prefab hebben weggehaald en die men hierboven kan zien.

Afbeelding 7: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen tijdens de verbouwing

Afbeelding 8: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen tijdens de verbouwing

Afbeelding 9: Schooltuin van Stedelijke Basisschool Kuringen tijdens de verbouwing

1.1.3 Het praktijkprobleem beschrijven

Wat is het probleem?

De leerkrachten van de derde kleuterklas in de Stedelijke Basisschool Kuringen hebben een schooltuin die niet voldoende wordt benut. De leerkrachten willen zoveel mogelijk de schooltuin gebruiken tijdens het schooljaar maar ze weten nog niet hoe. Daarom vragen ze om hulp zodat ze de volgende jaren de schooltuin het gehele jaar kunnen gebruiken.

Voor wie is het probleem?

Het is een probleem voor de leerkrachten van de derde kleuterklas omdat ze niet voldoende bijkomende activiteiten hebben om de schooltuin optimaal te kunnen gebruiken.

Doordat ze de schooltuin niet voldoende benutten, is het ook een probleem voor de kleuters. De kleuters kunnen hierdoor leerkansen verliezen omdat diverse onderzoeken hebben aangetoond dat natuurbeleving een positieve invloed heeft op kinderen. Ook is er uit onderzoek gebleken dat het spel geconcentreerder wordt wanneer er zinvolle ervaringen in de natuur worden opgedaan (Zaal, 2013).

In het onderwijs willen we alle ontwikkelingsgebieden stimuleren. Er is een rijk spelaanbod in de tuin met kansen voor de cognitieve, motorische, sociale en de taalontwikkeling (Zaal, 2013).

Tot slot kunnen de kleuters in de tuin ook veel zintuigelijke ervaringen opdoen: ruiken aan planten en bloemen, kijken naar het weer, proeven van eigen gekweekte groenten, luisteren naar de vogels, voelen van natuurlijk materiaal (Zaal, 2013).

Waar vindt het probleem zich plaats?

Het probleem vindt zich plaats in de Stedelijke Basisschool Kuringen in de schooltuin van de derde kleuterklas.

Wanneer vindt het probleem zich plaats?

Het probleem vormt zich het hele schooljaar omdat de leerkrachten van de derde kleuterklas het hele schooljaar de schooltuin willen gebruiken. Maar de leerkrachten kunnen niet het hele jaar door zaadjes zaaien omdat men dit enkel in een bepaalde periode kan doen.

Waarom is het een probleem?

Dit is een probleem omdat de kleuters van de derde kleuterklas leerkansen kunnen missen. Als ze de schooltuin doorheen het hele schooljaar kunnen gebruiken, zullen de kleuters meer leren en zullen er minder leerkansen verloren gaan op vlak van cognitieve -, motorische -, sociale – en taalontwikkeling (Zaal, 2013).

Hoe is het probleem ontstaan?

De school heeft de schooltuin nog maar 3 à 4 jaar. Ze voeren activiteiten uit in de schooltuin vooral over het zaaien en planten in de schooltuin. De leerkrachten gebruikten hiervoor enkel de schooltuin in de lente en de zomer. De leerkrachten van de derde kleuterklas hebben niet voldoende bijkomende activiteiten om uit te voeren in de schooltuin. Hierdoor gebruikte ze enkel de schooltuin in de lente en de zomer maar zelden in de herfst en de winter.

In het groter plaatje, is het probleem ontstaan omdat vele leerkrachten niet voldoende weten hoe ze de schooltuin optimaal kunnen betrekken tijdens het klasgebeuren.

Het zou hierbij kunnen dat ze te weinig kennis hebben gekregen rond de schooltuin tijdens de opleiding van kleuteronderwijs.

Bij PXL Education leren de studenten tijdens het vak 'mens en maatschappij' wel de weerselementen en bijhorende meetinstrumenten. Ook wordt er uitgelegd hoe men dit aan de kleuters overbrengt (Smets, Z.J.). Men leert niet alleen over het weer maar men leert ook over de planten en dieren tijdens het vak 'wetenschappen en techniek'. Men leert het ontwikkelingsproces van een zaadje tot een plant en wat de plant nodig heeft om te kunnen groeien. Bovendien leren de studenten over verschillende soorten planten en de verschillende soorten dieren zoals gewervelde dieren en ongewervelde dieren (Stephan Boulez et al., 2018).

Wat wel opvalt is dat men niet leert hoe een schooltuin moet worden ingericht en wat we allemaal kunnen doen in de schooltuin.

1.2 Onderzoekstap richten

1.2.1 Formuleren van een onderzoeksdoel

Onderzoeksdoel: De schooltuin van de derde kleuterklas maximaal benutten door het ontwikkelen van activiteiten voor het hele schooljaar.

1.2.2 De reikwijdte van de onderzoeksvraag bepalen

Techniek: inzoomen en uitzoomen

Tabel 1: Inzoomen en uitzoomen vanuit de onderzoeksvraag

Inzoomen		De schooltuin van de derde kleuterklas	Maximaal worden benut	Doorheen het hele schooljaar	Voor de kleuters van de derde kleuterklas?
Gewone zin	Hoe kan	De schooltuin	Benut worden	Doorheen het schooljaar	Voor de oudste kleuters?
Uitzoomen		De tuin		Doorheen het jaar	Voor de kleuters?

Onderzoeksvraag: Hoe kan de schooltuin maximaal worden benut doorheen het hele schooljaar voor de kleuters van de derde kleuterklas?

Deelvragen:

- Wat zijn de voordelen van een schooltuin?
- Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?
- Welk materiaal is er nodig voor activiteiten in de schooltuin?

2 Plannen

2.1 Planning

Deelvragen	Onderzoeksmethode	Planning
Deelvraag 1: Wat zijn de voordelen van een schooltuin?	Onderzoeksmethode 1: Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)	Ik zal dit opzoeken tijdens de maanden januari en februari.
Deelvraag 2: Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?	Onderzoeksmethode 1: Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)	Ik zal dit opzoeken tijdens de maanden januari en februari.
	Onderzoeksmethode 2: Bevragen (individueel interview) met leerkrachten van een andere kleuterscholen (Van der Donk & Van Lanen, 2020)	Ik zal op 25 januari kleuterscholen mailen. Op 9 februari heb ik een interview met Kelly Engelen (leerkracht). Op 24 februari heb ik een interview met Sabine Crombez (leerkracht). Op 30 maart heb ik een interview met Karen Marchal (leerkracht).
Deelvraag 3: Welk materiaal is er nodig voor activiteiten in de schooltuin?	Onderzoeksmethode 1: Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)	Ik zal dit opzoeken tijdens de maanden januari en februari.
	Onderzoeksmethode 2: Bevragen (individueel interview) met de schrijver van kleuteridee en de landelijke gilden. (Van der Donk & Van Lanen, 2020)	Ik zal hen op 25 januari mailen. Op vraag van mevrouw Van Ginkel (leerkracht) verstuur ik de interviewvragen op 31 januari via mail. Op 3 februari heb ik een interview met Marleen Van Der Velden (Landelijke Gilden). Op 30 maart heb ik een interview met Karen Marchal (leerkracht).

Ontwerp	Het uittesten van het ontwerp op de Stedelijke Bassischool Kuringen	Ik zal enkele activiteiten uit mijn handelingsplan testen tijdens mijn stage (25/04 – 20/05).
	Het ontwerp laten nakijken door mijn mentor en een expert	Ik zal mijn ontwerp via mail doorsturen op 29 mei zodat mijn mentor (Karen Marchal) en expert (Sabine Crombez) mijn ontwerp kunnen nakijken.

2.2 Beschrijving van de deelvragen

2.2.1 Deelvraag 1: Wat zijn de voordelen van een schooltuin?

Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)

Ik zal het internet en de bib raadplegen om te weten te komen wat de voordelen zijn van een schooltuin voor kleuters.

2.2.2 Deelvraag 2: Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?

Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)

Ik zal op het internet verschillende websites bekijken van verschillende leerkrachten waar ze hun activiteiten in de schooltuin verkort laten zien. Sommige voegen hierbij ook foto's van activiteiten die men in de schooltuin kan uitvoeren.

Kleuteridee is een website waarbij ze voorbeelden geven van activiteiten die men bij bepaalde thema's kan uitvoeren. Deze website werkt al elk seizoen uit samen met het thema tuincentra. Er is ook een verslag over een schooltuin beschikbaar. Er zijn nog andere leerkrachten die ook zo een website hebben gemaakt.

Bevragen (individueel interview) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)

Ik zal leerkrachten van andere kleuterscholen interviewen die bezig zijn met een schooltuin met zijn/haar kleuters.

Ook zal ik mijn mentor hierover interviewen.

Ik zal op voorhand de vragen voor het interview opstellen en dit op een gestructureerde manier.

2.2.3 Deelvraag 3: Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?

Tekstbronnen bestuderen (Literatuurstudie) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)

Tijdens het bekijken van activiteiten die door leerkrachten op internet geplaatst zijn en die men in de schooltuin kan uitvoeren, zal ik in deze deelvraag bekijken welke materialen men nodig heeft voor deze activiteiten.

Bevragen (individueel interview) (Van der Donk & Van Lanen, 2020)

Ik zal de schrijver van kleuteridee contacteren om meer informatie te krijgen over de materialen van een schooltuin. Ik kan haar contacteren via mail: info@kleuteridee.nl

Ik zal ook contact opnemen met landelijke gilden omdat dit een organisatie is die scholen helpt. Ze hebben ook een thema over de schooltuin waarover ik hen meer informatie kan vragen. Ik zal Marleen Van Der Velden interviewen. Zij werkt bij Landelijke Gilden. Ook zal ik mijn mentor interviewen over welk materiaal ze gebruikt in de schooltuin.

Ik zal op voorhand de vragen van het interview opstellen en dit op een gestructureerde manier.

3 Verzamelen en analyseren

3.1 Deelvraag 1: Wat zijn de voordelen van de schooltuin?

3.1.1 Literatuurstudie

3.1.1.1 Voordelen over de ontwikkeling van het kind op basis van onderzoeken

Er zijn verschillende voordelen aan de schooltuin voor de ontwikkeling van het kind.

Ten eerste hebben diverse onderzoeken aangetoond dat natuurbeleving een positieve invloed heeft op kleuters (Zaal, 2013). Want de buitenruimte zorgt voor zintuigelijke ervaringen die een rustgevend gevoel creëren, heeft een stress verminderd effect, verbetert de coördinatie en verhoogt de concentratie. En het buitenspelen zorgt voor het welbevinden en de weerbaarheid van kinderen, zowel fysiek als mentaal. Ook is het een goede manier om te bewegen. Jonge kinderen hebben een drang om te bewegen en dit kunnen ze zeker in een schooltuin doen (De Kleine - Valk, 2021; Luchesi, 2019).

Ten tweede is de schooltuin een meerwaarde voor de ontwikkeling van het kind. Want om tot een ontwikkeling te komen, is het belangrijk dat kinderen emotioneel vrij zijn, nieuwsgierig zijn en dat de kinderen zelfvertrouwen krijgen/ontwikkelen. Om een goede basis te leggen voor de individuele en sociale ontwikkeling zijn er tijdens het buitenspelen veel mogelijkheden (De Kleine - Valk, 2021). Er is ook een rijk spelaanbod in de tuin met kansen voor de cognitieve, motorische, sociale en de taalontwikkeling (Zaal, 2013).

Ten derde kunnen kleuters door de schooltuin zelfvertrouwen, geduld, flexibiliteit en verantwoordelijkheid ontwikkelen (Bell, Z.J.).

De schooltuin kan zelfvertrouwen ontwikkelen wanneer de kleuters hun angsten overwinnen wanneer ze een kriebelbeestje tegenkomen in de schooltuin. Ook zorgt zelfgekweekte fruit en groenten voor een geluuksmomentje. Hierbij kunnen ze een boost van zelfvertrouwen krijgen (Bell, Z.J.).

Tuinieren vraagt om geduld want een plant groeit niet van de ene dag op de andere dag.

Ook is het goed groeien van een plant niet alleen afhankelijk van de goede zorg dat er gegeven wordt aan het zaadje of de plant. Maar het weer en de dieren die in de tuin voorkomen, zorgen dat het resultaat niet altijd helemaal is wat ervan wordt verwacht.

Kleuters die bezig zijn met tuinieren blijken hierdoor flexibeler te zijn en beter met problemen om te kunnen gaan (Bell, Z.J.).

De schooltuin zorgt ook voor het verantwoordelijkheidsgevoel van een kleuter. Dit is omdat de kleuter zorg moet dragen aan een levend wezen (Bell, Z.J.). De kleuter realiseert dat men een ander levend wezen kan helpen groeien. De kleuters moeten zorg en aandacht besteden aan het levend wezen zodat hij zijn behoeftes krijgt en deze kan ontwikkelen (Both, 2005).

Ten vierde zorgt de schooltuin ervoor dat de kleuters vrijheid ervaren. Omdat de ruimte in de schooltuin minder beperkt is tegenover een klaslokaal. Ook kan er meer geluid worden gemaakt dan in een klaslokaal. Door deze vrijheid ontwikkelt er het sociaal gebied want er is meer spontaan samenspel tussen de kleuters (De Kleine - Valk, 2021).

Ten vijfde is er uit onderzoek gebleken dat het spel geconcentreerder wordt wanneer en zinvolle ervaringen in de natuur worden opgedaan (Zaal, 2013). Deze omgeving brengt een verwondering naar de kinderen toe zoals de diertjes die ze tegenkomen, de invloed van de seizoenen, de geluiden, ... In een groene omgeving kunnen kinderen ontdekken, ervaren en zich blijven verwonderen (Van Amelsvoort, 2019).

Ten zesde zorgt de schooltuin voor een sterke betrokkenheid van de kleuters bij het bekijken van het weer, de dieren, tuinieren, enzovoort (Both, 2005). De kleuter ontdekt hoe een zaadje/plant zich ontwikkelt, welke diertjes in de tuin leven, de verschillende seizoenen, ...door in de tuin te werken (Luchesi, 2019).

3.1.1.2 Outdoor learning in de schooltuin

Men kan in de schooltuin ook aan 'outdoor learning' doen. 'Outdoor learning' betekent dat men actief aan het leren is in de buitenlucht waardoor alle zintuigen worden geprikkeld. Hierdoor zullen de kleuters veel meer gaan bijleren en onthouden wat men heeft gezien, gehoord, geroken, ... (De Haseleer, 2018).

Er zijn verschillende voordelen aan het 'outdoor learning'. Door 'outdoor learning' kunnen de leerlingen en leerkrachten meer verbonden zijn met elkaar. Ze gaan nieuwe elementen leren kennen. Ze leren ook om in groep samen te gaan werken en kritisch te kijken naar het resultaat. Er is ook bewezen dat de resultaten van de leerlingen stijgen wanneer de leerlingen buiten les krijgen. Buiten leren is ook goed voor de gezondheid. 'Outdoor learning' heeft ook een positieve invloed op gedrag en verbetert de communicatieve vaardigheden (De Haseleer, 2018).

3.1.1.3 Voordelen van een tuin door tuinpsycholoog Sara Adriaensen

Tuinpsycholoog Sara Adriaensen bestudeert waarom een tuin of natuur belangrijk is voor onze mentale en fysieke welzijn. Verschillende studies tonen aan dat een groene omgeving mentale en fysieke schade kan herstellen en voorkomen. Waaronder ADHD, depressie, dementie, stress en obesitas. Ook kan het sociale contact herstellen. Het inrichten van een moestuin kan zorgen voor een verhoogde controle en zelfredzaamheid. Het geeft dan ook meer zelfvertrouwen. Men krijgt meer respect voor wat er op ons bord ligt, meer liefde voor de natuur en ecologie, en dan zal men automatisch minder eten gaan verspillen (Z.J.).

Volgens Sara Adriaensen geeft een tuin ook bestaansrecht en voor sommigen meer nut in het leven. Het draagt bij tot het menselijk zijn. Het verzorgen, het geven en het nemen van ander leven. Een tuin kan voor mensen met een andere achtergrond het gemis van hun thuisland helpen verwerken. De ontwikkeling van kinderen met en zonder veel voorkomende stoornissen zoals obesitas, ADHD, autisme,... kunnen baat hebben bij een (school)tuin. Zo gaat veel kennis over liefde voor de natuur verloren. Het respect en liefde voor de natuur moeten men naar de volgende generatie overbrengen als men wil dat de kinderen gezond en goed leven (Z.J.).

Afbeelding 10: Tuinpsycholoog, voor wie en waarom?

Afbeelding 11: Smily

Bron: (Adriaensen, Z.J.)

Bron: (Jula, Z.J.)

3.1.2 Tussentijdse conclusie

Tijdens mijn literatuurstudie heb ik verschillende bronnen geraadpleegd. Er zijn verschillende voordelen die gekoppeld zijn aan een schooltuin:

- De schooltuin is goed voor de ontwikkeling van het kind omdat natuurbeleving een positieve invloed heeft op kleuters. Het zorgt onder andere

voor een stress verminderend effect en creëert rust.

Het verhoogt de concentratie en coördinatie van de kleuters. De kleuters zullen ook een beter welbevinden hebben zowel fysiek als mentaal. Verder kan de schooltuin er ook voor zorgen dat het kind een verhoogd zelfvertrouwen, geduld, flexibiliteit en verantwoordelijkheid ontwikkelt. Bovendien ervaren de kleuters vrijheid in de schooltuin en hebben ze meestal een sterke betrokkenheid.

-In kader van 'outdoor learning' is het interessant om een schooltuin te hebben.

-Tot slot formuleert ook tuinpsycholoog Sara Adriaensen dat de schooltuin een meerwaarde kan betekenen voor de mentale en fysieke gezondheid van de kinderen.

3.2 Deelvraag 2: Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?

3.2.1 Literatuurstudie

Ik heb eerder vermeld dat ik dit onderzoek ga afbakenen met drie verschillende thema's. De thema's planten, dieren en weers-elementen. Ik heb de meest voorkomende activiteiten opgezocht rond deze drie thema's. Hierbij heb ik me geconcentreerd op activiteiten die effectief een schooltuin nodig hebben. Bovendien heb ik onder elke activiteit geschreven aan welk leergebied men werkt.

Thema planten

Een moestuintje

Men kan met de kleuters een moestuin maken in de schooltuin. De kleuters zaaien verschillende zaden en geven deze water. Tijdens dit proces kunnen de kleuters ontdekken en observeren hoe een zaadje uitgroeit tot een plant. De kleuters ontdekken welke vruchten

er aan de plant groeien (Janneke, 2013b). Ook kan men in de klas een zaaihoekje maken waar de kleuters verschillende zaden planten in bakjes (Jufanja, Z.J.). Als deze zaden zijn gegroeid kan men deze plantjes in de schooltuin planten. Hierdoor hebben ze meer plaats om te groeien.

Als men niet genoeg plaats zou hebben in de schooltuin kan men nog steeds een mini-moestuin maken. Hierbij kan men zaden zaaien in bakken. Dit kan met aardbeien, salie, tijm, munt, enzovoort (Biodiversiteit in de klas, Z.J.).

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek.

Afbeelding 12: In de tuin

Bron: (Janneke, 2013b)

Experimenteren met bloemen

Men kan met bloemen gaan experimenteren. Als men de steel van de bloem in verkleurd water doet, zal men zien dat na enkele uren de bloemblaadjes van de bloemen zullen verkleuren naar de kleur van het water (Janneke, 2013b; Proefjes, Z.J.; Technopolis, Z.J.; Van Aken, Z.J.).

Dit is een leuk experimentje met bloemen. Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek.

Afbeelding 13: Ontdekken in de klas

Bron: (Janneke, 2013b)

Groentesoep maken

Men kan met de kleuters groentesoep maken. Men kan de zelfgekweekte groenten gebruiken uit de schooltuin die de kleuters bovendien zelf hebben verzorgd. De kleuters zullen de groenten uit de schooltuin halen, deze wassen en daarna snijden. De groenten doet men allemaal in de kookpot en laat het koken. Tenslotte mixt men de soep en dan is het klaar om deze te eten. De kleuters kunnen dan hun zelfgekweekte groenten proeven (Luchesi, 2019).

Er hebben ook verschillende leerkrachten stappenplannen gemaakt om groentesoep te maken met de leerlingen (Hendriks, 2011; Rossie, 2021; Van Evelghem, 2020).

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek.

Thema dieren

Pindaketting maken

Men kan met de kleuters een pindaketting rijgen en deze daarna ophangen in de bomen. De kleuters kunnen dan de vogels observeren wanneer ze van deze pindakettingen eten (Andrea, 2016; Butterfield, 2006; Knutselopdrachten, Z.J.).

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied muzische vorming.

Insectenhotel maken

Men kan met de kleuters een insectenhotel maken. Dit maak je door gaatjes te boren in een boomstam, bamboestengels te gebruiken, bakstenen met gleuven in te gebruiken. De insecten gaan in de gleuven van de stengels en gaatjes (Mama duizendpoot, 2019; Maud, 2019; Vlaanderen verbeelding werkt, Z.J.).

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek.

Voederhuisje maken voor vogels

Men kan met de kleuters een voederhuisje maken met gerecycleerd materiaal. Men kan een voederhuisje maken met een lege wc-rol, lege melkbus of een lege eierdoos.

Om een voederhuisje te maken met een wc-rol moet men deze ophangen met een touwtje. Vervolgens smeert men pindakaas rond de wc-rol en tenslotte rolt men de wc-rol in vogelzaad. Deze hangt men op in de boom (Edet, Z.J.).

Afbeelding 14: Nog meer leuke ideeën voor het maken van een vogelvoederhuisje

Bron: (Sandy, 2022)

Om een voederhuisje te maken met een lege melkbus moet men de melkbus goed spoelen. Men maakt aan 2 kanten een

opening zodat de vogels kunnen binnenvliegen. Men legt vogelvoer in de melkbus. Deze melkbus hangt men in de boom (Parents for Life, 2018; Sandy, 2022).

Om een voederhuisje te maken met een eierdoos moet men de deksel er afknippen. In de 'torens' van de eierdoos moet men de touwtjes hangen. In de eierdoos legt men vogelvoer. Deze hangt men op in de boom (Sandy, 2022).

Thema weerselementen

Regenmeter maken

De leerkracht kan samen met de kleuters een regenmeter maken (NTR, 2006; Van Lier, 2003; Waternet, Z.J.). Hierna kan de leerkracht deze in de schooltuin plaatsen en kan men deze tijdens het onthaalmoment elke dag controleren als er veel of weinig regen in de pluviometer zit. Met deze activiteit werkt men aan het leergebied mens en maatschappij en wetenschappen en techniek.

Windmolens vouwen

De leerkracht kan samen met de kleuters kleine windmolens gaan maken met de kleuters en deze vervolgens uitproberen in de schooltuin als het waait (Fröbel, Z.J.; Janneke, 2013a; wikiHow-redactie, Z.J.). Hierdoor gaan de kleuters de wind zien en ervaren.

Afbeelding 15: Windmolens vouwen en uitproberen

Bron: (Janneke, 2013a)

3.2.2 Individueel interview met Kleuterleerkracht

Over dit onderwerp heb ik een interview afgenomen met mevrouw Crombez (bijlage 2), een kleuterleerkracht in de peuter- en eerstekleuterklas in GO! Basisschool Ter Berken in Langemark. Ook heb ik een interview afgenomen met mevrouw Engelen (bijlage 1), een leerkracht van het eerste en tweede leerjaar in de school Heilig Hart van Maria Ballaarweg in Berlaar.

Beide leerkrachten zijn het er over eens dat de activiteiten in de schooltuin zich niet enkel beperken tot het tuinieren zoals planten van plantjes of het onkruid wieden, maar ook alles wat rondom de schooltuin gebeurt of onrechtstreeks hiermee te maken kan hebben.

Ze zijn het er ook over eens dat de tuin moeilijk is om het gehele jaar te gebruiken en dat hij vooral tijdens de wintermaanden er verlaten bijligt.

Toch zijn er een aantal activiteiten die in beide scholen gedaan worden zoals het bespreken van insecten of andere diertjes, het bespreken van het weer in het algemeen, invloeden van de seizoenen op de tuin en het nader bekijken van de groei van een plant (van zaadje of bol tot een volwassen plant)

Bij mevrouw Crombez heeft de school een kippenren nabij de tuin waarop ze dan bepaalde activiteiten afstemt (kip, hen, haan, kuiken en het ei). Mevrouw Engelen vindt een kippenren te omslachtig en vindt dat het een probleem vormt tijdens de schoolvakanties.

Er worden beeldactiviteiten gedaan bij mevrouw Crombez en mevrouw Engelen zoals tekenen in de schooltuin van planten of bloemen die ze zelf geplant hebben. Of een activiteit organiseren van hetgeen we kunnen waarnemen in of rondom de tuin in bepaalde seizoenen. Of soms een meer technische activiteit zoals het bespreken van een groeiproces van een plant (van zaadje tot volwassen plant) of het maken van een bijen- of een insectenhotel of tot slot een kookles.

Bij mevrouw Crombez wordt in de tuin de natuur beleefd in al haar facetten zoals het nat of droog zijn van gras, waterplassen na een regenbui, aanwezigheid van modder. Ook gebruikt

ze de oogst van groenten en fruit om proef- en kookactiviteiten te doen. Ze spreekt over een "sneukeltuin".

Mevrouw Engelen maakt tijdens de wintermaanden vetbolletjes en nestjes voor de vogels wat eigenlijk ook onrechtstreeks met de schooltuin te maken heeft. Ze koppelt ook het muzische, liedje over de schooltuin, wiskundige lessen, tellen van planten en rijen van groentjes en taallessen, schrijven van naamkaartjes, aan de schooltuin.

Een goede raad die ze beide meegeven is dat men best in het begin niet te groot begint. Eerst kijken hoe het loopt en nadien beetje per beetje hieraan verder bouwen. Als men te snel gaat, wordt het onoverzichtelijk.

3.2.3 Activiteiten die de stageschool organiseert

Ik heb een interview afgenomen van mijn mentor Karen Marchal (bijlage 5). Zij heeft vooral gewerkt aan de moestuin zelf. Meestal begint ze in maart te zaaien in de klas zodat de kleuters later de kleine plantjes kunnen planten in de moestuin. Ze heeft wel al een paar keer planten gekocht in de winkel zodat ze dadelijk in de schooltuin konden geplant worden.

Verder heeft ze ook eens tulpen geplant in de schooltuin en hebben de kleuters bloemetjes geplukt.

De kleuters hebben ook eens gezocht naar kriebelbeestjes in de schooltuin. De leerkracht heeft dus de tuin betrokken bij enkele thema's zoals thema kriebelbeestjes, thema lente en thema planten en zaaien.

Verder zijn er ook kippen en een haan in de schooltuin. De kleuters (helpers/buddies) mogen elke ochtend gaan kijken als er eieren zijn of niet.

Tot slot wordt de schooltuin bij goed weer benut als voorleesruimte.

3.2.4 Tussentijdse conclusie

Tijdens mijn literatuurstudie heb ik de meest voorkomende activiteiten opgezocht. Ik heb deze activiteiten in drie thema's verdeeld : thema planten, thema dieren en thema weerselementen.

Bij thema planten heb ik activiteiten gevonden die vooral te maken hebben met muzische vorming en wetenschappen en techniek. De andere leergebieden heb ik minder gezien. De meeste activiteiten kan men doorheen het jaar doen behalve de moestuin, want deze kan enkel groeien in de lente.

Bij thema dieren heb ik activiteiten gevonden die rond muzische vorming en wetenschappen en techniek gaan. Dit is net zoals bij thema planten. De andere leergebieden komen minder aan bod tijdens de meest voorkomende activiteiten. Deze activiteiten kan men doorheen het jaar doen want het is altijd leuk om een hotel te maken voor insecten en ze zullen deze het hele jaar door gebruiken. En de voeding voor vogels kan men ook het hele jaar door gebruiken omdat vogels altijd naar het eten op zoek gaan.

Bij thema weerselementen heb ik activiteiten gevonden rond mens en maatschappij en wetenschappen en techniek. De andere leergebieden kwamen minder aan bod. De beide activiteiten kan men doorheen het jaar gebruiken want het hele jaar door kan het regenen en

kan men gebruik maken van een regenmeter. Hetzelfde bij de kleine windmolen. Deze kan men ook het hele jaar door gebruiken om te zien of er veel of weinig wind is.

Tijdens de interviews heb ik gemerkt dat de schooltuin niet het hele jaar door gebruikt wordt. Ze gebruiken de schooltuin vooral tijdens de lente en de zomer zoals op zoek gaan naar kriebelbeestjes, het weer bekijken, bekijken van de groei van een plant, koken met de oogst, enzovoort. Tijdens de winter en de herfst wordt de schooltuin nauwelijks gebruikt.

3.3 Deelvraag 3: Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?

3.3.1 Literatuurstudie

In deelvraag 2 heb ik enkele activiteiten opgesomd volgens de thema's planten, dieren en weerslementen. Hierbij had ik me geconcentreerd op activiteiten die een schooltuin nodig hebben. Bij deze deelvraag som ik nu het nodige materiaal op per activiteit.

Thema planten

Een moestuintje

Voor een eigen moestuin te maken heeft men een bak, aarde, gieter, zaadjes, water, zonlicht en tuinmaterialen nodig.

Om een zaaihoekje te maken in de klas heeft men nodig: bakken met zaadjes (tuinkers, radijs, broccoli, peterselie etc.), bloembollen, verpakkingen van zaadjes, pootbakjes, potgrond, stekers waarop naam geschreven kan worden, zwarte (permanente) stift, harkje, schepje, pootbeschrijving, zaaibeschrijving en een gieter (Jufanja, Z.J.).

Om een mini-moestuyn te maken heeft men potten, bloembakken, zaadjes, compost, potgrond, schep en een gieter nodig (Biodiversiteit in de klas, Z.J.).

Experimenteren met bloemen

Om dit experimentje te doen met de kleuters heeft men een witte bloem, schaar, glazen, kleuren voedingskleurstof (vloeibaar), water en tijd nodig (Janneke, 2013b; Proefjes, Z.J.; Technopolis, Z.J.).

Groentesoep maken

Groentesoep kan men met verschillende ingrediënten maken. Men kan zelf kiezen wat men gebruikt voor de soep. Daarom zal ik de ingrediënten zelf niet opsommen maar ik zal wel de materialen opsommen die men nodig heeft om de soep te maken.

Men heeft een mes, snijplankje, staafmixer, kom, dunschiller en een kookpot nodig (Hendriks, 2011; Rossie, 2021; Van Evelghem, 2020).

Thema dieren

Pindaketting maken

Om een pindaketting te maken heeft men pinda's, naald, draad, prikpen en een prikmatje nodig (Andrea, 2016; Butterfield, 2006; Knutselopdrachten, Z.J.).

Insectenhotel maken

Men kan op twee verschillende manieren een insectenhotel maken. Men kan een insectenhotel maken met boomstammen of met bamboestengels (Vlaanderen verbeelding werkt, Z.J.).

Als men het insectenhotel wilt maken met boomstammen heeft men een houten blok, schroefhaakje, fretboor, weersbestendige verf en oorstokjes/penseel nodig (Vlaanderen verbeelding werkt, Z.J.).

Als men het insectenhotel wilt maken met bamboestokjes heeft men een blikje, bamboestokjes of andere holle stengels, snoeischaar, ijzerzaag en touw nodig (Vlaanderen verbeelding werkt, Z.J.)

Voederhuisje maken voor vogels

Voor een voederhuisje te maken met een wc-rol heeft men lege wc-rollen, keukenpapier, potlood, liniaal, stiften, schaar, lijm, dun touw, pinda- of honing, botermesje, bord en vogelzaad nodig (Edet, Z.J.).

Om een voederhuisje te maken heeft men een leeg melkpak, verf, mesje en schaar, washi tape, stickers en andere knutselmateriaal, potlood, vogelvoer nodig (Parents for Life, 2018; Sandy, 2022).

Om een voederhuisje te maken met een eierdoos heeft men een eierdoos, touw, mes en vogelvoer nodig (Sandy, 2022).

Afbeelding 16: Nog meer leuke ideeën voor het maken van een vogelvoederhuisje

Bron: (Sandy, 2022)

Thema weerselementen

Regenmeter maken

Om een regenmeter te maken heeft men een doorzichtige fles, knikkers/steentjes, mesje, plakband, stift/plakband en water nodig (Van Lier, 2003).

Eerst snijdt men het bovenste deel van de fles af. Daarna vult men het onderste deel van de fles met ongeveer 20 knikkers. Zet het bovenste deel van de fles ondersteboven in het onderste deel van de fles. Plak deze vast met plakband. Zet strepen op de onderste fles en geef het onderste streepje een andere kleur. Tenslotte doet men water in de fles tot aan het onderste streepje (Van Lier, 2003).

Met de kleuters kan men kijken als het veel of weinig heeft geregend. Hierbij kunnen ze het aantal streepjes tellen.

Windmolens vouwen

Om een kleine windmolen te vouwen heeft men kleurrijk vierkant stuk stevig papier, potlood, liniaal, schaar, punaise, kleine kralen, dunne en kort houten stok nodig (Fröbel, Z.J.; wikiHow-redactie, Z.J.).

Begin met een vierkant vel papier. Trek vier diagonale lijnen van de hoeken van het vierkant naar het midden toe. Knip elke lijn deels in. Haal de hoeken om naar het midden toe. Prik

een punaise door het midden. Doe enkele kleine kralen op het uiteinde van de punaise. Maak een geleidingsgat in de houten stok. Duw het windmolentje op de stok (wikiHow-redactie, Z.J.). Daarna kan men deze draaien in de wind.

3.3.2 Individueel interview met kleuteridee/Landelijke Gilden

Ik heb een interview gehad met mevrouw Van Ginkel, een kleuterleerkracht die de website ontwerpt 'kleuteridee' (bijlage 3) en met mevrouw Van Der Velden, een werknemer bij de Landelijke Gilden (bijlage 4). Ik heb hen enkele vragen gesteld over het materiaal dat ze gebruiken in de schooltuin. Niet over de opgesomde activiteiten hierboven maar het materiaal dat ze in het algemeen gebruiken in de tuin.

Mevrouw Van Ginkel gebruikt verschillende materialen in de schooltuin. Met de kleuters gebruikt ze laarzen, kleine ijzeren schepjes en schoffeltjes, handharken, stokken, touwen, een net voor de aardappelen, een gieter en een tuinslang. De kleuters maken zelf de naambordjes om aan te tonen wat ze hebben geplant. Deze naambordjes lamineert ze en plakt ze op de houten bordjes met een paal die ze in de tuin van de kinderen steekt. In de schooltuin komen ook de ouders (tuinouders) helpen. De tuinouders kunnen gebruik maken van groot materiaal zoals een kruiwagen, grote schoffels, harken, enzovoort.

Volgens mevrouw Van Der Velden zouden we het best het gewoon klassiek tuinmateriaal vermijden want deze zijn meestal te groot voor de handen van de kleuters. Maar er zijn wel enkele tuinmaterialen in hun maat zoals kleine schopjes. Ook heeft ze gezien dat er kleuterleerkrachten zelf tuinmaterialen maken. Ze gebruiken petflessen als een gieter als ze een goede teut hebben. Bij deze gieter die ze zelf kunnen maken, blijft het water in de gieter want de bovenkant is gesloten. Ze kunnen enkel water gieten uit de teut van de gieter. Ook zag ze dat er flessen van wasmiddel werd gebruikt om de potjes te vullen met grond op die manier konden de kleuters de potjes vullen op een 'propere' manier.

Vervolgens vroeg ik hen op welke manier ze uitleggen aan de kleuters hoe ze het tuinmateriaal moeten gebruiken. Mevrouw Van Ginkel laat de tuinouders uitleggen aan de kleuters hoe ze de materialen moeten gebruiken in de tuin. De tuinouders laten het eerst goed zien aan de kleuters hoe ze het materiaal zelf gebruiken en daarna laten ze de kleuters zelf aan het werk. De tuinouders blijven altijd dichtbij zodat ze de kleuters kunnen helpen als er iets niet zou lukken.

Mevrouw Van Der Velden vertelt dat de leerkrachten het eerst voorbereiden in de klas voordat ze naar buiten gaan om het dan in de praktijk te doen.

Daarna vroeg ik als ze andere materialen die onrechtstreeks te maken hebben met tuinieren gebruikten. In de klas van mevrouw Van Ginkel bekijken ze iedere week de temperatuur buiten op de thermometer. Ze kijken ook hoeveel water er afgelopen week in de regenmeter is gekomen. Tenslotte hebben ze ook een insectenhotel en een vogelhuisje.

Mevrouw Van Der Velden vertelt verder dat ze met de kleuters vooral observatieoefeningen doen. Zoals de zon, de planten, de bladeren (kleur veranderen), paddenstoelen en vogels observeren. Ze maken ook vogelhuisjes en vetbollen. Hierbij kunnen er vrijwilligers van Landelijke Gilden materiaal leveren en de kinderen helpen om de vogelhuisjes te maken om daarna in de schooltuin te hangen. Ze geven ook tips om op andere manieren een vogelhuisje te maken zoals met melkflessen, petflessen, enzovoort.

3.3.3 Materialen die de stageschool gebruikt

Ik heb een interview afgenomen van mijn mentor Karen Marchal (bijlage 5).

Ze gebruiken verschillende materialen in de schooltuin. Zoals zadjes, schoffel, hark, handkrabber, loepotjes om kriebelbeestjes te vangen en bekijken, schop en een gieter.

De schop, handkrabber en de hark zijn ook op kindermaat.

3.3.4 Tussentijdse conclusie

Ik heb voor deze deelvraag literatuurstudie gedaan en drie interviews. Ik heb een interview gehad met mevrouw Van Ginkel, mevrouw Van Der Velden en mijn mentor Karen Marchal.

Tijdens mijn literatuurstudie heb ik in deelvraag 2 de meest voorkomende activiteiten gezocht waarbij ik me heb geconcentreerd op activiteiten die een schooltuin nodig hebben. In deelvraag 3 heb ik de bijhorende materialen bij elke activiteit opgesomd.

Ik heb dezelfde volgorde aangehouden als in deelvraag 2.

Bij thema planten heb ik vooral activiteiten gevonden waarbij men aangekocht materiaal moet gebruiken zoals bloempotten, zadjes/planten, groenten (als deze niet uit de schooltuin komen).

Bij thema dieren heb ik vooral activiteiten gevonden waarbij men gebruik maakt van natuurlijk of recycleerbaar materiaal.

Met natuurlijk materiaal kan men een insectenhotel maken.

Met recycleerbaar materiaal kan men verschillende soorten voederhuisjes maken voor de vogels die langskomen in de schooltuin.

Bij het thema weerselementen heb ik activiteiten gevonden waarbij men een regenmeter kan maken met recycleerbaar materiaal. Een windmolen kan maken van papier.

Tijdens de interviews heb ik gemerkt dat mevrouw Van Ginkel en Karen Marchal gebruik maken van aangekocht tuinmateriaal. Tijdens het interview van mevrouw Van Der Velden heb ik gemerkt dat zij van andere kleuterleerkrachten heeft gezien/gehoord dat ze ook zelfgemaakte materialen gebruiken om in de tuin te werken.

Kortom, voor de meeste activiteiten gebruiken kleuterleerkrachten vooral recycleerbaar materiaal. Dit heb ik gemerkt tijdens mijn literatuurstudie en tijdens het interview met mevrouw Van Der Velden.

4 Ontwerpen

4.1 Ontwerpeisen

Hieronder heb ik de ontwerpeisen opgesomd. Deze ontwerpeisen heb ik besproken met mijn mentor van de stedelijke basisschool Kuringen. Ze was met deze ontwerpeisen akkoord.

Ontwerpeisen	Uitleg
Een handelingsplan dat ze doorheen het hele schooljaar kunnen gebruiken	<p>Het handelingsplan is een ontwerpeis omdat de stageschool vraagt om een handelingsplan te maken.</p> <p>Ik zal een handelingsplan maken waarbij de leerkrachten deze bundel het hele jaar door kunnen gebruiken.</p> <p>Ik heb dit ontwerpeis gekozen omdat het een praktijkprobleem is dat de leerkrachten de schooltuin niet het hele jaar door kunnen gebruiken.</p>
Gebruik maken van natuurlijk of recycleerbaar materiaal	<p>De materiaalkeuze is een ontwerpeis omdat ik zo rekening kan houden met het budget van de leerkrachten voor de schooltuin.</p> <p>Bij de activiteiten die ik voorbereid, zal er zoveel mogelijk natuurlijk en/of recycleerbaar materiaal gebruikt worden.</p>
Korte en lange activiteiten aanbieden in het handelingsplan	<p>Het aanbieden van korte en lange activiteiten is ook een ontwerpeis zodat de leerkrachten ook voor korte momentjes naar buiten kunnen gaan. De leerkrachten van de derde kleuterklas wilden zoveel mogelijk de schooltuin gebruiken. Doordat ik ook korte activiteiten aanbied, is de kans groter dat ze de schooltuin vaker kunnen gebruiken dan als ik enkel lange activiteiten aanbied.</p>
leergebied vermelden bij elke activiteit	<p>Op de vraag van de stageschool zal ik bij elke activiteit het leergebied toevoegen zodat ze weten aan welk leergebied ze werken.</p>
Focussen op drie thema's: planten, dieren en weerselementen	<p>Ik zal me focussen op 3 specifieke thema's omdat het anders te uitgebreid wordt om een handelingsplan te maken. Door met 3 thema's af te bakenen, kan ik een specifiek handelingsplan maken.</p> <p>Dit zijn de meest voorkomende thema's in de schooltuin.</p>
In de activiteitenfiches gebruik maken van ontwikkelingsdoelen	<p>Ik heb gekozen voor deze ontwerpeis zodat niet enkel scholen met het OVSG net deze handleiding kan gebruiken.</p> <p>Door gebruik te maken van ontwikkelingsdoelen kunnen alle scholen van verschillende netten deze handleiding gebruiken.</p>

4.2 Beschrijving van het ontwerp

Ik heb een handelingsplan gemaakt waarin activiteiten en tussendoortjes staan die de leerkrachten in de schooltuin kunnen uitvoeren.

In het handelingsplan kan men eerst een inhoudsopgave vinden. Vervolgens staat er een korte inleiding zodat de leerkrachten de bedoeling van het handelingsplan begrijpen en wat ze ermee kunnen doen.

Daarna heb ik verschillende activiteiten kort uitgeschreven. Ik heb deze verdeeld in drie thema's: thema planten, thema dieren en thema weerelementen. Maar de meeste activiteiten heb ik daarna ook volledig uitgeschreven in een activiteitenfiche van PXL zodat de leerkracht deze er bij kan nemen. De fiches kunnen ze terug in bijlage, in dezelfde volgorde als ze kort beschreven staan.

Er zijn ook activiteiten die niet uitgeschreven zijn in een activiteitenfiche van PXL want dit zijn tussendoortjes.

Nadat ik alle activiteiten kort heb beschreven in het handelingsplan kan de leerkracht ook de bronnen bekijken die ik heb geraadpleegd tijdens het maken van het handelingsplan.

Het handelingsplan vindt u in de bijlage van deze bachelorproef. Het plan is op zichzelf een bundel.

4.3 Ontwerp uittesten

Ik heb tijdens mijn stage in Stedelijke Basisschool Kuringen mijn ontwerp uitgetest. Ik heb niet alle activiteiten kunnen uittesten die in mijn handelingsplan staan uitgeschreven. Daarom heb ik mijn ontwerp ook laten nakijken door twee leerkrachten. Ik heb deze laten nakijken door mijn mentor Karen Marchal en door een expert genaamd Sabine Crombez.

Tijdens mijn stage was de schooltuin onder constructie waardoor ik alternatieven moest zoeken zodat ik toch activiteiten kon uittesten. Maar ik heb zeker enkele activiteiten kunnen uittesten in de schooltuin zelf.

Ik heb de activiteit over het zaaien en planten in de schooltuin kunnen uittesten samen met de kleuters. Dit verliep allemaal heel goed. We hebben enkel de zaadjes en de bloembollen niet in de schooltuin zelf geplant omdat ze de schooltuin gingen verbouwen. Ik heb de zaadjes en de bloembollen in bloembakken gezaaid/geplant. Om het voor de kinderen aantrekkelijker te maken, heb ik in elke bak samen met de zaadjes ook een volwassen plant gedaan. Zodoende was de bak iets meer aangekleed en minder troosteloos. Dit was zeker een succes. Na het uitkomen van de zaadjes groeiden er in elke bak planten. De kleuters waren heel enthousiast.

Afbeelding 17: Zaadjes en bloembollen zaaien en planten in bakken

De kleuters hebben van een zaadje elke dag een foto genomen. Ik heb met deze foto's een PowerPoint gemaakt waardoor we versnelt de groei van een zaadje konden zien.

Op de speelplaats en meer specifiek op het grasveld ben ik samen met een groepje (5 kleuters) naar buiten gegaan zodat ze met behulp van een opdrachtenkaart de dieren die

voorkwamen in de schooltuin konden tellen. Dit vonden ze heel leuk om te doen. Soms was het voor de kleuters wat moeilijk om naar mieren of naar vogels te zoeken omdat het ene dier altijd op de grond leeft en het ander dier meestal in de lucht. Hierbij heb ik de kleuters kunnen begeleiden.

Vervolgens heb ik met de kleuters naar dieren gezocht in de tuin. Hier konden ze gebruik maken van loeppotjes. We bespraken samen welk diertje ze hadden gevonden en hoe deze eruit zag. Daarna bootsten ze de diertjes na die ze hadden gevonden in de schooltuin. Deze activiteit heb ik ook in kleine groep gedaan.

Tenslotte hebben de kleuters verschillende dieren gemaakt met natuurlijk materiaal. Ik heb zelf natuurlijk materiaal meegenomen naar de klas maar de kleuters konden extra natuurlijk materiaal gaan halen in de schooltuin. De kleuters konden deze plakken op een A4 blad. Dit lukte niet altijd even goed want sommige materialen gingen hierdoor kapot en andere materialen bleven niet plakken. Hierdoor heb ik de kleuters enkel het materiaal laten leggen op het blad in plaats van het te plakken. Voordat de kleuter zijn diertje ging opruimen, maakte ik er een foto van zodat ik deze op het einde van de week kon laten zien aan de kleuters.

Dus door deze activiteiten uit te voeren was de schooltuin meer betrokken tijdens het klasgebeuren. Want de kleuters gingen zaaien en planten in de schooltuin, zoeken naar dieren in de schooltuin, tellen van dieren in de schooltuin, nabootsen van dieren in de schooltuin, natuurlijk materiaal zoeken in de schooltuin en ermee een diertje maken.

4.4 Feedback over het ontwerp van Karen Marchal en Sabine Crombez

Ik heb mijn handelingsplan laten nakijken door Karen Marchal (mijn mentor) en Sabine Crombez (expert) omdat ik niet alle activiteiten heb kunnen uittesten tijdens stage.

Karen Marchal meldde me dat ze me vertrouwt in het maken van mijn handelingsplan. Hieruit concludeer ik dat mijn handelingsplan correct is opgesteld om in de praktijk uit te voeren.

Sabine Crombez heeft ook mijn handelingsplan nagelezen. Ze heeft me interessante bemerkingen gegeven over mijn handelingsplan:

-Ze vertelde me dat ik niet had vermeld dat men ook kon zaaien in potjes of bakken en deze daarna kon verplanten in de schooltuin. Ik heb daarom deze informatie expliciet ook vermeld in mijn handelingsplan.

-Vervolgens meldde Sabine Crombez ook dat ik met de plant of met de oogst een geschenk kon maken voor bijvoorbeeld moederdag. Ik heb deze opmerking niet opgenomen in mijn handelingsplan maar dit is zeker bruikbaar voor later in de praktijk.

-Ook zei ze dat ik de kleuters de verschillende soorten zaden en bloembollen kon laten waarnemen en hierbij de verschillen bekijken tussen de zaden en bloembollen. Ik heb deze informatie ook toegevoegd.

-Daarnaast had ze leuke nieuwe ideeën voorgesteld zoals een schattenjacht-takkenjacht te doen in de schooltuin en daarmee een kerststukje te maken. Eventueel een beeldactiviteit doen rond tekenen, schilderen van bloemen die groeien uit de bloembollen. Ik heb deze bijkomende activiteiten niet in mijn handelingsplan opgenomen door tijdsgebrek.

-Tenslotte vermeldde ze dat ik bij de activiteit van ijskristallen de kleuters moet laten waarnemen wat eigenlijk ijskristallen zijn. Dit kunnen ze bekijken en voelen in de schooltuin. Ik heb dit zeker ook aangepast in mijn handelingsplan.

Hieruit concludeer ik dat Sabine Crombez mijn handelingsplan correct vindt en dat dit ook haalbaar en realistisch is om in de praktijk te gebruiken. Ze heeft me enkele tips gegeven om mijn handelingsplan te verbeteren. Ook heeft ze enkele andere activiteiten aangehaald om in het handelingsplan toe te voegen. Dit kan ik in de toekomst toepassen.

5 Concluderen en vooruitblikken

5.1 Beantwoorden van de onderzoeksvraag en deelvragen

Om mijn onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden heb ik een literatuurstudie gedaan en interviews afgenomen met diverse personen.

Om mijn onderzoeksvraag 'Hoe kan de schooltuin maximaal worden benut doorheen het hele schooljaar voor de kleuters van de derde kleuterklas?' te beantwoorden, heb ik drie deelvragen geformuleerd.

- Wat zijn de voordelen van een schooltuin?
- Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?
- Welk materiaal is er nodig voor activiteiten in de schooltuin?

5.1.1 Wat zijn de voordelen van een schooltuin?

Ik heb ondervonden dat de schooltuin verschillende voordelen biedt. De schooltuin is goed voor de ontwikkeling van het kind omdat natuurbeleving een positieve invloed heeft op kleuters, het zorgt onder andere voor een stress verminderd effect en creëert rust. Het verhoogt de concentratie en coördinatie van de kleuters. De kleuters zullen ook een beter welbevinden hebben zowel fysiek als mentaal. De schooltuin kan er ook voor zorgen dat het kind een verhoogd zelfvertrouwen, geduld, flexibiliteit en verantwoordelijkheid ontwikkeld. Door de schooltuin ervaren de kleuters vrijheid en hebben ze meestal een sterke betrokkenheid.

De schooltuin kan er ook voor zorgen dat het kind buiten kan leren oftewel 'outdoor learning'. Volgens Sara Adriaensen is de schooltuin ook een meerwaarde voor de mentale en fysieke gezondheid.

5.1.2 Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?

Tijdens het onderzoek heb ik me gebaseerd op drie verschillende thema's die het meest voorkomen in de schooltuin. Thema planten, thema dieren en thema weerselementen.

Bij thema planten heb ik activiteiten gevonden rond het maken van een moestuin, het experimenteren met bloemen en het koken met zelf geoogste groenten. Hierbij werkt men vooral aan de leergebieden van muzische vorming en wetenschappen en techniek.

Bij thema dieren heb ik activiteiten gevonden rond het maken van een pindaketting, insectenhotel maken en een voederhuisje maken voor vogels. Hierbij werkt men aan de leergebieden van muzische vorming en wetenschappen en techniek.

Bij thema weerselementen heb ik activiteiten gevonden rond het maken van een regenmeter en van het maken van een kleine windmolen. Hierbij werkt men vooral aan de leergebieden van mens en maatschappij en wetenschappen en techniek.

Tijdens de interviews heb ik gemerkt dat de leerkrachten ook activiteiten doen rond het zoeken van kriebelbeestjes, het weer bekijken, bekijken van de groei van een plant, koken met de oogst, enzovoort.

5.1.3 Welk materiaal is er nodig voor activiteiten in de schooltuin?

Tijdens mijn onderzoek heb ik ondervonden dat men natuurlijk materiaal, recycleerbaar materiaal en aangekocht materiaal gebruikt.

Bij thema planten heb ik vooral activiteiten gevonden waarbij men aangekocht materiaal moet gebruiken zoals bloempotten, zaadjes/planten, groenten (als deze niet uit de schooltuin komen).

Maar er zijn ook enkele activiteiten met recycleerbaar materiaal zoals een conservenblik gebruiken als bloempot.

Bij thema dieren heb ik vooral activiteiten gevonden waarbij men gebruik maakt van natuurlijk of recycleerbaar materiaal.

Bij natuurlijk materiaal kan men een insectenhotel maken.

Met recycleerbaar materiaal kan men verschillende soorten voederhuisjes maken voor de vogels die langskomen in de schooltuin.

Bij het thema weerselementen heb ik activiteiten gevonden waarbij men een regenmeter kan maken met recycleerbaar materiaal. Een windmolen kan maken van papier.

5.1.4 Onderzoeksvraag: Hoe kan de schooltuin maximaal worden benut doorheen het hele schooljaar voor de kleuters van de derde kleuterklas?

Om de schooltuin maximaal te benutten kan men zich richten op de thema's planten, dieren en weerselementen. Deze thema's komen ook het meest voor in de schooltuin doorheen het hele jaar want er zullen altijd dieren en verschillende weerselementen voorkomen in een jaar. Planten komen ook het hele jaar voor in de schooltuin zoals bladeren die afvallen, zaadjes zaaien en het verzorgen van de planten, Men kan hierover diverse activiteiten uitvoeren in de schooltuin met behulp van verschillende soorten materialen, namelijk natuurlijk, recycleerbaar en/of aangekocht materiaal.

Bovendien kan men deze activiteiten koppelen aan verschillende leergebieden waardoor de kleuters op diverse manieren iets bijleren over de natuur. Door gebruik te maken van de schooltuin is het bewezen dat de kleuters meer betrokken zijn. Ook is er onderzoek gedaan dat de schooltuin een positieve invloed heeft op de kleuters zowel fysiek als mentaal.

Daarom heb ik ervoor gekozen om als ontwerp een handelingsplan te maken waarin ik verschillende activiteiten heb gemaakt die gesorteerd zijn onder verschillende thema's waaronder planten, dieren en weerselementen.

Bij elk thema komt elk leergebied minimum één keer voor zodat de kleuters op diverse manieren iets bijleren over de natuur. Ook wordt er gebruik gemaakt van verschillende materialen.

Door de combinatie van het bovenstaande kan men de schooltuin maximaal benutten doorheen het hele jaar.

5.2 Conclusie van het ontwerp

Ik heb tijdens mijn stage in Stedelijke Basisschool Kuringen mijn ontwerp uitgetest. Ik heb niet alle activiteiten kunnen uittesten die in mijn handelingsplan staan uitgeschreven. Daarom heb ik mijn ontwerp ook laten nakijken door twee leerkrachten. Ik heb deze laten nakijken door mijn mentor Karen Marchal en door een expert genaamd Sabine Crombez.

Ik heb verschillende activiteiten uitgetest in de schooltuin die ik heb uitgeschreven in mijn handelingsplan. Door deze activiteiten uit te voeren was de schooltuin meer betrokken tijdens het klasgebeuren. Want de kleuters gingen zaaien en planten, zoeken naar dieren, tellen van dieren, nabootsen van dieren, natuurlijk materiaal zoeken in de schooltuin en ermee een diertje maken.

De andere activiteiten heb ik niet kunnen uittesten tijdens mijn stage daarom hebben Karen Marchal en Sabine Crombez mijn ontwerp nagekeken zodat alle activiteiten realistisch en haalbaar zijn om uit te voeren met de kleuters. Beide hebben mijn handelingsplan nagekeken en de nodige feedback gegeven. Met deze feedback heb ik nadien nog enkele aanpassingen doorgevoerd.

Hieruit concludeer ik dat mijn handelingsplan realistisch en haalbaar is om uit te voeren met de kleuters in de schooltuin. Hierdoor is de schooltuin ook meer geïntegreerd met het klasgebeuren.

5.3 Reflecteren op het gehele proces

Tijdens mijn onderzoek heb ik veel bijgeleerd over het gebruik van de schooltuin. Ik heb me eerst verdiept in het praktijkprobleem en deze ook beschreven. Vervolgens heb ik mijn onderzoeksvraag en deelvragen kunnen formuleren. Ik heb een literatuurstudie gedaan en interviews afgenomen om een antwoord te kunnen formuleren op de deelvragen.

Daarna heb ik mijn ontwerpeisen opgesteld en mijn ontwerp gemaakt. Karen Marchal en Sabine Crombez hebben zich opgegeven om deze na te kijken.

Door de deelvragen te beantwoorden kon ik een antwoord formuleren op de onderzoeksvraag.

Tijdens het proces ben ik ook gegroeid in de verschillende rollen als leerkracht.

Ik ben gegroeid in rol 1 als begeleider want tijdens het uitvoeren van verschillende activiteiten vanuit mijn handelingsplan heb ik de kleuters begeleid.

Ik ben gegroeid in rol 3 als inhoudelijke expert want tijdens het maken van mijn handelingsplan heb ik verschillende ontwikkelingsdoelen bekeken. Aan de hand van deze doelen heb ik mijn activiteiten kunnen maken. Ook heb ik de vakdidactiek van PXL gebruikt tijdens het maken van de activiteiten.

Ik ben gegroeid in rol 5 als innovator want ik heb een handelingsplan gemaakt voor mijn stageschool zodat ze de schooltuin het hele jaar door zouden kunnen gebruiken. Zij hadden zelf nog geen handelingsplan. Hierdoor heb ik iets innovatief gemaakt voor deze school. Een handelingsplan maken was een uitdaging voor mij omdat ik het zelf nog nooit had gemaakt.

Ik ben gegroeid in rol 11 als de ondernemingsgezinde leraar omdat ik tijdens dit proces creatief moest zijn want ik heb verschillende activiteiten gemaakt die men kan doen in de schooltuin. Ook ben ik flexibel geweest want op het begin van deze bachelorproef zat ik even vast want de stageschool was gesloten door corona. Ik heb meerdere keren initiatief genomen om af te spreken met mijn promotor. Ook heb ik meerdere personen gemaïld en gebeld om een interview te kunnen afnemen.

Ik heb ook doorzettingsvermogen laten zien want heb aan deze bachelorproef gewerkt tot aan het einde. Tenslotte ben ik verantwoordelijk voor deze bachelorproef en voor het contacteren van mijn promotor op regelmatige tijdstippen.

5.4 Toekomstperspectief

Dankzij deze bachelorproef, kan ik deze informatie later gebruiken in het werkveld. Ik kan met de kleuters diverse activiteiten uitvoeren in de schooltuin.

Doorheen de jaren als leerkracht zal ik natuurlijk nog bijkomende activiteiten plannen en uitvoeren in de schooltuin. Deze activiteiten kan ik aan dit handelingsplan toevoegen.

Ook andere leerkrachten kunnen het handelingsplan gebruiken zodat ze de schooltuin maximaal kunnen benutten via de thema's planten, dieren en weerselementen.

Deze bachelorproef was heel leerrijk want ik ben meer te weten gekomen over de schooltuin en de voordelen hiervan. Bovendien heeft het ontwikkelen van een onderzoeksproces me veel bijgeleerd. Dit neem ik zeker mee in mijn verdere loopbaan.

6 Bibliografie

- Adriaensen, S. (Z.J.). Tuinpsycholoog, voor wie en waarom? *Kabinet pepijn verheyen*. <http://www.pepijnverheyen.be/tuinpsychologie-garden-psychology-psychologie-jardin/tuinpsycholoog/>
- Andrea. (2016). Tips voor het maken van de ideale pindaslonger! *Autumnten*. <http://autumnten.com/pindaslinger/>
- a.s.r. (2020, april 15). *Waarom is bewegen belangrijk voor kinderen?* <https://www.asr.nl/blog/waarom-is-bewegen-belangrijk-voor-kinderen>
- Bell, M. (Z.J.). Waarom een schooltuin helpt bij de ontwikkeling van kinderen. *Take a moment to learn*. <https://www.takeamomenttolearn.nl/weetjes/waarom-een-schooltuin-helpt-bij-de-ontwikkeling-van-kinderen/#:~:text=Aanwezigheid%20van%20groen%20ontstrest%2C%20helpt,dat%20bloemen%20je%20blij%20maken>.
- Biodiversiteit in de klas. (Z.J.). Actie! *Ik geef leven aan mijn planeet*. https://ikgeeflevenaanmijnplaneet.indeklas.be/nl/onderwijs/kleuteronderwijs/actie_221.aspx
- Both, K. (2005). Kindergarten—Tuin voor kinderen. *Het Jongste Kind*. https://www.springzaad.be/wp-content/uploads/2020/07/kindergarten-tuin_voor_kinderen.pdf
- Butterfield, M. (2006). *Winter*. Postbus 628, 4870 AP Etten-Leur.
- Crombez, S. (2022, februari 24). *Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?* [Persoonlijke communicatie].

-
- De Haseleer, L. (2018). Een handleiding met lesideeën voor outdoor learning. *De Vlaamse scriptie bank*. <https://www.scriptiebank.be/scriptie/2018/een-handleiding-met-lesideeen-voor-outdoor-learning>
- De Kleine - Valk, J. (2021). Geef ruimte aan buitenspeelplezier. *Het Jongste Kind*. <https://www.hjk-online.nl/natuur-techniek/geef-ruimte-aan-buitenspeelplezier/>
- Edet. (Z.J.). Zelf een simpel vogelhuisje maken. *Edet*. <https://www.edet.nl/familieactiviteiten/zelf-een-simpel-vogelhuisje-maken/>
- Engelen, K. (2022, februari 9). *Welke activiteiten worden het meest georganiseerd in de schooltuin?* [Persoonlijke communicatie].
- Fröbel, W. (Z.J.). Windmolen. *Knutselidee*. <https://www.knutselidee.nl/vouwen/molen.htm>
- Hendriks, A. (2011). Koken in de klas: Stappenplannen. *Klascement*. <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/27426/koken-in-de-klas-stappenplannen/?previous>
- IRM. (Z.J.). *Doorheen de seizoenen*. <https://www.meteo.be/uploads/media/5bfc19c1ac872/publication8-doorheen-de-seizoenen.pdf?v1>
- Janneke. (2013a, januari 26). Wat een weer is het weer ... *Jufjanneke*. <https://www.jufjanneke.nl/wordpress/wat-een-weer-is-het-weer/>
- Janneke. (2013b, mei 12). In de tuin. *Jufjanneke*. <https://www.jufjanneke.nl/wordpress/in-de-tuin/>
- Jufanja. (Z.J.). Thema de tuin. *Juf Anja alles voor onderwijs*. <https://jufanja.eu/de-tuin/>

Jula. (Z.J.). Smily. *Adobe Stock*.

https://stock.adobe.com/hu/search?k=smily&asset_id=11874239

Knutselopdrachten. (Z.J.). Knutselen: Pindaketting rijgen. *Knutselopdrachten.nl*.

http://www.knutselopdrachten.nl/knutselen/seizoenen/winter/knutselen_pindaketting_rijgen.shtml

Luchesi, M. (2019). *Praktisch handboek voor jonge tuiniers*. Bakermat.

Mama duizendpoot. (2019). Een insectenhotel knutselen. *Mama duizendpoot*.

<https://mamaduizendpoot.com/een-insectenhotel-knutselen/#:~:text=Plaats%20een%20holle%2Fgeperforeerde%20baksteen,een%20holle%20ruimte%20achter%20zit>.

Marchal, K. (2022, maart 30). *Welke activiteiten worden er het meest organiseerd* [Persoonlijke communicatie].

Maud. (2019). Zelf maken met kinderen: Een insectenhotel voor bijen in de tuin. *Leuk met kids*. <https://www.leukmetkids.nl/insectenhotel-voor-bijen-zelf-maken-met-kinderen/>

Nageleisen, A.-M. (2011). *Je eigen groentetuin op 1m²*. Eskabee.

NTR. (2006). Regenmeter maken. *Schooltv*. <https://schooltv.nl/video/regenmeter-maken-hoe-kun-je-zelf-een-regenmeter-maken/>

Parents for Life. (2018). Voederhuisje. *Parents for Life*.

<https://www.parentsforlife.eu/voederhuisje/>

Proefjes. (Z.J.). Dorstige bloem. *Proefjes.nl*. <https://www.proefjes.nl/proefje/159>

Rossie, L. (2021). Wortelsoep met lettertjes: Recept en stappenplan. *Klascement*.

<https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/128713/wortelsoep-met-lettertjes-recept-en-stappenplan/?previous>

Sandy. (2022). Vogelvoederhuisje maken: Tips en ideeën. *Jongens en meiden*.

<https://jongensenmeiden.nl/vogelvoederhuisje-maken-tips-en-ideeen/>

Smets, L. (Z.J.). *Mens en maatschappij: Het weer*.

<file:///C:/Users/pauli/OneDrive/Bureaublad/Cursustekst%20Mens%20en%20Maatschappij%20deel%202%20-%20het%20weer.pdf>

Stephan Boulez, Hulsen, K., Mennes, F., Merckx, B., & Pools, K. (2018). *De basis wetenschappen en technieken voor de basisschool*. Acco, Blijde Inkomststraat 22, 30000 Leuven, België.

Technopolis. (Z.J.). Bloem met twee kleuren. *Technopolis*.

<https://www.technopolis.be/nl/proefjes/bloem-met-twee-kleuren/>

Tuindreef. (Z.J.). *Zaai kalender*. <https://www.tuindreef.nl/zaaikalender>

Van Aken, L. (Z.J.). Peuter & kleuter activiteiten & spelletjes; 365 actieve, ontwikkelingsgerichte en educatieve ideeën. *Mamaliefde*.

<https://www.mamaliefde.nl/peuter-activiteiten-spelletjes-kleuter-actieve-ontwikkelingsgericht-educatieve/>

Van Amelsvoort, N. (2019). Duurzaam spelen; wat is dat eigenlijk? *Het Jongste Kind*.

<https://www.hjk-online.nl/spelen/duurzaam-spelen-wat-is-dat-eigenlijk/>

Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school* (Vierde herziende druk). Uitgeverij Coutinho.

Van Der Velden, M. (2022, februari 3). *Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?* [Persoonlijke communicatie].

Van Evelghem, A. (2020). Groentesoep: Stappenplan. *Klascement*.

<https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/108864/groentesoep-stappenplan/?previous>

Van Ginkel, P. M. (2022, januari 31). *Welk materiaal is er nodig voor de activiteiten in de schooltuin?* [Persoonlijke communicatie].

Van Ginkel, P. M. (Z.J.a). Herfst. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/herfst/>

Van Ginkel, P. M. (Z.J.b). Vogels. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/vogels/>

Van Ginkel, P. M. (Z.J.c). Winter. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/winter/>

Van Lier, B. (2003). *Het natuurboek voor kinderen* (3de dr.). Uitgeverij Ploegsma B.V.

Vlaanderen verbeelding werkt. (Z.J.). Week van de bij. *MOS*.

<https://www.weekvandebij.be/inspiratiefiches-plan-bij>

W. M. Kessels, J. (2013). *Toekomst van het onderwijs in Vlaanderen De school – een aantrekkelijke plek voor leren en werken in 2030?* de Koning

Boudewijnstichting. <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-07/Literatuurstudie%20De%20school%20een%20aantrekkelijke%20plek%20voor%20leren%20en%20werken%20in%202030.pdf>

wikiHow-redactie. (Z.J.). Een windmolentje maken. *WikiHow*.

<https://nl.wikihow.com/Een-windmolentje-maken#Een-eenvoudig-windmolentje-maken>

Zaal, A. (2013). Een rijke en boeiende buitenspeelomgeving. *Het Jongste Kind*.

<https://springzaad.nl/wp-content/uploads/2020/04/jrg40-februari2013-zaal-eenrijkeenboeiendebuitenspelomgeving1.pdf>

7 Bijlagen

7.1 Interview met mevrouw Engelen (leerkracht)

Kelly Engelen is een leerkracht van het eerste en tweede leerjaar. Ze geeft les in de school Heilig Hart van Maria Ballaarweg in Berlaar.

Welke ervaringen heeft u met de schooltuin?

Ongeveer 16 jaar geleden zijn we begonnen met die schooltuin omdat wij een heel specifiek publiek hebben in onze school. We zijn verbonden aan het CKG. Dat zijn kinderen die daar ook geplaatst worden door jeugdrechtbanken wanneer de ouders niet meer voor hen kunnen zorgen dus verwaarlozing, mishandeling, ... Deze kinderen komen dan in het CKG terecht en komen dan bij ons naar school. Die kinderen komen vooral uit Brussel en Antwerpen en vooral uit een stedelijke omgeving. Mijn collega's en ik merkten op dat wanneer we in de klas spraken over sla of wortels, de kinderen dat echt niet kenden. Ze gaven ook aan van: 'Wij hebben geen tuin', 'Wij hebben dat niet', 'Wij weten niet hoe dat allemaal werkt, hoe dat in zijn werk gaat of hoe dat groeit'. Dan zijn we eigenlijk op het idee gekomen om een schooltuin te starten omdat we toch een heel groot stuk braak hadden liggen. We gaan er gewoon een schooltuin beginnen om die kinderen dat aan te bieden. Ze moeten al zoveel missen en ze zitten al in een moeilijke situatie. We gaan hen eigenlijk de kans geven om dan al doende dingen te leren. Dit is eigenlijk heel positief uitgekomen en we hebben ook kindjes die heel enthousiast zijn om in die tuin te beginnen.

Maar ons beginpunt was vooral eigenlijk voor die kinderen een beetje kennis te laten maken met de schooltuin.

De kinderen ervaren de schooltuin heel positief?

Ja, natuurlijk. We werken met een beurtsysteem. We hebben ook tijdens de middag "groene wieden" en mogen ze mee het onkruid wieden. We nemen een aantal kinderen mee die zich daarvoor inschrijven en gaan we onder de middag wieden of andere taakjes doen.

Gebruiken jullie de schooltuin het hele jaar door?

Nu moet ik zeggen dat we deze in de winter eigenlijk niet gebruiken. De tuin ligt er nu een beetje verlaten en eenzaam bij maar dat is ook logisch. Mijn collega van de kleuters maakt dan altijd vetbolletjes en die hangt deze in de bomen. Ze maakt nestkastjes en dergelijke. Ze is dan ook een hele creatieve juf. Maar echt in de schooltuin werken gebeurt niet want dan is het eigenlijk winterrust.

Rond welke thema's hebben jullie al gewerkt in de schooltuin?

Juf Nancy, mijn kleuter collega, heeft daar ook een bijenhotel gemaakt, een insectenhotel die naast onze schooltuin staat. Ze waren vorig jaar allemaal wormpjes en andere dieren aan het vangen in potjes. In de klas is zij ook met de kleuters in kleine potjes gaan zaaien. Na enkele dagen komen ze uit. Dus het groeien van de plant, van zaadje tot plantje, het eerst gedeelte doet ze vaak al in de klas met de kleuters. Zodat de kleuters het van dichtbij kunnen ervaren en dan worden de plantjes uitgeplant in de schooltuin.

Gebruikt u een bepaalde methode/cursus om in de schooltuin te werken?

Ik ben er ingerold. Ik was toen nog maar een beginnende leerkracht en ik had dan geluk dat mijn collega van het vijfde en zesde leerjaar enorm groene vingers had en die heeft me eigenlijk zo wegwijsgemaakt zoals: 'dat moet je nu doen', 'dat zo doen'. Want ik was pas afgestudeerd en dat was zo van: 'Ja, we gaan een schooltuin beginnen'. Allemaal goed en wel maar toen moesten we de tuin nog ompitten, bemesten. Wanneer moest dat gebeuren? Dat was voor mij zoiets van: 'Oei, hoe moet ik daaraan beginnen?'. Mijn kleuter collega heeft thuis

ook een enorme grote tuin en ze is er ook heel handig. Ze kweekt thuis ook kruiden en brengt die dan ook mee naar de schooltuin. Ze helpt dan ook hoe we het moeten aanpakken. We ondersteunen elkaar want de nu beginnende leerkrachten kan ik al zeggen hoe ze dit kunnen aanpakken. Dus we geven onze kennis eigenlijk van persoon tot persoon door. We volgen daar niet echt cursussen voor.

U zegt dat de kinderen soms een beetje moeilijkheden hebben met bijvoorbeeld gedragsmoeilijkheden, ziet u hier ook een verbetering in gedrag?

De kinderen hebben heel weinig respect naar materiaal toe. Maar we merken wel als ze iets in de schooltuin planten dan zijn die kinderen zo van: 'Ooo kijk dat is mijn plantje'. En daar mag niemand aankomen en daar zijn ze heel zorgzaam voor. Dat is heel vreemd. Dit is zo in elke klas. Dan zijn ze wel heel zorgzaam. Het is niet de oplossing voor al hun problemen maar het helpt wel. Want ze kunnen in de tuin ook tot rust komen. Als mijn collega bijvoorbeeld een zorgjuf heeft, kan ze met drie kindjes naar de schooltuin gaan. Zij gaan daar enkele klusjes doen of het bijenhotel een beetje versieren. En dat vinden die kindjes ook leuk dat ze dat met een klein groepje kunnen doen, zo de aandacht van de juf hebben en dan ondertussen ook buiten bezig zijn. Dat vinden de kleuters heel leuk en interessant. Ze leren hier ook verantwoordelijkheid te hebben. Want ze weten dat ze ervoor moeten zorgen. Ze weten dat als ze er geen water geven of de plant niet beschermen tegen slakken dat hun plant niet zal groeien.

Er zijn ook collega's die denken om kippen of konijnen te gaan halen maar dat vind ik allemaal te omslachtig omwille van vakanties. Dat zie ik soms nu ook met de huidige schooltuin. Ik woon heel dichtbij en kan tijdens de vakanties als het echt super warm is naar de school gaan om de planten water te geven. Want als men verder woont, is dat niet altijd praktisch haalbaar. De planten hebben tijdens de vakanties ook water nodig. Wij kunnen niet zomaar zeggen aan de ouders die in de buurt wonen om dat te doen.

Maken jullie iets met de kleuters met de groenten/vruchten uit de schooltuin?

Ja, we hebben al soep van sla, komkommersoep en courgettensoep gemaakt. De radijsjes mogen ze zo opeten. Aardbeien hebben wij ook en die worden mogen ook zo opgegeten worden of in de yoghurt gedaan worden. Dus ja, het is echt wel de bedoeling dat we dan samen iets klaarmaken of gaan koken. Ik weet dat juf Nancy als eens bieslookkaas gemaakt heeft met de kleuters. Dus ja, er wordt echt altijd iets meegedaan.

Hebben jullie het bijenhotel zelf gemaakt of aangekocht?

Nee, juf Nancy, mijn creatieve juf van de kleuters, heeft die zelf gemaakt samen met de kleuters. Dat is zo een grote houten bak van een anderhalve meter hoog en ze heeft daar bamboestokjes ingezet en ook dennenappels, gaasjes en stro. Dat heeft ze samen met de kinderen gemaakt, vooral met de oudste kleuters (2de en 3de kleuterklas samen).

Hebben jullie de vogelhuisjes ook samen gemaakt met de kleuters?

Ja, dat zijn plasticflessen die op elkaar gedraaid worden en voorzien worden van een deurtje. Ook dat heeft ze samengedaan met de kleuters. Ikzelf heb dat toen ook met mijn klas gemaakt. Het was gemaakt met kosteloos materiaal. We hebben die in de bomen gehangen. Vorig jaar hebben we ook met melkbussen een voedselbak voor de vogels gemaakt. De kinderen mogen het voederbakje ook zelf weer vullen.

Doen de leerkrachten ook activiteiten bij van een bepaald domein in de schooltuin?

Ja, ik weet dat mijn collega de oppervlakte ging berekenen (dat is natuurlijk 5de, 6de leerjaar). We gaan berekenen hoe groot de oppervlakte is van onze schooltuin. Bij de kleuters is het van: 'Aaa ja, hoeveel rijen hebben we, we gaan eens tellen'. Ze maken ook altijd de

naambordjes zelf. Ze gaan ook de woorden leren kopiëren zoals wortel, sla, tomaat met prentjes. Dus ja, dat is ook al beginnend schrijven. Ik koppel er ook muzische lessen aan want we hebben ooit zelf een liedje over de schooltuin gemaakt, vogelhuisjes maken en de schooltuin pimpen of versieren. We maken een gedicht rond groenten of over de groei van planten. Dat komt dus ook in de andere lessen terug.

(K. Engelen, persoonlijke communicatie, 9 februari 2022)

7.2 Interview met mevrouw Crombez (Kleuterleerkracht)

Sabine Crombez is een kleuterleerkracht in de peuter en eerstekleuterklas. Ze staat in de GO! Basisschool Ter Berken in Langemark.

Welke ervaringen heeft u met de schooltuin?

Zeer tof eigenlijk en veel beleving. Er zijn soms ook dingen dat de kleuters aangeven waar jezelf niet aan gedacht hebt. Want je kan een zekere activiteit voor ogen hebben maar nadien volgt nog een activiteit en dikwijls ook nog van een ander vakgebied. Het kan gebeuren dat men in de schooltuin bezig is en je hoort: 'Ooo kijk, er zit hier een worm!'. Je weet dan dat je dit moment moet vastnemen en niet laten schieten. Van het ene komt het andere. Als we onkruid uitdoen dan geven we dat aan de kippen, dat is een kringloopproces. Als we soms aardappelen gaan rooien is de aarde in eerste instantie hard maar nadien meer zandachtig. Daarmee kunnen we dan de potjes mee vullen. Het hoeft niet altijd tuinieren te zijn. Het is eerder het voelen van de aarde die dan echt zanderig is. Dan kunnen de kleuters daar vrij met de potjes spelen. Dat is een heel andere insteek en toch zijn ze in de schooltuin.

Gebruiken jullie de schooltuin het hele jaar door?

We gebruiken de schooltuin niet het hele jaar door maar wel op bepaalde momenten. Het is eerder volgens het thema dat je wilt volgen of wat je wilt telen. Bv.: Dat kunnen een keer bloemen zijn die men plant of dat kunnen bloembollen zijn. We passeren de schooltuin als we naar de eetzaal gaan. De kinderen zien dus elke dag de schooltuin en dan hoort men regelmatig: 'Ooo kijk de bloembollen, ik zie ze groeien!' of zoiets. We gebruiken de schooltuin bij tussenmomentjes. Maar zeker niet altijd. We zeggen niet van: 'Nu gaan we naar de schooltuin!'. Nee, dat is het niet. We gaan even buiten een spelletjes spelen en van het een volgt het ander. De vrijdagnamiddag is meestal een schooltuinmoment. Het is ook te zien wanneer je zaait of er is aan het bloeien is. Geef een activiteitje bij de schooltuin bijvoorbeeld de bloemetjes tekenen die in de schooltuin staan of zoiets. Dat kan ook. Het hoeft niet altijd aarde en schop te zijn. Maar een tuin heeft ook veel aanleiding voor andere activiteiten.

Als ik alvast één tip mag geven, begin niet te groot. Begin klein en zie hoe het loopt en bouw het dan beetje per beetje verder. We zijn begonnen met een vierkante meter bak en dan nog een bak erna. Dan hebben we fruitboom gezet. Het groeit mee. Want anders wordt het onoverzichtelijk en vergeet niet, dit is veel werk voor de leerkracht ook als je het goed wil onderhouden. Met kleuters gaat dat niet allemaal.

Rond welke thema's hebben jullie al gewerkt in de schooltuin?

We hebben al rond het thema "lente" gewerkt. Dan gaan we de lentebloemen bekijken en ook plukken. Dan gaan ze ook kleuren of een creatieve activiteit daar rond doen. We zetten de bloemen in een vaasje in de klas. We hebben ook wisselteelt zoals tulpen en andere bolbloemen. Sommige hebben ook planten in de tuin. We hebben al het proces van de bloemkool gevolgd. Er zijn zoveel dingen die je in de schooltuin kan doen. Maar dat de kinderen het echt kunnen waarnemen daarvoor is de schooltuin heel goed. De kleuters kunnen

de groei van een plant en alle andere verschillende stappen van de groei waarnemen en alle verschillende stappen. Dat is eigenlijk echt heel leuk.

Ik werk al een paar jaar in de schooltuin en dat is wel plezant. Onze kinderen hebben bijvoorbeeld allemaal laarsjes op school. Iedereen heeft zijn eigen paar laarsjes en deze blijven op school. Tegenwoordig regent het zeer veel en dan gaan we naar buiten met onze laarzen aan. Dat is ook beleving. Een schooltuin is niet alleen groentjes en fruit, het is ook: 'het gras is nat, het gras is droog, er staan plassen, er staan geen plassen, er is modder.'. Dat is ook beleving. We maken ook bijvoorbeeld moddersoep met aarde uit onze schooltuin. Dat is ook plezant. Het moet niet altijd aardappeltjes en besjes zijn. Dat ook natuurlijk maar een schooltuin is meer dan dat.

We hebben ook veel steun van de Landelijke Gilden. We krijgen dan een pakket en dat is altijd leuk. We ontvangen meststof en zaadjes. Dat geeft een duwtje in de rug want je kunt dat niet helemaal van je eigen budget bekostigen. Dat helpt eigenlijk wel.

Hoe helpt de Landelijke Gilden?

Eerst moet je je inschrijven. En dan moet je zeggen wat je van plan bent te doen, je schooltuin uittekenen, foto's opsturen van wat je al gedaan hebt enzovoort. Ze volgen wat je met hun steun gedaan hebt.

De vorige keer gaven ze ons slakkenkorrels en meststof. De activiteiten hoeven niet allemaal een uur te duren want sommige dingen duren echt niet lang. Wat ze ook heel plezant vinden en dat echt een aanrader is, is een sneukeltuin (tuin waarin men vruchten kan proeven). De kinderen gaan heel graag naar de sneukeltuin. Niet alleen de kleuters maar ook kinderen van het lager onderwijs vragen ernaar.

Doen jullie ook iets rond het thema dieren?

Wij hebben kippen op school. We hebben kippen in de kippenren maar jammer genoeg zijn deze ondertussen gestorven. Ze waren al vrij oud en we gaan binnen een maand opnieuw kippen halen. We gaan samen met de kinderen naar de winkel. En dan hebben we weer een proces. Het houden van kippen is een proces waar de hele school mee betrokken is. Want iedere klas is een maand verantwoordelijk voor het kippenhok. Iedereen doet daaraan mee. Dus ook de lagere school. De kinderen kijken daar naar uit. Ook om te kijken als er eitjes zijn.

Bij de oogst van groenten of fruit, doen jullie daar ook iets mee?

Ja zeker, bijvoorbeeld we rooien aardappelen en wassen ze. Met de kleuters is het wel natuurlijk een beetje omslachtig. Dat neemt wel een beetje tijd in. Maar ze beleven ook veel. Ja, we doen er zeker dingen mee. Soms is er ook een misoogst bijvoorbeeld de radijsjes waar er wormpjes inzitten maar ook dat is ervaring. Niet alles lukt altijd. Dat moeten ze ook zien. Je hebt niet alles in de hand, dat is de natuur hé.

Hoe reageren de kleuters als het mislukt?

Het is jammer maar we zijn positief. We gaan dan iets nieuws proberen. Er zijn dingen die lukken en dingen die niet lukken. Daarom is het ook beter nooit met één ding te beginnen maar met verschillende dingen. Dat de kleuters ook succes hebben.

Zijn er thema's die u zou vermijden in de schooltuin?

Er zijn ook weken dat je niks met de schooltuin doet. In de winter bijvoorbeeld is er nu niks te doen in de schooltuin. We hebben de schooltuin voorheen onkruid vrijgemaakt en afgedekt. De ene vierkante meter bak zien we niets en de andere daar zien we nu de tulpenbloemenbollen komen. Je kunt daar nu niks in doen. Nu groeit het er niks, nu zien ze niks. In de winter is er niks. Alles is kaal en rustig en er is geen groei. En nu zien ze dat de voorjaarsbloemen aan het groeien zijn. De groei begint te komen dat vind ik ook belangrijk.

De lente komt eraan en dat vind ik al genoeg voor nu. Als ze dat kunnen verwoorden en zien dat de lente er aan komt, is ook belangrijk.

Tijdens de storm is er een boom omgewaaid. Dat is ook iets in de schooltuin. Dat is ook de natuur.

Gebruikt u een bepaalde methode/cursus om in de schooltuin te werken?

Nee, dat doe ik allemaal zelf. Ik werk eerder op gevoel en soms krijg ik ook de inbreng van de kinderen. Maar ik maak alle lessen zelf. Ik kies zelf wat ik ga doen. Maar niet volgens een cursus. Ik volg geen enkele cursus over de schooltuin.

(S. Crombez, persoonlijke communicatie, 24 februari 2022)

7.3 Interview met mevrouw Van Ginkel (Kleuteridee)

Ik heb gezien op uw website 'Kleuteridee' dat u al meerdere thema's heeft uitgewerkt voor de kleuterklas. Ook heb ik gezien dat u al eens in de schooltuin heeft gewerkt met kleuters. Hoe was dit verlopen?

Alle kinderen van groep 2 krijgen jaarlijks een eigen schooltuintje. We starten na de voorjaarsvakantie en werken er wekelijks een deel van een middag per week in. Het is een groot succes en de kinderen leren er veel van. We werken met kleine kaveltjes waar steeds een tegelpad tussen zit. Zo houden de kinderen vaak schone voeten.

Als u aan het tuinieren bent met de kleuters, hoe pak je dit aan en hoe ervaren de kleuters dit?

We hebben een vaste groep ouders die de leiding neemt over het werk in de schooltuin. Zij zorgen ook dat in de winter de tuin bemest wordt en omgesprit. Mensen uit deze groep nemen bij toerbeurt een middag voor hun rekening. Zij doen de inkopen en maken een plan van werkzaamheden. De kinderen worden verdeeld in vier vaste groepen en de groepen gaan om de beurt met de ouders de werkzaamheden in de tuin uitvoeren. De kinderen kunnen niet wachten tot de voorjaarsvakantie is. Ze leren zelf verantwoordelijk te zijn voor een stukje tuin en de oogst nemen ze mee naar huis.

Welke materialen gebruikt u in de schooltuin?

We hebben voor alle kinderen een paar laarzen in de schuur. Verder hebben we een mand met kleine ijzeren schepjes en schoffeltjes, handharken, stokken, touwen, een net voor de aardappels, een gieter en tuinslang. De kinderen maken zelf een naambordje. Dit lamineren we en plakken we op houten bordjes met een paal die we in de tuin van het kind steken. Voor de tuinouders is er nog groot materiaal als een kruitwagen, grote schoffels en harken enz.

Welke materialen mogen zeker niet missen in de schooltuin?

De kleuters kunnen gebruik maken van laarzen, een mand met kleine ijzeren schepjes en schoffeltjes, handharken, stokken, touwen, een net voor de aardappels, een gieter en tuinslang en een naambordje. Voor de tuinouders is er nog groot materiaal als een kruitwagen, grote schoffels en harken enz.

Waren de materialen in hun maat geschikt voor de kleuters?

Ja, na goede instructie kunnen ze prima met ijzer materiaal omgaan.

Gebruikt u een bepaald stappenplan om de materialen op de juiste manier te gebruiken? Hoe legt u dit uit aan de kleuters?

Nee geen stappenplan. De ouders leggen uit wat de kinderen moeten doen en ze doen het tuinwerk eerst goed voor. Ze blijven altijd in de buurt om te helpen als iets niet lukt.

Gebruikt u ook andere materialen die onrechtstreeks te maken hebben met tuinieren? (Thermometer, pluviometer, windmeter, insectenhotel, ...)

Ja, iedere week bekijken we de temperatuur buiten op de thermometer. We kijken hoeveel water er de afgelopen week in de regenmeter is gekomen. We hebben een insectenhotel en een vogelhuisje.

Hoe onderhoudt men best de materialen?

De ouders maken alles direct schoon en zetten het weer in de schuur. Dan kunnen de kinderen de week erna direct weer aan de slag.

We hebben altijd twee gezamenlijke kavels. De ene staat vol met aardbeien. In het andere stuk poten we aardappels. Twee weken voor de zomervakantie worden de aardappels gerooid en de laatste schoolweek maken de ouders er frietjes van en krijgen de kinderen op school een maaltijd met frietjes en frikadellen. Ook wat tomaatjes en komkommer uit de schooltuin staan op tafel.

(P. M. Van Ginkel, persoonlijke communicatie, 31 januari 2022)

7.4 Interview met mevrouw Van Der Velden (Landelijke Gilden)

Ik heb gezien op uw website dat u al eerder scholen heeft geholpen om een schooltuin te maken voor/met de kinderen, hoe was dit verlopen?

Ik doe dit zelf niet persoonlijk. Als organisatie bieden wij een concept aan en proberen wij scholen en lokale landelijke gilden met elkaar in contact te brengen om dat dan in de schooltuin te doen.

De hulp die zij bieden, kan gebeuren op verschillende manieren. Dat hangt af van school tot school. Mijn inbreng daarin is dat ik ze ideeën aanlever. 'Dit zou je kunnen doen, dat zijn leuke dingen.' Ik probeer artikeltjes te schrijven, nieuwsbrieven te maken om hen op die manier op het spoor te zetten 'Van aah ja, dat kan'. Want ze zeggen dikwijls met kleuters kan men niks doen maar dit is kort door de bocht. Men kan er uiteindelijk heel veel meedoen. Tuinieren is ook heel veelzijdig. Je kan zaaien, planten, onderhouden en water geven maar men kan ook de tuin gebruiken als een plek om te knutselen, als een plek om het knutselmateriaal bij mekaar te verzamelen, als een plek om een verhaal te vertellen, als een plek om te gaan wandelen of om eventjes tot rust te komen.

Maar dus praktisch kom ik niet in de school. Dat is een beetje een probleem tenzij op het einde van het jaar dat ik eens een feestje doe met een of andere school. Dan bezoek ik de school of reik ik eventueel een diploma uit. Maar anders kom ik daar eigenlijk niet. Ik laat dit werk over aan een collega. Dat is ook plezant.

Welke ideeën geeft u dan zoal aan een school?

Vooraf wat ze kunnen doen en wat ze samen kunnen doen. En ik merk ook dat dit natuurlijk verschillend is van school tot school. De ene leerkracht heeft zelf wel wat ervaring met tuinieren en andere helemaal niks. En als ze niet veel ervaring hebben dan kan het al helpen om hen uit te leggen hoe ze moeten zaaien en planten en wat ze in bepaalde seizoenen kunnen doen. Dat soort dingen. En dat ze de aardappelen pootgoed kopen nu in dit seizoen dat ze dat moeten voorkiemen en dan pas kunnen planten.

Het gaat dus over technische informatie. Maar soms bied ik ook knutseltips aan alhoewel dat ik uit ervaring al heb geleerd dat leerkrachten en zeker leerkrachten in het lager onderwijs heel creatief zijn in dat soort dingen. Ik kan hun daarin eigenlijk niet zo veel brengen.

Als u aan het tuinieren bent met de kleuters, hoe pak je dit aan en hoe ervaren de kleuters dit?

Ja, ze moeten ook altijd een verslag maken van hun activiteiten. En ik vermoed dat de kleuters dit eigenlijk altijd wel leuk vinden. Het zijn meestal verslagjes van de lagere school. Dus de grotere kinderen. Maar als ik foto's zie passeren van kleuters is het meestal dat ze bezig zijn met iets te zaaien. Dus met hun vingertjes in de potjes of dat ze water aan het geven zijn. Dat is blijkbaar een plezierige bezigheid voor kleuters. En ook proeven. Je kan moeilijk van de kleuters verlangen dat ze beginnen met een hark, beginnen te krabben of onkruid uit wieden want dan blijft er meestal niks niet meer over als men hen daarin loslaat. Dus het is meestal volgens mij ontdekken en gaan kijken bij de andere kinderen, bij de grote. Hoe zij bezig zijn. Maar ik denk dat zaaien in potjes ook binnen kan gebeuren. Ook kunnen ze de potjes versieren en eventueel groenten inkleuren. Op die manier zijn ze er ook mee bezig. Versjes zie ik ook wel eens passeren.

Welke materialen gebruikt u in de schooltuin?

Met de kleuters moet men het gewoon klassiek tuinmateriaal vermijden, dit is te groot voor hun handjes. Soms zie ik wel kleine schopjes passeren maar vaak hoor ik ook dat ze zelf materialen maken van bijvoorbeeld peflessen die ze versieren. Het is een ideaal gietertje als ze een goede teut hebben om te gieten. Ze kunnen dat vullen. Het is niet open vanboven dus het water blijft er goed in en ze kunnen het uitgieten.

Ik heb van de week nog foto's zitten te bekijken en daar zag ik ook dat men een fles van wasmiddel gebruikte om de potjes te vullen met grond. Op die manier kunnen ze de potjes vullen op een propere manier in plaats van een schep uit een zak. Denk ik dat de leerkracht al de fles gevuld had en dat de kleuters het konden uitgieten en zo op die manier de potjes vulden.

Ik denk dat ze vaak zelf dingen maken om te kunnen tuinieren. Ofwel een grote bak voorzien, de zak potgrond erin en dan allemaal gezellig samen knoeien. Dat is volgens mij ook wel een plezierige bezigheid. Zulke foto's zie ik ook wel passeren. En dan vullen ze de potjes die op een rij staan en kunnen ze beginnen te zaaien. Ofwel in plasticen (yoghurt) potjes ofwel in de keukenrol zijn natuurlijk de klassiekers om erin te zaaien. En dan versieren, bij kleuters is het vaak ook het versieren van het potje waarin ze gezaaid hebben een fijne bezigheid.

Gebruikt u een bepaald stappenplan om de materialen op de juiste manier te gebruiken? Hoe legt u dit uit aan de kleuters?

Didactisch materiaal naar de kleuters toe hebben we niet maar we hebben wel materiaal naar de leerkracht toe. En dan proberen we hen eigenlijk uit te leggen, 'begin daar mee', 'verzamel eerst uw potjes', 'leg dit uit', 'een link leggen met hen dagelijks leven'.

'We eten graag sla, kinderen misschien meestal niet, met andere zaadjes proberen en een inleiding proberen te vinden voor een verhaal. Ik denk dat leerkrachten dit zo wel aanpakken. Dat ze het eerst in de klas een beetje voorbereiden voordat ze dan naar buiten gaan om dan het in praktijk te doen. We hebben ook afdelingen waarbij de vrijwilligers zelf in de klas komen en komen helpen om te tuinieren en die komen dan in de klas dikwijls een korte uitleg geven. Maar dat is niet echt bij de kleuters. Dat is allemaal voor het lager onderwijs dat ze dat doen. Als voorbeeld, een vrijwilliger komt in de klas iets vertellen over aardbeien en dan nadien samen naar de tuin gaan om aardbeien te planten. Maar ik denk niet dat er kleuterklassen bij betrokken zijn. Dus het is echt de leerkracht die het dan voorbereidt.

Zo probeer ik toch regelmatig een artikel te schrijven op welke manier de leerkrachten het kunnen aanpakken. In ons schooltuinboek is het ook op die manier opgevat waarin ze inspiratie vinden.

Gebruikt u ook andere materialen die onrechtstreeks te maken hebben met tuinieren? (Thermometer, pluviometer, windmeter, insectenhotel, ...)

Ja, voor ons zit dat er ook tussen. Naar de kleuters toe weet ik niet goed hoe dat gebruikt wordt. We hebben een leerkracht die zegt dat we gaan "plantendrekenen". Ik vind dat een mooie uitdrukking. Maar dat is dan ook weer voor het lager onderwijs. Die leerkracht had toen het vierde leerjaar. Om kinderen te leren van wat is een vierkant, een rechthoek. Als we nu op een vierkant gaan zaaien en we gaan om de zoveel centimeter iets zaaien en dat ze dit ook eens in het echt kunnen uitproberen. Voor kleuters weet ik het niet goed maar ik denk dat er wel wat observatie oefeningen tussen zitten van de zon en planten. Dat is al een belangrijke link. Ik verwacht wel dat ze dat doen maar dat weet ikzelf niet. Daar heb ik geen verhalen over. Gaan observeren van bladeren, paddenstoelen en vogels. Ik noem dat ook tuinieren. Voor mij mag dat allemaal bij. Al wat passeert op die plek is tuinieren. Ik geloof dat ze dan besjes hebben in de tuin, het plukken van de besjes en het snoepen van de besjes. Dat kan hierbij ook horen.

Maken jullie ook vogelhuisjes, vetbollen?

Ja, dat passeert allemaal. Ik heb al een paar keer zelf van die vetbollen gemaakt, thuis dan. Ik sta dan met volle bewondering voor al die leerkrachten die deze activiteit in de klas doen met al die leerlingen. Eigenlijk is dat maar een vettige boel, om dit dan proper gedaan te krijgen dus chapeau hiervoor. Als je dat met 20 leerlingen wilt doen. Vogelhuisjes maken is zeker een plezierige activiteit om te doen. Ook daar komen soms de vrijwilligers van Landelijke Gilden op te proppen om dan materiaal aan te leveren. Sommige kunnen dat met hout maar vogelhuisjes of voederstations kan je ook met ander materialen maken. Zoals met melkflessen, petflessen, melkbussen. Soms geven we dan ook tips om dat dan te maken en dan zien we regelmatig foto's passeren. Van allerlei soorten leuke dingen dat ze hebben gemaakt.

We hebben eens een keer een wedstrijd gedaan om een egelhuis te maken. Ze moesten dus dan een foto insturen van hun egelhuis dat ze gemaakt hadden. Al die creativiteit drupt af van de scholen (schoolkinderen). Men brengt een idee aan en dan komen daar hele mooie dingen uit.

Komen egels op het schoolterrein?

Dat hangt natuurlijk ervan af waar de school gelegen is. Als de egel volledig ingesloten zit, in en tussen straten en huizen is de kans klein dat er een egel geraakt. Maar als er langs de achterkant van de school een uitweg is, kan dat wel zijn dat er daar wel zitten. Een egel is een nachtdier dus als het overdag druk is, is het voor hem niet echt een probleem. Als de egel nu op een schoolterrein slaapt of ergens anders dat zal denk ik voor de egel niet veel uitmaken. Maar het punt is dat er veel scholen ingesloten liggen en dan geraakt hij er gewoon niet.

Als de school afgesloten is met een betonnen bord op de grond is al voldoende om de egel buiten te houden. Het is niet zoals een vogel die overal aankan. Maar het kan wel voor sommige scholen iets zijn om dit uit te proberen. Natuurlijk het dier overdag zien, zal er niet dadelijk inzitten tenzij men sporen ziet dat er iets is platgetreden. Maar dat kan ook van een ander dier zijn.

Dus een egel is wat dat dan betreft niet zo zichtbaar. Iets doen voor vogels die komen eten dat kan wel gebeuren tijdens de schooluren en daar hebben de kleuters dan ook meer aan. Maar de gedachte dat er een egel is, kan natuurlijk het ook spannend maken. Er is iets maar men weet niet wat. Dat is voor een kleuter toch echt wel de max.

(M. Van Der Velden, persoonlijke communicatie, 3 februari 2022)

7.5 Interview met Karen Marchal (mentor)

Welke ervaring heb je met de schooltuin?

3 à 4 jaar zijn we er mee bezig, dit met vallen en opstaan. We weten al een beetje over de schooltuin maar nog niet genoeg. In september hebben we een workshop gevolgd. Daaruit bleek dat onze biodiversiteit heel slecht was. We moeten meer dieren aantrekken: vogels en vlinders bijvoorbeeld. We hebben afgelopen jaar veel in de moestuin gedaan maar jammer genoeg zijn er niet veel dingen uitgekomen. Vorig jaar denk ik dat het te nat was en het jaar daarvoor te droog. In de vakantie zijn we af en toe eens water komen geven. In het algemeen vinden de kinderen het wel heel leuk. Tomaatjes plukken bijvoorbeeld, de kinderen zijn vooral heel betrokken bij het zaaien. Rond deze periode (eind maart/begin april) zaaien we van voor in de klas en als we kunnen, gebruiken we deze plantjes ook in de tuin. Vaak ga ik de planten ook gewoon halen omdat dat sneller gaat. Het stomme is dat het oogsten pas in de zomer is. We willen de tuin zo vaak mogelijk gebruiken ook in de herfst. Zodat we in de lente kunnen beginnen.

Welke activiteiten heb je al gedaan?

Echt activiteiten rond zaaien en plukken. We lezen soms ook een verhaal en kriebeldiertjes zoeken, doen we ook wel. Loepotjes gebruiken we dan. Bloemen planten en echt uitplanten. Ik wil daar een zithoekje maken dat ze daar kunnen kijken naar de loepotjes, zitten, boekjes kijken of eten. We willen ze daar echt bij betrekken.

Welke materialen gebruiken jullie?

Zaadjes, schoffels, harkje. We hebben niet zoveel materiaal. We hebben dat ooit eens van iemand gekregen. De harkjes zijn wel op de grote van de kinderen dan kunnen ze dit beter gebruiken. Maar ik laat ze ook af en toe met de schoffel bezig zijn. Het gras moeten we niet doen dat komen ze doen.

Welke thema's hanteren jullie?

Kriebelbeesjes, zaaien en planten. In de toekomst gaan we ook kijken voor een kersenboom en een appelboom. Zodat we ook appelmoes kunnen gaan maken ofzo. Kersjes gaan plukken. Het probleem is dat de vruchten pas klaar zijn in de zomer. De bedoeling is om ouders te betrekken ook in de vakanties. Om eventueel de plantjes water te geven, de kippen te verzorgen.

(K. Marchal, persoonlijke communicatie, 30 maart 2022)

7.6 Handleiding

EDUCATIEVE BACHELOR IN HET ONDERWIJS KLEUTERONDERWIJS

Afbeelding 18: Dieren nabootsen in de schooltuin

Handleiding

De schooltuin maximaal benutten
doorheen het hele schooljaar met
de oudste kleuters

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	55
Inleiding.....	58
1 Thema planten.....	59
1.1 Natuurlijk materiaal classificeren en seriëren.....	59
1.1.1 Uitleg.....	59
1.1.2 Materiaal.....	59
1.1.3 Leergebied.....	59
1.1.4 Seizoen.....	59
1.2 Zaaïen en planten in de schooltuin.....	60
1.2.1 Uitleg.....	60
1.2.2 Materiaal.....	60
1.2.3 Leergebied.....	61
1.2.4 Seizoen.....	61
1.3 Foto's maken van een zaadje/plant.....	62
1.3.1 Uitleg.....	62
1.3.2 Materialen.....	62
1.3.3 Leergebied.....	62
1.3.4 Seizoen.....	62
1.4 Het blotevoetenpad van natuurlijk materiaal.....	63
1.4.1 Uitleg.....	63
1.4.2 Materialen.....	63
1.4.3 Leergebied.....	63
1.4.4 Seizoen.....	63
2 Thema dieren.....	64
2.1 Tellen van dieren.....	64
2.1.1 Uitleg.....	64
2.1.2 Materialen.....	64
2.1.3 Leergebied.....	64
2.1.4 Seizoen.....	64
2.2 Dieren zoeken in de schooltuin.....	65

2.2.1	Uitleg.....	65
2.2.2	Materialen	65
2.2.3	Leergebied	66
2.2.4	Seizoen	66
2.3	Dieren maken van natuurlijk materiaal	67
2.3.1	Uitleg.....	67
2.3.2	Materialen	67
2.3.3	Leergebied	67
2.3.4	Seizoen	68
2.4	Rara wie ben ik?	69
2.4.1	Uitleg.....	69
2.4.2	Materialen	69
2.4.3	Leergebied	69
2.4.4	Seizoen	69
3	Thema weerselementen	70
3.1	Een regenmeter maken	70
3.1.1	Uitleg.....	70
3.1.2	Materialen	70
3.1.3	Leergebied	71
3.1.4	Seizoen	71
3.2	Ijskristal maken	72
3.2.1	Uitleg.....	72
3.2.2	Materialen	72
3.2.3	Leergebied	73
3.2.4	Seizoen	73
3.3	Het effect van zonlicht op planten.....	74
3.3.1	Uitleg.....	74
3.3.2	Materialen	74
3.3.3	Leergebied	74
3.3.4	Seizoen	74
3.4	Wat zien we in de wolken	75

3.4.1	Uitleg.....	75
3.4.2	Materialen	75
3.4.3	Leergebied	75
3.4.4	Seizoen	75
4	Bibliografie	76
5	Bijlagen	77
5.1	Thema planten	77
5.1.1	Natuurlijk materiaal classificeren en seriëren	77
5.1.2	Zaaien en planten in de schooltuin	81
5.1.3	Foto maken van een zaadje/plant.....	87
5.1.4	Het blotevoetenpad met natuurlijk materiaal.....	91
5.2	Thema dieren	94
5.2.1	Tellen van dieren.....	94
5.2.2	Dieren zoeken in de schooltuin	98
5.2.3	Kriebelbeestjes maken van natuurlijk materiaal.....	103
5.3	Thema weerselementen	110
5.3.1	Een regenmeter maken.....	110
5.3.2	Ijskristal maken	115
5.3.3	Het effect van zonlicht op planten.....	121

Inleiding

In dit handelingsplan kan men verschillende activiteiten vinden die men in de schooltuin kan doen.

Ik heb de activiteiten ingedeeld in drie thema's: thema planten, thema dieren en thema weerselementen. Men zal eerst de korte beschrijving zien van elke activiteit en tussendoortjes. In bijlage is er van elke activiteit een uitgeschreven activiteitenfiche terug te vinden. Van de tussendoortjes zijn er geen volledige activiteitenfiches terug te vinden.

In de korte beschrijving van elke activiteit staat er een korte uitleg van de activiteit, de materialen die men nodig heeft en de leergebieden waaraan men werkt tijdens deze activiteit. Tenslotte ziet men wanneer men de activiteit het best kan uitvoeren binnen de seizoenen.

In de activiteitenfiches zal men enkel ontwikkelingsdoelen terugvinden en geen leerplandoelen zodat elke school dit handelingsplan kan gebruiken.

1 Thema planten

1.1 Natuurlijk materiaal classificeren en seriëren

1.1.1 Uitleg

Men gaat samen met de kleuters op zoek naar natuurlijk materiaal in de schooltuin. Vervolgens kan men met de kleuters deze materialen classificeren en seriëren.

Men kan natuurlijk materiaal classificeren op basis van kleur, grootte, afkomst (boom, plant, aarde, ...), ... (Van Ginkel, Z.J.a).

Men kan natuurlijk materiaal seriëren op basis van lengte en gewicht. Vervolgens kan men met de kleuters de begrippen inoefenen zoals benoemen van grootst, kleinst, groter dan, kleiner dan, ...

In bijlage kan men de volledige activiteitenfiche terugvinden.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de natuurlijke materialen die de kleuters zullen gaan gebruiken, zoeken de kleuters zelf in de schooltuin.

1.1.2 Materiaal

Voor deze activiteit heeft men verschillende soorten natuurlijk materiaal nodig.

- Laken of een doek
- Opdracht fiches
- Natuurlijk materiaal: takken, bladeren, stenen, eikels, noten, bloemen, ...

1.1.3 Leergebied

Via deze activiteit werkt men aan het leergebied wiskundige initiatie: meten (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters meten omdat ze eerst de materialen moeten classificeren volgens kleur, soort materiaal, ... Daarna moeten de kleuters zien welk materiaal groter, langer, zwaarder, ... is dan de andere materialen. Vervolgens moeten ze deze ordenen waarbij de eigenschap lengte, kleur, gewicht, .. verminderd of vermeerderd wordt. Hierdoor worden deze begrippen aangekaart zodoende de kleuters hiermee vertrouwd geraken.

1.1.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in verschillende seizoenen uitvoeren. Men kan natuurlijk materiaal gebruiken die in deze periode het meest te vinden is. Bijvoorbeeld kan men eikels, kastanjes, verkleurde bladeren,... vooral vinden in de herfst. In de lente en in de zomer zijn veel bloemen, bladeren,... terug te vinden. Takken, stenen,... zijn in elk seizoen beschikbaar.

1.2 Zaaïen en planten in de schooltuin

1.2.1 Uitleg

Men kan met de kleuters in de schooltuin verschillende soorten zaden gaan zaaïen. Bijvoorbeeld salade, tomaten, wortels, pompoen, enzovoort.

Men kan niet enkel gaan zaaïen maar ook planten met de kleuters. Men kan verschillende soorten bollen planten, bloemen planten, enzovoort. Men kan ook voorzaaïen in bakken of potjes en deze vervolgens uitplanten in de schooltuin.

Om te gaan planten met de kleuters kan men eerst aanhalen wie als beroep planten verzorgt (tuintman/tuinvrouw). Vervolgens kan men met de kleuters het onkruid weghalen. Daarna kan men in kleine groepjes gaan zaaïen en planten in de schooltuin. Hiervoor heeft men een handkrabber, schep, gieter, naamkaartjes en tuinhandschoenen nodig.

Als alle zaden en bollen zijn gezaaid/geplant, moeten de kleuters onder begeleiding van de leerkracht voor de planten zorgen zodat deze goed groeien en eventueel de vruchten ervan kunnen eten.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen gaan zaaïen en planten in de schooltuin.

1.2.2 Materiaal

Voor deze activiteit heeft men meer materialen nodig.

- Verschillende soorten zaden (naar keuze)
- Verschillende soorten bollen (naar keuze)
- Verschillende soorten bloemen (naar keuze)
- Een schep
- De tuinhandschoenen
- De naamkaartjes (kunnen de kleuters eventueel zelf maken)
- Een gieter
- Een handkrabber
- De snoeischaar
- De sandalen
- Een glas
- Het keukenpapier

Afbeelding 19: Zaadjes zaaïen in bakken

Afbeelding 11: Smily

Bron: (Jula, Z.J.)

1.2.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek: natuur (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters zullen meer te weten komen over de natuur omdat ze gaan leren dat een zaadje/plant water, aarde, zonlicht, warmte, lucht... nodig heeft om te kunnen groeien. Ook leren ze om de natuur rondom hen met respect te behandelen. Ze werken ook aan het leergebied wetenschappen en techniek: techniek (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters zullen tijdens deze activiteit zelf bepalen welke materialen het meest geschikt zijn om te gaan zaaien/planten.

Tenslotte werkt men aan het leergebied van mens en maatschappij: maatschappij (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters leren het beroep van de tuinman/tuinvrouw kennen.

1.2.4 Seizoen

Men kan deze activiteit tijdens de lente doen want dit is de beste periode om te zaaien. Maar deze planten moeten de kleuters naar de zomer toe verzorgen daarom loopt deze activiteit verder tot de zomer.

Afbeelding 20: Zaadjes zaaien in bakken

Afbeelding 11: Smily

Bron: (Jula, Z.J.)

1.3 Foto's maken van een zaadje/plant

1.3.1 Uitleg

Wanneer men zaadjes of bloembollen heeft gezaaid/geplant in de schooltuin tijdens de activiteit van het zaaien kan men deze activiteit (foto's maken van zaadjes/plant) doen.

Tijdens deze activiteit kan men met de kleuters de groei van een zaadje visualiseren door er foto's van te maken met behulp van een I-pad/tablet/gsm. Elke dag kunnen de kleuters een foto maken van het zaadje/bloembol. Door steeds foto's te maken, kan men daarna de foto's achter elkaar plaatsen zodat men versnelt de groei van een plant kan zien.

Ondertussen leren de kleuters om gerichte foto's te maken en leren ze meer over de groei van een zaadje/bloembol.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen foto's maken van hun zaadjes/planten in de schooltuin.

1.3.2 Materialen

Men heeft volgende materialen nodig om foto's te maken van het zaadje.

- Computer
- Filmpje (kennemermavo, 2009)
- I-pad/tablet/gsm
- Prenten (meer informatie in de activiteitenfiche)
- Plant (zelf gezaaid in de schooltuin)

1.3.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied muzische vorming: media (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters leggen de prenten van de groei van een zaadje in de juiste volgorde en maken gebruik van de I-pad/tablet/gsm. Ook werkt men aan het leergebied Nederlands: spreken (De Vlaamse Overheid, 1998) omdat de kleuters de groei van een zaadje kunnen vertellen in eigen woorden.

1.3.4 Seizoen

Men kan deze activiteit tijdens de lente doen want men zaait de zaadjes in de lente. Van deze zaadjes maakt men elke ochtend foto's. De kleuters moeten elke ochtend een foto maken zodat ze de groei van hun eigen plant versneld kunnen bekijken. Deze activiteit gaat verder tot de zomer want deze plant blijft groeien.

Afbeelding 21: Foto maken van een zaadje

Afbeelding 11: Smily

Bron: (Jula, Z.J.)

1.4 Het blotevoetenpad van natuurlijk materiaal

1.4.1 Uitleg

Men maakt in de schooltuin een blotevoeten pad. Het blotevoeten pad bestaat enkel uit natuurlijk materiaal zoals takken, bladeren, aarde, gras, schors, stenen, eikels, kastanjes, bloemen, ...

De kleuters gaan met hun blote voeten over het parcours wandelen. De kleuters kunnen dit meerdere keren doen of enkel één keer.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de natuurlijke materialen die de kleuters zullen gaan gebruiken voor hun blotevoeten pad gaan de kleuters zelf zoeken in de schooltuin.

1.4.2 Materialen

Voor deze activiteit heeft men vooral veel verschillende soorten natuurlijk materiaal nodig.

- Natuurlijk materiaal: takken, bladeren, stenen, eikels, noten, bloemen, aarde, ...

1.4.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied lichamelijke opvoeding: motorische competenties (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters zijn tijdens deze activiteit in beweging want ze stappen op verschillende soorten ondergronden. Soms zullen ze hun evenwicht moeten houden.

1.4.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in verschillende seizoenen uitvoeren. Men kan natuurlijk materiaal gebruiken die in deze periode het meest terug te vinden is. Bijvoorbeeld kan men eikels, kastanjes, bladeren,... vooral vinden in de herfst. In de lente en in de zomer zijn veel bloemen, bladeren,... terug te vinden. Takken, stenen,... zijn in elk seizoen beschikbaar. Maar deze activiteit moet buiten gebeuren daarom is het best dat deze activiteit op een mooie dag (geen neerslag) gebeurt.

2 Thema dieren

2.1 Tellen van dieren

2.1.1 Uitleg

Men gaat met de kleuters in de schooltuin. De kleuters gaan op zoek naar verschillende soorten dieren aan de hand van een opdrachtenkaart. Op de opdrachtenkaart staan er zes verschillende soorten dieren die de kleuters moeten gaan zoeken en tellen in de schooltuin (Van Ginkel, Z.J.b).

Als de kleuters bijvoorbeeld vogels, spinnen, vlinders,... gaan zoeken dan gaan de kleuters hiernaar specifiek op zoek. Ze tellen hoeveel ze van elke soort hebben gezien. Hierbij trekken ze streepjes onder het dier die ze hebben gezien. Later kan men samen met de kleuters bespreken hoeveel ze van elk dier hebben gezien door de streepjes te tellen bij elk dier (Van Ginkel, Z.J.b).

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen de dieren in de schooltuin gaan zoeken. De leerkracht zal ook enkel dieren op deze opdrachtkaart noteren die terug te vinden zijn in de schooltuin.

Afbeelding 22: Dieren tellen in de schooltuin

2.1.2 Materialen

Voor deze activiteit heeft en verschillende materialen nodig.

- Dieren (kan men vinden in de schooltuin)
- Potloden/stiften
- Opdrachtkaart
- Eventueel een vergrootglas

2.1.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wiskundige initiatie: getallen (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters moeten de streepjes tellen die ze bij elk dier hebben getekend als ze het diertje hebben gezien. Daarna bespreken we hoeveel ze van elke soort hebben gezien.

2.1.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in verschillende seizoenen uitvoeren. Tijdens elk seizoen zijn er dieren aanwezig in de schooltuin. In de zomer en de lente ziet men de meeste dieren in de schooltuin zoals kriebelbeestjes. Maar in de andere seizoenen kan men ook verschillende soorten vogels, eekhoorns, egels, slakken, kippen (als ze aanwezig zijn in de schooltuin), ... zien. Zodoende kan men deze activiteit in elk seizoen uitvoeren.

2.2 Dieren zoeken in de schooltuin

2.2.1 Uitleg

Men gaat samen met de kleuters naar de schooltuin om verschillende soorten dieren te zoeken en eventueel vangen met loeppotjes. Wanneer men dieren heeft gevonden en deze in de loeppotjes doet, kan men deze bespreken met de kleuters. Bijvoorbeeld het bekijken van de dieren in detail : hoeveel poten, kleur, wel/geen vleugels, ...

Als verwerking kunnen de kleuters de dieren nabootsen die ze hebben gevonden zoals springen als een sprinkhaan, vliegen als een vogel, kruipen als spin, ...

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen de dieren in de schooltuin moeten gaan zoeken.

2.2.2 Materialen

Men heeft niet veel materiaal nodig voor deze activiteit.

- Dieren (in de schooltuin)
- Loeppotjes
- Plastic kriebelbeestje

Afbeelding 23: Dieren zoeken in de schooltuin

Afbeelding 11: Smily

Bron: (Jula, Z.J.)

2.2.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek: algemene vaardigheden en milieu (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters zijn tijdens deze activiteit aan het exploreren van de natuur. De kleuters zijn op zoek naar verschillende soorten kriebelbeestjes. Tijdens deze activiteit moeten ze ook rekening houden met de natuur omdat de kleuters de kriebelbeestjes geen pijn mogen doen. Deze moeten ze met respect behandelen.

Ook werkt men aan het leergebied van mens en maatschappij: mens (De Vlaamse Overheid, 1998) omdat de kleuters samen met de leerkracht afspraken zullen maken voor, tijdens en na het zoeken van kriebelbeestjes.

Tenslotte werkt men aan het leergebied van lichamelijke opvoeding: motorische competenties (De Vlaamse Overheid, 1998) omdat de kleuters de dieren nabootsen en moeten zien dat ze niet tegen elkaar botsen. Dit kunnen ze doen door elkaar te ontwijken, door van richting te veranderen, ...

Afbeelding 18: Dieren nabootsen in de schooltuin

2.2.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in verschillende seizoenen uitvoeren. Tijdens de seizoenen lente, zomer en herfst zijn er verschillende kriebelbeestjes aanwezig in de schooltuin. Men kan deze activiteit in deze 3 seizoenen uitvoeren. Tijdens de winter zijn de meeste kriebelbeestjes verstopt omwille van de koude en zal men nauwelijks kriebelbeestjes vinden.

2.3 Dieren maken van natuurlijk materiaal

2.3.1 Uitleg

Men kan met natuurlijk materiaal dieren maken. Men kan prenten van verschillende soorten dieren aanbieden die de kleuters kunnen gebruiken om een dier te maken met natuurlijk materiaal.

Het natuurlijk materiaal kan men samen met de kleuters gaan zoeken in de schooltuin. Hierdoor kunnen ze zelf bedenken welke materialen ze zouden kunnen gebruiken om het diertje te kunnen maken. De kleuters zullen enkel het natuurlijk materiaal leggen op een wit blad en niet lijmen. Voordat men het gemaakte dier opruimt, maakt de leerkracht eerst een foto zodat men het beeldwerk van het kind nog steeds heeft.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen het natuurlijk materiaal in de schooltuin moeten gaan zoeken. De leerkracht zal ook extra natuurlijk materiaal meebrengen dat men eventueel niet kan terugvinden in de schooltuin.

Afbeelding 24: Een mier maken van natuurlijk materiaal

2.3.2 Materialen

Men heeft verschillende soorten materialen nodig voor deze activiteit.

- Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemblaadjes, stenen, takjes, gras, ...)
- Een wit blad (A4)
- Prenten en tekeningen van de gewenste kriebelbeestjes
- Eventueel levensechte kriebelbeestjes
- Gsm (foto nemen van het werkje)
- Scharen
- Plastic kriebelbeestjes
- Gsm (foto)

2.3.3 Leergebied

Met deze activiteit werkt men aan het leergebied van muzische vorming: beeld en attitudes (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters gaan tijdens deze activiteit niet werken met de klassieke knutselmaterialen (potloden, verf, lijm, ...) maar met natuurlijk materiaal. Wanneer de kleuters een dier maken, zullen de kleuters exploreren en experimenteren want ze zijn dit niet gewoon. Het is normaal dat deze activiteit iets langer zal duren dan normaal want de kleuters zullen de materialen exploreren en ermee experimenteren op hun blad. Omdat het nieuwe materialen zijn, zullen de kleuters hiervoor moeten openstaan om niet enkel met klassieke materialen te werken maar ook met natuurlijk materiaal.

2.3.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in alle seizoenen doen want men kan in elk seizoen natuurlijk materiaal vinden. In de lente en zomer kan men veel bloemen, bladeren, ... vinden maar in de herfst kan men verschillende soorten noten vinden en in de winter takken, bladeren, ... Men kan ook in elk seizoen dieren maken zoals een eekhoorn, vlinder, slak, mier, bij, egel, vogels, ... maken.

Afbeelding 25: Een vlinder maken van natuurlijk materiaal

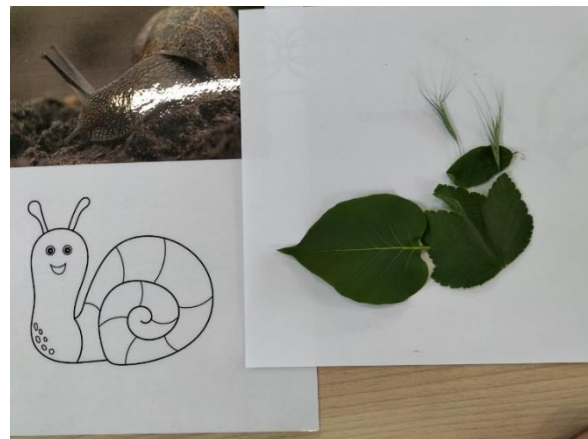
Afbeelding 26: Een vlinder maken van natuurlijk materiaal

Afbeelding 27: Een slak maken van natuurlijk materiaal

Afbeelding 28: Een slak maken van natuurlijk materiaal

2.4 Rara wie ben ik?

2.4.1 Uitleg

Men gaat met de kleuters in de schooltuin in een kring zitten. Eén kleuter gaat rond zich kijken welk dier hij gaat zijn (in een categorie bv: kriebelbeestjes, vogels, ...). Als de kleuter weet welk dier hij is dan mogen de andere kleuters enkel ja – nee vragen stellen. De kleuter die het dier is, mag enkel met ja of nee antwoorden. De kleuter die het dier heeft geraden, mag het volgend dier zijn.

De kleuter die het dier is, kan best het dier vertellen in het oor van de leerkracht zodat de leerkracht kan controleren als die kleuter geen foute informatie geeft. Ook kan het zijn dat de kleuter niet het antwoord weet op een vraag en indien de leerkracht het dier op voorhand weet, kan de leerkracht die kleuter hierbij helpen.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen de dieren die ze moeten raden in de schooltuin moeten zoeken.

2.4.2 Materialen

Voor deze activiteiten heeft men geen materialen nodig enkel de schooltuin en liefst mooi weer.

2.4.3 Leergebied

Tijdens deze activiteit werkt men aan het leergebied Nederlands: spreken (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters stellen elkaar ja – nee vragen zodat ze kunnen te weten komen welk dier hij/zij is dat in de schooltuin voorkomt.

Ontwikkelingsdoel Nederlands spreken:

2.8 De kleuters kunnen zelf vragen stellen aan anderen die de door hen gewenste informatie leveren.

2.4.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in alle seizoenen doen want in elk seizoen komen er dieren voor in de schooltuin. Maar in de winter is meestal te koud om in de schooltuin te zitten. Men moet dan meer rekening houden met het weer.

3 Thema weerselementen

3.1 Een regenmeter maken

Afbeelding 29: Een regenmeter

3.1.1 Uitleg

Men gaat samen met de kleuters een regenmeter maken. Met deze regenmeter kan men zien als er veel of weinig regen is gevallen de afgelopen dagen. De regenmeter staat in de schooltuin en niet onder een afdak.

Elke maandag ochtend gaan de kleuters in de schooltuin naar de regenmeter kijken. Hierop kunnen ze zien als er afgelopen week veel of weinig regen gevallen is. De kleuters tellen de streepjes op het meetlint. Hierdoor kunnen ze zien als er veel of weinig water in de meter is.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters zullen de regenmeter langs planten plaatsten zodat de kleuters kunnen zien hoeveel water een plant heeft gekregen. Als men de regenmeter op de speelplaats zou plaatsen, is er een kans dat de andere kleuters tijdens de speeltijd deze omgooien of per ongeluk stuk maken.

3.1.2 Materialen

Men heeft verschillende materialen nodig om een regenmeter te maken.

- Checklist
- Stappenplan
- Water (de regen)
- 1 lege fles
- 1 afgeknipt meetlint (minimum 10 cm) → papier, schaar, potlood, meetlat
- Gekleurde plakband
- Steentjes (grind)
- Lepel

3.1.3 Leergebied

Tijdens deze activiteit werkt men aan het leergebied wetenschappen en techniek: techniek (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters maken samen met de leerkracht een regenmeter. Op het einde van hun proces gaan ze hun ontwerp uittesten. Een week later gaan ze samen met de leerkracht bespreken als hun regenmeter correct werkt.

Ook werkt men aan het leergebied mens en maatschappij: tijd (De Vlaamse Overheid, 1998) omdat de kleuters gebruik maken van een stappenplan. Want als ze een regenmeter maken, bouwen ze deze aan de hand van een stappenplan.

Tenslotte werkt men aan het leergebied wiskunde: getallen (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters gaan elke maandagochtend de streepjes op de regenmeter tellen. Ze tellen de streepjes tot aan het hoogste niveau van het regenwater. Hierdoor gaan ze ook de begrippen veel en weinig gebruiken.

3.1.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in elk seizoen doen want in elk seizoen regent het. In sommige periodes zal het meer regenen dan andere.

Afbeelding 30: Een regenmeter

3.2 Ijskristal maken

3.2.1 Uitleg

Men kan enkel deze activiteit doen als het vriest.

Men gaat samen met de kleuters een kale boom versieren tijdens de winter. Men neemt een vorm waarin men water doet. Vervolgens kunnen de kleuters hun vormpjes versieren door natuurlijke materialen naar keuze in het water te leggen. Ook kunnen ze er eventueel kleurstof in doen. Daarna doet men aan het uiteinde een touw naar keuze in het water zodat deze later opgehangen kan worden (Van Ginkel, Z.J.c).

De kleuters zetten hun vormpjes buiten in de schooltuin zodat het water kan bevriezen. Men laat het vormpje de hele nacht buiten zodat deze goed kan bevriezen.

Als het water bevroren is, kan men deze er uit halen en deze ophangen in de kale boom (Van Ginkel, Z.J.c).

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want men zet de vormen met water in de schooltuin zodat deze op een natuurlijke manier befrist. Ook zal men erna de boom in de schooltuin versieren met deze ijskristallen. Als men de vormen op de speelplaats zou zetten, is er een kans dat andere kleuters hiermee zouden gaan spelen.

3.2.2 Materialen

Men heeft verschillende materialen nodig voor deze activiteit.

- Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...)
- Scharen
- Vormen (bakvormen, pannen, potjes, ...)
- Water
- Touw
- Kleurstof (groen, geel, blauw, rood)

Afbeelding 31: Ijshangers maken

Bron: (Van Ginkel, Z.J.c)

3.2.3 Leergebied

Men werkt aan het leergebied muzische vorming: beeld en attitudes (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters zullen een beeldend werk maken maar er zit ook een beetje techniek in want om het kunstwerk te laten slagen, moet het water bevroren zijn.

Omdat het nieuwe materialen zijn, zullen de kleuters moeten openstaan om niet enkel met klassieke materialen te werken maar ook met natuurlijk materiaal.

3.2.4 Seizoen

Deze activiteit kan men enkel doen wanneer het vriest. Meestal vriest het enkel in de winter. Daarom zal men deze activiteit enkel in de winterperiode kunnen doen.

Afbeelding 32: Ijshangers maken

Bron: (Van Ginkel, Z.J.c)

3.3 Het effect van zonlicht op planten

3.3.1 Uitleg

De leerkracht zal samen met de kleuters drie dezelfde planten plaatsen in de schooltuin. Eén plant gaan ze planten in de serre, de andere in de volle zon en de derde in de schaduw.

Door deze activiteit te doen, zullen de kleuters ervaren dat een plant zonlicht (warmte) nodig heeft om te kunnen groeien. Daarom zal één in de serre staan, één in de volle zon en de laatste in de schaduw zodat deze zo beperkt mogelijk zonlicht krijgt.

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want men zal de planten planten in de schooltuin en deze observeren.

3.3.2 Materialen

Men heeft niet veel materialen nodig voor deze activiteit.

- Serre (kan men maken door een doorzichtige bak over de plant te doen)
- Drie planten
- De schooltuin

3.3.3 Leergebied

Men werkt aan het leergebied van wetenschappen en techniek: natuur (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters gaan experimenteren met de planten omdat ze gaan ontdekken als een plant zonlicht (warmte) nodig heeft of niet.

Men werkt ook aan het leergebied van Nederlands: spreken (De Vlaamse Overheid, 1998). Na enkele weken gaan de kleuters samen met de leerkracht beschrijven hoe de planten eruit zien volgens kleur, vorm, grootte, bladeren, ...

3.3.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in de lente of de zomer doen wanneer de zon vaak schijnt.

3.4 Wat zien we in de wolken

3.4.1 Uitleg

Als het mooi weer is gaat men samen met de kleuters in de schooltuin op de rug liggen. Als men op de rug ligt, gaan de kleuters en de leerkracht naar de wolken kijken. Omdat de wolken altijd veel verschillende soorten vormen hebben en deze ook snel kunnen vervormen, zullen de kleuters zeker met hun fantasie verschillende soorten vormen kunnen zien in de wolken.

Ze gaan vertellen wat ze allemaal zien in de wolken. Vervolgens gaan ze de vorm proberen na te bootsen zoals een konijn, boom, hond, ...

Deze activiteit linkt men met de schooltuin want de kleuters gaan naar de wolken moeten kijken zodat ze kunnen vertellen wat ze zien in de wolken.

3.4.2 Materialen

Voor deze activiteiten heeft men geen materialen nodig enkel de schooltuin en liefst mooi weer. Ook is het best dat het gras droog is zodat de kleuters niet volledig nat zijn na dit tussendoortje.

3.4.3 Leergebied

Tijdens deze activiteit werkt men aan het leergebied Nederlands: spreken (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters beschrijven wat ze zien in de wolken. Hierbij kan de kleuter zijn fantasie gebruiken.

Ook werkt men aan het leergebied van lichamelijke opvoeding: motorische competenties (De Vlaamse Overheid, 1998). De kleuters bootsen wat ze zien in de wolken na maar ze moeten opletten dat ze niet tegen elkaar botsen. Dit kunnen ze doen door elkaar te ontwijken, van richting te veranderen, ...

Ontwikkelingsdoel Nederlands spreken:

2.5 De kleuters kunnen iemand of iets beschrijven volgens kleur, vorm, grootte of een specifieke eigenschap.

Lichamelijke opvoeding motorische competenties:

1.2 De kleuters kunnen de eigen bewegingsbaan stoppen, richten en wijzigen afhankelijk van statische en dynamische objecten: andere bewegers, obstakels, bewegende voorwerpen.

3.4.4 Seizoen

Men kan deze activiteit in alle seizoenen doen want bij elk seizoen zijn er wolken in de lucht. In de winter is meestal te koud om in de schooltuin te zitten. Men moet dan vooral rekening houden met het weer.

4 Bibliografie

De Vlaamse Overheid. (1998). *Onderwijsdoelen*. <https://onderwijsdoelen.be/>

Jula. (Z.J.). Smily. *Adobe Stock*.

https://stock.adobe.com/hu/search?k=smily&asset_id=11874239

kennemermavo. (2009). *Groei kieming boon*.

<https://www.youtube.com/watch?v=j4xO4E6WBZw>

Van Ginkel, P. M. (Z.J.a). Herfst. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/herfst/>

Van Ginkel, P. M. (Z.J.b). Vogels. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/vogels/>

Van Ginkel, P. M. (Z.J.c). Winter. *Kleuteridee*. <https://kleuteridee.nl/winter/>

Waternet. (Z.J.). Meet de regen. *Waternet*. <https://www.waternet.nl/ons-water/leren-over-water/waternet-op-school/waterfanaten/proefjes/meet-de-regen/>

5 Bijlagen

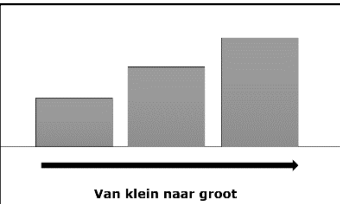
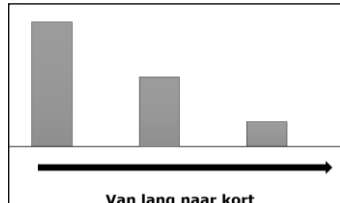
5.1 Thema planten

5.1.1 Natuurlijk materiaal classificeren en seriëren

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen wiskundige initiatie:</p> <p>2.1 De kleuters kunnen handelend en verwoordend twee dingen op hun kwalitatieve eigenschap vergelijken.</p> <p>2.3 De kleuters kunnen dingen rangschikken volgens de toenemende of afnemende mate van een welbepaald kwalitatief kenmerk.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Linkerkant ✓ Rechterkant ✓ Verschillende ✓ Meer ✓ Minder ✓ Klein ✓ Groot ✓ Lang ✓ Kort ✓ Zwaar ✓ Licht ✓ Kleiner ✓ Groter ✓ Langer ✓ Korter ✓ Zwaarder ✓ Lichter ✓ Even groot als ✓ Even klein als ✓ Even lang als ✓ Even kort als ✓ Even zwaar als ✓ Even licht als ✓ Grootst ✓ Kleinst 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kijken ✓ Waarnemen ✓ Vergelijken ✓ Bespreken ✓ Rangschikken ✓ Sorteren ✓ Ordenen ✓ Verzamelen ✓ Wegen ✓ Zoeken 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.

✓ Kortst		
✓ Langst		
✓ Zwaarst		
✓ Lichtst		
CONCRETE LESDOELEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen wat ze zien liggen in de kring en waar ze deze materialen kunnen vinden. ✓ De kleuters classificeren het natuurlijk materiaal dat ze hebben gevonden in de schooltuin. ✓ De kleuters rangschikken het natuurlijk materiaal volgens de toenemende of afnemende mate van een welbepaald kwalitatief kenmerk. 		
INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE → Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). → Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG!		
<p>Interesse: De kleuters kunnen met zelf gevonden en gekozen materialen rangschikken.</p> <p>Leerstatus: De leerkracht heeft meerdere aantallen van het natuurlijk materiaal voorhanden zodat men de opdracht eenvoudiger of moeilijker kan maken.</p> <p>Leerprofiel: De kleuters kunnen dit alleen uitvoeren of als ze willen, mogen ze dit ook in groep uitvoeren. De andere kleuters mogen helpen. Sommige kleuters kunnen de opdracht beter begrijpen door een opdrachtliche te raadplegen terwijl andere kinderen het gemakkelijker vinden om de opdracht te beluisteren.</p>		
INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE → Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas. → Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.		
/		
BRONNEN (volgens APA-normen)		
(De Vlaamse Overheid, 1998)		
(Van Ginkel, Z.J.a)		
Binnenkant lesvoorbereidingsformulier		
		
Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten

<p>Sfeerschepping</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen wat ze zien liggen in de kring en waar ze deze materialen kunnen vinden. 	<p>De kleuters zitten in de kring.</p> <p>Sfeerschepping</p> <p><i>De leerkracht heeft verschillende soorten natuurlijk materiaal (tak, bloem, blad, eikel, ...) onder een laken gelegd.</i></p> <p>LK: De leerkracht vraagt aan de kleuters wat eronder het laken kring zou liggen.</p> <p><i>Vervolgens laat de leerkracht de kleuters voelen, een stukje zien, ... aan de kleuters. Vervolgens haalt de leerkracht samen met de kleuters het laken weg.</i></p> <p>LK: De leerkracht vraagt de kleuters wat ze allemaal zien in de kring. Daarna vraagt de leerkracht waar ze deze materialen kunnen halen.</p> <p><i>De leerkracht gaat samen met de kleuters naar de schooltuin. Ze gaan op zoek naar verschillend natuurlijk materiaal.</i></p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natuurlijke materialen - Opdrachtfiches - Laken
<p>Inleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters classificeren het natuurlijk materiaal dat ze hebben gevonden in de schooltuin. 	<p>Inleiding</p> <p>De leerkracht en de kleuters hebben verschillende soorten natuurlijk materiaal gevonden in de schooltuin. Deze materialen liggen in een hoop en door elkaar.</p> <p>LK: De leerkracht vertelt dat alle materialen door elkaar liggen. De leerkracht weet nu niet meer welke soorten natuurlijk materiaal ze hebben gevonden. Dus vraagt hij aan de kleuters hoe ze de materialen duidelijk kan bekijken en onderscheiden.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Classificeren van materialen ➔ de kleuters kunnen de takken bij de takken leggen, bladeren bij de bladeren, ... ➔ Er is een kans dat de kleuters dit anders zullen aanpakken. De leerkracht kan aan de 	<p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

	<p>kleuters vragen hoe ze het probleem hebben opgelost. Hierdoor weet de leerkracht het denkproces van de kleuters en dit kan zeker ook correct zijn.</p>	
<p>Kern</p> <p>✓ De kleuters rangschikken het natuurlijk materiaal volgens de toenemende of afnemende mate van een welbepaald kwalitatief kenmerk.</p>	<p>Kern</p> <p><i>De leerkracht laat de kleuters vervolgens het materiaal seriëren. Steeds met hetzelfde natuurlijk materiaal zoals enkel de takken of bladeren, ...</i></p> <p>LK: De leerkracht vertelt dat ze allemaal takken hebben gevonden. Vervolgens vraagt de leerkracht als de takken allemaal hetzelfde zijn of niet.</p> <p>Hierbij kan de leerkracht kiezen welke seriatie hij zal doen → groot/klein, lang/kort, donker/licht, zwaar/licht, ...</p> <p>Voor kleuters die het Nederlands minder goed beheersen, kan men gebruik maken van een opdracht fiche.</p> <p>Wanneer de kleuters de materialen hebben geordend, kijkt de leerkracht samen met de kleuters na als de ordening correct is of niet. Indien nodig kan men deze samen met de kleuters verbeteren.</p>	<p>Opdracht fiches:</p> <p><i>Afbeelding 33: Opdracht fiche van klein naar groot</i></p> <p><i>Afbeelding 34: Opdracht fiche van lang naar kort</i></p>
<p>Slot</p>	<p>Slot</p> <p>LK: De leerkracht complementeert de kleuters. Vervolgens legt de leerkracht uit dat de kleuters deze materialen of de andere gevonden materialen in de schooltuin kunnen rangschikken.</p> <p><i>De leerkracht legt de natuurlijke materialen in een hoek.</i></p>	

5.1.2 Zaaïen en planten in de schooltuin

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Mens en maatschappij:</p> <p>2.1 De kleuters kunnen beroepen en bezigheden van volwassenen die ze kennen op een eenvoudige wijze beschrijven.</p> <p>Wetenschappen en techniek:</p> <p>1.2 De kleuters tonen een explorerende en experimenterende aanpak om meer te weten te komen over de natuur.</p> <p>2.5 De kleuters kunnen geschikt materiaal en gereedschap kiezen voor het realiseren van een eenvoudig technisch systeem.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Groepjes verdelen ✓ In ✓ Onderkant ✓ Onder ✓ Telrij ✓ Linkerkant ✓ Rechterkant ✓ Links ✓ Rechts <p>Themagerelateerde woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De tuinman ✓ De tuinvrouw ✓ Zaaïen ✓ Het zaad ✓ De bol ✓ Het water ✓ De aarde (voeding) ✓ Het zonlicht ✓ De warmte ✓ De lucht ✓ De schep ✓ De handkrabber 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Luisteren ✓ Waarnemen ✓ Beschrijven ✓ Zaaïen ✓ Planten ✓ Onkruid wieden ✓ Vertellen ✓ Verwoorden 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters luisteren naar de leerkracht. ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters wachten hun beurt af. ✓ De kleuters hebben respect voor de natuur.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ De gieter ✓ De tuinhandschoen ✓ De naamkaart ✓ Het onkruid <p>Relaties</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Een zaadje/bol heeft water, aarde, lucht, warmte en zonnestralen nodig om te kunnen groeien. <p>Oplossingsmethodes</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Door tuinhandschoenen aan te doen, zullen de handen minder vuil worden en kan men zich niet bezeren. 		
<p>CONCRETE LESDOELEN</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters benoemen waarin de leerkracht zich verkleed heeft (tuinman/tuinvrouw). ✓ De kleuters verwoorden/beschrijven wat een tuinman/tuinvrouw is en doet. ✓ De kleuters verwoorden welke materialen ze moeten gebruiken tijdens het zaaien/planten. ✓ De kleuters zaaien/planten de zaden/bollen in de schooltuin met behulp van de leerkracht. ✓ De kleuters vertellen wat een zaadje/bol nodig heeft om te groeien (water, aarde, lucht, zonlicht, warmte). ✓ De kleuters vertellen hun ervaringen over deze activiteit. 		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔ Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		
<p>Interesse: Er is voldoende variatie tijdens deze activiteit. De kleuters gaan in de kring zitten om verschillende onderwerpen te bespreken maar ze zullen ook zaaien/planten.</p> <p>Leerstatus: Tijdens de bespreking in de kring en het zaaien/planten in de schooltuin zullen er verschillende soorten vragen gesteld worden aan de kleuters. Sommige vragen kunnen moeilijker zijn dan andere. Ook kan het een uitdaging worden voor sommige kleuters om te weten welk materiaal geschikt is om te zaaien/planten.</p> <p>Leerprofiel: De leerkracht zal vertellen wat we gaan doen maar zal ook gebruik maken van concreet materiaal zodat iedereen het kan begrijpen.</p> <p>Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal hij/zij duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, ... zodat de kleuters weten wat hij/zij van hen verwacht.</p>		

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
<p>Sfeerschepping</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters benoemen waarin de leerkracht zich verkleed heeft (tuinman/tuinvrouw). 	<p>Alles wat men zal gebruiken voor deze activiteit staat klaar. De leerkracht verkleedt zich als een tuinman/tuinvrouw.</p> <p>Nadat de sfeerschepping en de inleiding zijn gedaan, zal de leerkracht in kleine groep zaaien/planten met de kleuters in de schooltuin.</p> <p>Sfeerschepping De kleuters zitten in de kring. De leerkracht (verkleed als tuinman/tuinvrouw) komt aangewandeld in de kring. De kleuters zullen zeker reageren naar de leerkracht hoe hij/zij is gekleed. De leerkracht gaat in op de vragen van de kleuters.</p> <p>Vervolgens vraagt de leerkracht de kleuters wat hij/zij is.</p>	<p>Materiaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een schep - Gieter - Handkrabber - Tuinhandschoenen - Naamkaartjes - Snoeischaar - Sandalen - Glas - Keukenpapier - Zaadje van een boon - Zaden - Bollen <p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring.</p> <hr/> <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

<p>Inleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters verwoorden/beschrijven wat een tuinman/tuinvrouw is en doet. 	<p>Inleiding</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters wat een tuinman/tuinvrouw is en wat hij doet als werk.</p> <p>Daarna vraagt de leerkracht de kleuters wat ze samen met hen zou kunnen doen → zaaien en planten.</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters wat men nodig heeft om te zaaien en planten → zaadjes en bloembollen.</p> <p>Vervolgens neemt de leerkracht verschillende soorten zaden en bloembollen.</p> <p>De kleuters bekijken en bespreken de verschillen tussen de zaden en de bloembollen (kleur, grootte, vorm, ...).</p> <p>De leerkracht vertelt dat hij/zij steeds met een groepje kleuters naar de schooltuin zal gaan om te zaaien en/of planten.</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters zitten in de kring. Als kleuters vragen hebben, steken ze hun vinger omhoog.</p> <p>De leerkracht zal met kleine groepjes (5 à 6 kleuters) zaadjes en knollen gaan zaaien/planten. De leerkracht kan op voorhand de groepjes al vormen.</p>
<p>Kern</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters verwoorden welke materialen ze moeten gebruiken tijdens het zaaien/planten. ✓ De kleuters zaaien/planten de zaden/bollen in de schooltuin met behulp van de leerkracht. ✓ De kleuters vertellen wat een zaadje/bol nodig heeft om te groeien (water, aarde, lucht, zonlicht, warmte). 	<p>Kern</p> <p>Het eerst groepje gaat mee naar buiten samen met de leerkracht die verkleed is als tuinman/tuinvrouw.</p> <p>De leerkracht kan met elk groepje 2 verschillende soorten zaden/knollen zaaien/planten.</p> <p>Elk groepje zal een bak krijgen waarin de kleuters mogen zaaien maar eerst moeten de kleuters het onkruid wieden (als dat er staat).</p> <p>Vervolgens gaan de kleuters beginnen te zaaien door gaatjes te maken in de grond en hierin een zaadje in te doen. Dan doen ze de gaatjes dicht en geven deze water. En zeker niet vergeten de naamkaartjes erbij te zetten zodat we weten wat er staat.</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters zullen in kleine groep zaaien/planten.</p> <p>Men kan zaaien en planten in de schooltuin maar dit kan evengoed in potten of bakken.</p> <p>Daarna moet men deze verplanten in de schooltuin.</p>

	<p>Tijdens dit proces zal de leerkracht eerst vragen aan de kleuters wat ze zouden moeten doen en welk materiaal ze moeten gebruiken. De leerkracht zal de kleuters hierin begeleiden.</p> <p>Er zullen buiten materialen aanwezig zijn die wel en niet bruikbaar zijn tijdens deze activiteit.</p> <p>Voordat de kleuters gaan zaaien vraagt de leerkracht aan de kleuters (in kleine groep) wat een zaadje/bol nodig heeft om te groeien → aarde, water, lucht, warmte en zonnestralen. Vervolgens gaan ze beginnen te zaaien/planten.</p> <p>De leerkracht doet bij elk groepje hetzelfde proces maar dan met andere zaden/bollen.</p>	
<p>Verwerking</p>	<p>Verwerking</p> <p>Als elk groepje is geweest gaan we terug in de kring zitten.</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters wat ze hebben gedaan in de schooltuin.</p> <p>Vervolgens vraagt de leerkracht aan de kleuters wat ze zullen gaan zien als de zaden/bollen zullen groeien. De leerkracht stelt ook de vraag aan de kleuters als ze ook de onderkant (onder de grond) van de plant zullen zien groeien.</p> <p>Om dit proces toch te kunnen zien, zullen we een zaadje van een boon in een glas doen tussen vochtige watten. Hierdoor zullen de kleuters zien hoe het zaadje zal groeien.</p> <p>De leerkracht maakt deze bokaal samen met de kleuters en leg uit wat hij/zij doet. Vervolgens plaatst de</p>	<p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring.</p>

	leerkracht deze in de klas en wachten ze af.	
<p>Slot</p> <p>✓ De kleuters vertellen hun ervaringen over deze activiteit.</p>	<p>Slot</p> <p>De leerkracht vraagt vervolgens de ervaringen van de kleuters.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vonden jullie het leuk? - Vonden jullie het moeilijk? - Wat was het leukst? 	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters zitten in de kring.</p>

5.1.3 Foto maken van een zaadje/plant

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Muzische vorming media:</p> <p>5.3 De kleuters kunnen de volgorde van een reeks van voorwerpen, prenten, beelden, klanken en geluiden vaststellen, veranderen, schikken, herschikken en er een nieuw verhaal rond vertellen.</p> <p>Nederlands spreken:</p> <p>2.1 De kleuters kunnen een voor hen bestemde mededeling en/of verhaal zo (her)formuleren, dat de inhoud ervan herkenbaar overkomt.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het filmpje ✓ De prent ✓ De foto ✓ De I-pad/tablet ✓ Eerst ✓ Tweede ✓ Laatst ✓ Erna ✓ Linkerkant ✓ Rechterkant <p>Themagerelateerde woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De plant ✓ Het zaadje ✓ Groeien <p>Relaties</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Een zaadje heeft water, aarde, lucht, warmte en zonlicht nodig om te groeien. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kijken ✓ Waarnemen ✓ Vertellen ✓ Verwoorden ✓ Rangschikken ✓ Ordenen ✓ Foto maken 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.
CONCRETE LESDOELEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen in eigen woorden waarover het filmpje ging. ✓ De kleuters verwoorden wat er gebeurt op de prenten door gebruik te maken van de woorden: eerst, tweede, erna, tweede laatste/voorlaatste, laatst. 		

<p>✓ De kleuter(s) van de dag maakt in de ochtend een foto van hetzelfde zaadje/plant dat ze zelf hebben gezaaid in de schooltuin.</p>		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <p>→ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). →Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG!</p>		
<p>Interesse: De leerkracht zal tijdens deze activiteit voldoende variatie aanbieden. Ze gaan een filmpje bekijken, bespreken en prenten in de juiste volgorde plaatsten. Ook zullen de kleuters elk een foto maken van het zaadje in de ochtend.</p> <p>Leerstatus: Voor sommige kleuters zal het rangschikken van de prenten moeilijker zijn dan voor andere kleuters. Als een kleuter het moeilijk heeft, kan hij hulp vragen aan een andere kleuter van zijn groepje. De leerkracht is er ook om hen te begeleiden.</p> <p>Leerprofiel: Sommige kleuters zullen de groei van een plant beter begrijpen door naar het filmpje te kijken. Andere gaan het beter begrijpen door er over te praten en zelf een filmpje maken van hun eigen zaadje.</p> <p>Rust creëren/betrokkenheid: Als de leerkracht merkt dat de kleuters heel druk beginnen te worden in de kring kan de leerkracht een bewegingstussendoortje doen of een liedje zingen waardoor de kleuters rustiger worden. Nadien kan de leerkracht verdergaan met de activiteit met de kleuters.</p> <p>Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal de leerkracht duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, ... zodat de kleuters weten wat de leerkracht van hen verwacht.</p>		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <p>→ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas. →Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.</p>		
/		
<p>BRONNEN (volgens APA-normen)</p> <p>(De Vlaamse Overheid, 1998)</p> <p>(kennemermavo, 2009)</p>		
<p>Binnenkant lesvoorbereidingsformulier</p>		
<p>Wat wil ik bereiken?</p>	<p>Wat gaan we doen?</p>	<p>Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?</p>
<p>Lesfasen en concrete doelstellingen</p>	<p>Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen</p>	<p>Didactische aandachtspunten</p>

<p>Sfeerschepping</p>	<p>De kleuters zitten in de kring. De materialen die de leerkracht nodig heeft voor deze activiteit staan allemaal klaar.</p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Computer - Filmpje - I-pad/gsm - Prenten - Plant (zelf gezaaid in de schooltuin)
<p>Inleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen in eigen woorden waarover het filmpje ging. 	<p>Sfeerschepping De leerkracht laat de kleuters een filmpje zien waarop ze een zaadje van een boon zien groeien. Dit filmpje is versneld.</p> <p>Inleiding Vervolgens stelt de leerkracht hen enkele vragen zodat de kleuters het filmpje begrijpen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat hebben jullie gezien? - Wat gebeurde er in het filmpje? - Hoe komt het dat het zaadje groeit? → Door water, aarde, lucht en zonlicht, zonlicht te geven 	<p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring. De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p>
<p>Kern</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters leggen de prenten van de groei van een zaadje in de juiste volgorde en controleren deze aan de hand van het filmpje. 	<p>Kern De leerkracht neemt prenten die hij/zij heeft genomen van het filmpje. Deze prenten print ze 3 à 4 keer af zodat de kleuters in groep individueel de prenten in de juiste volgorde leggen.</p> <p>De leerkracht legt uit aan de kleuters dat hij/zij prenten heeft van het filmpje. De kleuters moeten in groep samen bespreken om de prenten weer in de juiste volgorde te leggen zoals in het filmpje.</p> <p>Daarna deelt de leerkracht de prenten uit en gaan de kleuters samenwerken en bespreken om de prenten in de juiste volgorde te leggen net zoals in het filmpje. Ze moeten de eerste prent aan de linkerkant leggen en de laatste prent aan de rechterkant leggen. Wanneer alle kleuters de prenten in volgorde hebben gelegd, bespreekt de leerkracht samen met de kleuters de volgorde van de prenten. Ze kunnen elkaars opdracht ook bekijken als deze volgorde verschillend is of hetzelfde.</p> <p>Om deze vervolgens na te kijken kan de leerkracht het filmpje opnieuw laten afspelen zodat de kleuters hun volgorde opnieuw kunnen nakijken.</p>	<p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p> <p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring. De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p>

<p>Verwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters verwoorden wat er gebeurt op de prenten door gebruik te maken van de woorden: eerst, tweede, erna, tweede laatste/voorlaatste, laatst. <p>Slot</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuter(s) van de dag maakt in de ochtend een foto van hetzelfde zaadje/plant die ze zelf hebben gezaaid in de schooltuin. 	<p>Verwerking</p> <p>Wanneer alle prenten van elk groepje in de juiste volgorde liggen, laat de leerkracht de kleuters verwoorden wat er allemaal gebeurt op de prenten door de woorden: eerst, tweede, erna, tweede laatste/voorlaatste, laatst te gebruiken.</p> <p>Bv: eerst komen de wortels, als tweede komt ...</p> <p>Slot</p> <p>Tenslotte neemt de leerkracht een I-pad/tablet erbij en vertelt de kleuters dat zij ook zo een filmpje kunnen maken over de groei van een zaadje. Daarna vraagt de leerkracht aan de kleuters hoe ze dit zouden kunnen doen.</p> <p>De leerkracht gaat in op de antwoorden van de kleuters.</p> <p>Nadien vertelt de leerkracht de kleuters dat ze vanaf heden elke dag een foto gaan nemen van het zaadje/plant (die ze hebben gezaaid in de schooltuin).</p> <p>Op zeker moment gaat de leerkracht alle foto's achter elkaar plakken en wordt het ook zo een filmpje zoals ze net hebben gezien.</p> <p>De kleuter(s) van de dag zal elke dag in de ochtend een foto maken van dezelfde plant.</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters zitten in de kring.</p> <p>De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p> <p>Organisatie:</p> <p>De kleuters zitten in de kring.</p> <p>De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p>
--	---	--

5.1.4 Het blotevoetenpad met natuurlijk materiaal

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Lichamelijke opvoeding:</p> <p>1.3 De kleuters kunnen het evenwicht behouden in verplaatsingen en bij houdingen op diverse steunvlakken.</p> <p>1.24 De kleuters kunnen twee of meer opeenvolgende hindernissen nemen.</p> <p>3.3 De kleuters tonen in het experimenteergedrag dat ze de eigen mogelijkheden en begrenzingen aanvoelen.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het blotevoetenpad ✓ De steen ✓ De bloem ✓ De tak ✓ De aarde ✓ De schors ✓ De eikel ✓ De okkernoot ✓ De kastanje ✓ Het blad ✓ Op ✓ Eerst ✓ Laatst ✓ Voorlaatst 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stappen ✓ Voelen ✓ Waarnemen ✓ Evenwicht behouden 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.
CONCRETE LESDOELEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters stappen op de verschillende steunvlakken zonder hun evenwicht te verliezen. ✓ De kleuters leggen het parcours af. 		
INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE		
<ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔ Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		

Interesse: Er zijn verschillende soorten materialen waarop de kleuters kunnen wandelen. Hierdoor gaan ze ook meer geïnteresseerd zijn om het blotevoetenpad te doen.

Leerstatus: Voor sommige kleuters zal het moeilijker zijn om hun evenwicht te behouden. De leerkracht kan de kleuters die het parcours niet willen of kunnen afleggen, helpen om het tot een goed einde te brengen.

Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal hij/zij duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, schoenen uit/aan, ... zodat de kleuters weten wat hij/zij van hen verwacht.

INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Sfeerschepping	<p>De leerkracht legt het blotevoetenpad al klaar met de zelfgekozen natuurlijke materialen.</p> <p>Sfeerschepping De leerkracht doet in de kring haar schoenen en haar sokken uit. Hij/zij vertelt aan de kleuters dat haar voeten nood hebben aan een massage. Maar de leerkracht vertelt dat hij/zij geen gewone massage wilt maar met natuurlijk materiaal.</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters wat ze zouden kunnen doen om een massage aan de voeten te krijgen met natuurlijk materiaal. Tijdens het brainstormen voor een oplossing leidt de leerkracht de kleuters om tot het blotevoetenpad te komen. Er is een mogelijkheid dat niet alle kleuters dit kennen.</p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Handdoek - Takken - Bladeren - Aarde - Stenen - Eikels - Noten - Bloemen - ... <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

<p>Inleiding</p>	<p>Inleiding Daarna gaat de leerkracht samen met de kleuters naar de schooltuin om zo naar het blotevoetenpad te gaan dat alvast klaar stond. De leerkracht vraagt aan de kleuters welke materialen er allemaal liggen en hoe deze massage werkt. Vervolgens vertelt de leerkracht dat de kleuters hun schoenen en sokken mogen uitdoen.</p>	<p>Organisatie: De kleuters doen hun schoenen en sokken uit.</p>
<p>Kern</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters stappen op de verschillende steunvlakken zonder hun evenwicht te verliezen. ✓ De kleuters leggen het parcours. 	<p>Kern De kleuters kunnen nu achter elkaar het blotevoetenpad afleggen. De leerkracht maakt afspraken dat ze elkaar niet duwen en niet voorbijsteken.</p> <p>Als er kleuters zijn die niet willen, zijn ze zeker niet verplicht om deze activiteit te doen. Zij kunnen de kleuters die het parcours zullen afleggen, helpen om bijvoorbeeld hun evenwicht te behouden.</p>	<p>Organisatie: De kleuters die niet willen, helpen de andere kleuters tijdens het wandelen van het blotevoetenpad.</p>
<p>Slot</p>	<p>Slot Wanneer de kleuters niet meer het blotevoetenpad willen doen, vegen ze hun voeten af met een handdoek. De kleuters doen vervolgens hun schoenen en sokken aan.</p> <p>Daarna vraagt de leerkracht wat ze van het blotevoetenpad vonden en wat ze eventueel anders zouden doen.</p> <p>Ook kunnen de kleuters de volgende keer zelf een parcours opstellen met zelf gevonden materiaal uit de schooltuin en tijdens een wandeling in het bos.</p>	

5.2 Thema dieren

5.2.1 Tellen van dieren

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Wiskundige initiatie:</p> <p>1.2 De kleuters kunnen met aanwijzing vijf dingen correct (simultaan) tellen en daarna zeggen hoeveel dingen er geteld zijn (resultatief).</p> <p>1.1 De kleuters kunnen handelend en verwoordend de ene concrete hoeveelheid dingen vergelijken met een andere hoeveelheid dingen. Bij het verwoorden gebruiken zij daarbij de passende hoeveelheidsbegrippen. (evenveel / niet evenveel dingen, veel / weinig dingen, te veel / te weinig dingen, dingen over / dingen te kort, meer / minder dingen, meest / minst dingen).</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Telrij ✓ Geen ✓ Meer ✓ Minder ✓ Evenveel ✓ Per twee ✓ Het dier ✓ De vogel ✓ De spin ✓ De kip ✓ De mier ✓ De vlinder ✓ ... 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zoeken ✓ Tellen ✓ Waarnemen ✓ Verwoorden ✓ Bespreken ✓ Streepjes trekken (turven) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters hebben respect voor de natuur. ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar.
CONCRETE LESDOELLEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters verwoorden wat ze horen in de schooltuin. ✓ De kleuters gaan op zoek naar dieren die staan afgebeeld op de opdrachtenkaart en ze trekken een streep als ze er één zien die staat afgebeeld op de opdrachtenkaart. ✓ De kleuters tellen het aantal streepjes die ze hebben getekend bij elk dier en verwoorden de hoeveelheid hiervan. ✓ De kleuters verwoorden welke dieren ze meer, minder, evenveel hebben gezien in de schooltuin. 		

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving).
- Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG!

Interesse: Er is voldoende variatie tijdens deze activiteit. De kleuters starten samen, daarna mogen ze per twee op zoek gaan naar dieren aan de hand van een opdrachtenkaart. Na het turven, gaan ze de streepjes tellen en verwoorden de begrippen meer, minder, evenveel. Ook staan er verschillende soorten dieren op de opdrachtenkaart (6). Er zal zeker een dier bijstaan waarin de kleuter geïnteresseerd is.

Leerstatus: Voor sommige kleuters gaat het zoeken, tellen, verwoorden moeilijker zijn dan voor andere. Maar ze zullen per twee werken, hierdoor gaan ze elkaar kunnen helpen. Ook zullen er dieren zijn die meer voorkomen in de schooltuin dan andere dieren. De aantallen van sommige dieren gaan veel hoger zijn dan andere en het kan een uitdaging zijn om deze te tellen.

Leerprofiel: Sommige kleuters werken/leren beter in grote groep anderen beter in kleine groep. Tijdens deze activiteit zullen we in grote en kleine groepen werken.

Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal hij/zij duidelijke instructies geven zoals tellen, kijken, ... zodat de kleuters weten wat hij/zij van hen verwacht.

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

(Van Ginkel, Z.J.b)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten

<p>Sfeerschepping ✓ De kleuters verwoorden wat ze horen in de schooltuin.</p> <p>Inleiding</p>	<p>De kleuters zitten in de schooltuin. De leerkracht heeft alle materialen die hij/zij nodig heeft klaargelegd.</p> <p>Sfeerschepping De leerkracht doet zijn/haar hand aan het oor en luistert naar de geluiden die we horen in de schooltuin (zoals vogels).</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters als zij ook iets horen. De leerkracht bespreekt de geluiden die ze horen in de schooltuin en vraagt vanwaar deze komen → dieren.</p> <p>Inleiding De leerkracht vraagt de kleuters welke dieren er in de schooltuin zouden zijn en hoeveel.</p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dieren (kan men vinden in de schooltuin) - Potloden/stiften - Opdrachtkaart - Eventueel vergrootglas <p>Organisatie: De kleuters zitten in een kring in de schooltuin.</p>
<p>Kern ✓ De kleuters gaan op zoek naar dieren die staan afgebeeld op de opdrachtenkaart en trekt een streepje als ze er één zien die staat afgebeeld op de opdrachtenkaart.</p> <p>✓ De kleuters tellen het aantal streepjes die ze hebben getekend bij elk dier en verwoorden de hoeveelheid hiervan.</p>	<p>De leerkracht gaat in op de antwoorden van de kleuters.</p> <p>Kern De leerkracht vertelt aan de kleuters dat ze zo dadelijk per twee op zoek gaan naar de dieren die afgebeeld staan op een blad. De kleuters gaan deze zoeken en telkens keer als ze een diertje tegenkomen die op hun blad staat afgebeeld, tekenen ze een streepje onder het dier. De kleuters kunnen in de lucht kijken (als er vogels staan afgebeeld), op de grond, in de bomen, ... maar de kleuters moeten in de schooltuin blijven.</p> <p>De leerkracht kan de kleuters begeleiden door mee te zoeken of tips te geven waar deze dieren hoog waarschijnlijk zouden zijn (vogels meestal in de lucht). Vervolgens komen de kleuters terug samen en gaan ze per twee hun streepjes bij elk dier tellen zodat ze weten hoe vaak ze dat dier hebben tegengekomen. Er is ook een kans dat ze een dier niet vinden en gaan ze het begrip niets, geen verwoorden.</p>	<p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p> <p>Organisatie: De kleuters gaan per twee op zoek naar dieren in de schooltuin. Aan de hand van de opdrachtenkaart weten de kleuters welke dieren ze moeten zoeken. Als ze een dier hebben gevonden, trekken ze een streepje onder het dier. Vervolgens gaan ze per twee de streepjes tellen.</p>

<p>Verwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters verwoorden welke dieren ze het meer, minder, evenveel hebben gezien in de schooltuin. <p>Slot</p>	<p>Verwerking</p> <p>De leerkracht gaat samen met de kleuters bespreken hoe vaak ze een dier hebben gezien. Zo kunnen de groepjes hun aantallen ook met elkaar vergelijken.</p> <p>De leerkracht kan de begrippen meer, minder en evenveel gebruiken en hun laten verwoorden als ze bepaalde dieren minder, meer of evenveel zijn tegengekomen.</p> <p>Slot</p> <p>Men kan deze opdrachtkaarten ook gebruiken tijdens hoekenwerk zodat er bijvoorbeeld 2 kleuters zelfstandig opzoek gaan naar dieren die staan afgebeeld op de opdrachtenkaart.</p> <p>Na een verloop van tijd kan men verscheidene kaarten maken zodat de kleuters zelf een kaart mogen kiezen.</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters verwoorden welke dieren ze meer, minder, evenveel hebben gezien in de schooltuin.</p>
---	---	---

5.2.2 Dieren zoeken in de schooltuin

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Wetenschappen en techniek:</p> <p>1.2 De kleuters tonen een explorerende en experimenterende aanpak om meer te weten te komen over de natuur.</p> <p>1.13 De kleuters tonen een houding van zorg en respect voor de natuur.</p> <p>Mens en maatschappij:</p> <p>1.10 De kleuters kunnen in concrete situaties met de hulp van een volwassene afspraken maken.</p> <p>Lichamelijke opvoeding:</p> <p>1.2 De kleuters kunnen de eigen bewegingsbaan stoppen, richten en wijzigen afhankelijk van statische en dynamische objecten: andere bewegers, obstakels, bewegende voorwerpen.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Telrij tot 8 ✓ In ✓ Allemaal ✓ Het loeppotje ✓ Elk een ✓ De afspraken ✓ Linkerkant ✓ Rechterkant <p>Themagerelateerde woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het dier ✓ Het kriebelbeest ✓ De vogel ✓ De spin ✓ De mier ✓ De slak ✓ De sprinkhaan ✓ De bij 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zoeken ✓ Waarnemen ✓ Kijken ✓ Vertellen ✓ Benoemen ✓ Verwoorden ✓ Voelen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor de diertjes. ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters luisteren naar elkaar en de leerkracht.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ De vlinder ✓ De rups ✓ De mug ✓ De vlieg ✓ Het lieveheersbeestje ✓ De poten ✓ De ogen ✓ De vleugels ✓ Het lijf ✓ De kop <p>Relaties</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De mier, de kever, de bij, de vlinder/de rups, de mug, de vlieg en het lieveheersbeestje zijn insecten. <p>Oplossingsmethodes</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen zodat ze niet door elkaar praten. 		
<p>CONCRETE LESDOELEN</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters maken afspraken voor het zoeken van dieren met de hulp van de leerkracht. ✓ De kleuters gaan op zoek naar dieren in de schooltuin met behulp van een loeppotje. ✓ De kleuters benoemen welke dieren ze zien in de loeppotjes. ✓ De kleuters bespreken alle gevonden dieren samen met de leerkracht. ✓ De kleuters bootsen de dieren na. ✓ De kleuters letten tijdens het bewegen op dat ze niet tegen elkaar botsen. 		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔ Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		
<p>Interesse: Tijdens deze activiteit is er voldoende variatie. Ze gaan dieren zoeken in de schooltuin maar ook gaan ze in een kring deze beestjes bespreken. Vervolgens gaan de kleuters bewegen omdat ze de dieren die ze hebben gevonden, zullen nabootsten. Ook kunnen de kleuters kiezen welk dier ze willen zoeken en vangen.</p> <p>Leerstatus: Er gaan verschillende soorten dieren zijn. Er zijn kleuters die niet alle diertjes kennen of misschien niet weten wat deze doen. Ik zal verschillende vragen stellen aan de kleuters.</p> <p>Leerprofiel: Sommige kinderen kunnen beter leren door alles in de groep te bespreken met behulp van de leerkracht. Andere kleuters leren beter door zelf te ondervinden (dieren zoeken, nabootsen).</p> <p>Rust creëren/betrokkenheid: Als men merkt dat de kleuters heel druk beginnen te worden, zal men een bewegingstussendoortje doen of een liedje zingen waardoor de kleuters</p>		

rustiger worden. Hierdoor kan de leerkracht opnieuw gerichte vragen stellen aan de kleuters.

Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal samen met de kleuters afspraken maken tijdens het zoeken van de dieren. Ook zal de leerkracht de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen dat ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal de leerkracht duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, jassen aan doen ... zodat de kleuters weten wat van hen verwacht wordt.

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Sfeerschepping	<p>De kleuters zitten in de kring. De leerkracht heeft alle materialen klaargelegd dat hij/zij nodig heeft voor deze activiteit.</p> <p>Sfeerschepping De leerkracht heeft op voorhand een kriebelbeest (plastic) in zijn/haar mouw gedaan. Vervolgens begint de leerkracht met zijn/haar arm een beetje gek te bewegen. De leerkracht vertelt de kleuters dat er iets aan het kriebelen is in zijn/haar mouw. De leerkracht vraagt aan de kleuters wat het zou kunnen zijn.</p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plastic kriebelbeestje - loeppotjes - dieren <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

<p>Inleiding</p> <p>✓ De kleuters maken afspraken voor het zoeken van de dieren met de hulp van de leerkracht.</p>	<p>Daarna laat de leerkracht deze op de grond vallen. De leerkracht vraagt opnieuw wat het is.</p> <p>Inleiding Vervolgens vraagt de leerkracht de kleuters welke andere diertjes ze nog kennen. Daarna vraagt de leerkracht de kleuters waar ze diertjes kunnen vinden. → In de (school)tuin.</p> <p>Dan neemt de leerkracht een zak waarin loeppotjes zitten. De leerkracht bespreekt het materiaal met de kleuters en vraagt aan hen wat ze met deze materialen kunnen doen. → diertjes gaan zoeken/vangen</p> <p>Als de kleuters geraden hebben wat ze ermee zouden kunnen doen, vertelt de leerkracht hen dat ze zo dadelijk diertjes gaan zoeken in de schooltuin.</p> <p>Voordat de leerkracht met de kleuters naar de schooltuin vertrekt, maakt de leerkracht eerst afspraken met de kleuters. Men vraagt aan de kleuters welke afspraken we kunnen maken tijdens het zoeken van diertjes. De leerkracht gaat samen met de kleuters nadenken.</p> <p>Voorbeelden afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen diertjes dood maken of pijn doen - Elkaar niet bang maken met de diertjes (want dieren zijn lieve diertjes) - Elkaar niet duwen of pijn doen - Elkaar helpen om diertjes te vangen als het niet alleen lukt 	<p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring. Vervolgens gaan de kleuters dieren zoeken in de schooltuin. Als het buiten fris is, doen de kleuters eerst hun jassen aan.</p>
<p>Kern</p> <p>✓ De kleuters gaan op zoek naar dieren in de schooltuin met behulp van een loeppotje.</p>	<p>Kern De kleuters gaan nu naar buiten om in de schooltuin diertjes te zoeken. De kleuters krijgen een loeppotje waarin ze de diertjes (als dit gaat) kunnen doen.</p> <p>De leerkracht zal de kleuters 10 à 15 minuten de tijd geven om diertjes te gaan zoeken. Vervolgens gaan ze</p>	<p>Organisatie: De kleuters zitten in een kring zodat iedereen het dier kan zien.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters benoemen welke dieren ze zien in de loeppotjes. ✓ De kleuters bespreken alle gevonden dieren samen met de leerkracht. 	<p>buiten in een kring zitten en houden ze hun loeppotje vast.</p> <p>De kleuters mogen nu om de beurt hun diertje laten zien aan de andere kleuters (als dit gaat). Bij elk diertjes stelt men enkele vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welk diertje is het? - Welke kleur(en) heeft het dier? - Hoeveel poten/vleugels heeft het dier? - Wat zou het dier eten? <p>De leerkracht zal zelf ook dieren bij hebben omdat men niet altijd dieren kan zien/zoeken/vangen. De leerkracht kan zelf bepalen welk diertjes (die in de schooltuin kunnen voorkomen) hij/zij wil bespreken met de kleuters.</p>	
<p>Verwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters bootsen de dieren na. ✓ De kleuters letten tijdens het bewegen op dat ze niet tegen elkaar botsen. 	<p>Verwerking</p> <p>De kleuters hebben nu veel verschillende diertjes leren kennen. De leerkracht gaat samen met de kleuters naar de schooltuin. Ook neemt de leerkracht de loeppotjes mee met de dieren erin.</p> <p>De leerkracht benoemt het dier dat ze hebben gevonden en laat deze ook zien aan de kleuters. De kleuters proberen de dieren nadien na te bootsen.</p> <p>Zoals springen als een sprinkhaan, kruipen als een spin, voortgaan als een slak, vliegen (lopen met armen open) als een vogel, ...</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters bootsen de dieren na in de schooltuin.</p>
<p>Slot</p>	<p>Slot</p> <p>Vervolgens gaan de kleuters samen met de leerkracht de dieren terug loslaten in de schooltuin.</p>	<p>Organisatie:</p> <p>De kleuters laten de dieren vrij.</p>

5.2.3 Kriebelbeestjes maken van natuurlijk materiaal

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Muzische vorming beeld:</p> <p>1.2 De kleuters kunnen materiaolgevoeligheid ontwikkelen door exploreren en experimenteren.</p> <p>Muzische vorming attitudes:</p> <p>6.1 De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Thema gerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het natuurlijk materiaal ✓ Het blad ✓ De stok ✓ De bloem ✓ De prent ✓ De schaar ✓ Groot ✓ Allemaal ✓ Eerst <p>Thema gerelateerde woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het kriebelbeest ✓ De spin ✓ De slak ✓ De mier ✓ De sprinkhaan ✓ De bij ✓ De vlieg ✓ De vlinder ✓ De rups ✓ De mug ✓ Het lieveheersbeestje ✓ Het insect ✓ De poot ✓ De vleugel ✓ De ogen ✓ De voelsprieten 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vertellen ✓ Benoemen ✓ Verwoorden ✓ Waarnemen ✓ Kijken ✓ Leggen ✓ Bespreken 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Het lijf <p>Relaties</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De mier, de sprinkhaan, de bij, de vlinder/de rups, de mug, de vlieg en het lieveheersbeestje zijn insecten. <p>Oplossingsmethodes</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen zodat we niet door elkaar praten. 		
<p>CONCRETE LESDOELEN</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters benoemen de kriebelbeestjes (zelfgekozen kriebelbeestjes) die ze zien in de kring. ✓ De kleuters verwoorden de verschillen tussen de kriebelbeestjes (zelfgekozen kriebelbeestjes) die ze zien in de kring. ✓ De kleuters maken een kriebelbeest (zelfgekozen kriebelbeest) van natuurlijke materialen met behulp van prenten, tekeningen, plasticen en echte kriebelbeestjes. ✓ De kleuters verwoorden hoe ze de opdracht ervaren hebben. 		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving). ➔ Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG! 		
<p>Interesse: Tijdens deze activiteit kunnen de kleuters kiezen welk natuurlijk materiaal ze gebruiken voor het maken van hun kriebelbeestje. Ook kunnen ze kiezen welk kriebelbeestje ze maken.</p> <p>Leerstatus: Sommige vinden het makkelijker om vanuit echte materialen (kriebelbeestjes in loepotjes), tekeningen of prenten te vertrekken. Ik zal alle drie de mogelijkheden aanbieden zodat iedereen verder kan met hun kunstwerk.</p> <p>Leerprofiel: Sommige kleuters zullen dadelijk kunnen beginnen met het maken van een kriebelbeestje. Anderen gaan daar meer moeite mee hebben. Zij kunnen naar de andere kijken of gebruik maken van de prenten, kriebelbeestjes en tekeningen. Ook zal ik de kleuters begeleiden.</p> <p>Feedback en bekrachtiging geven: Ik zal elke kleuter een compliment geven na hun werkje.</p> <p>Structuur en duidelijkheid: Ik zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen dat ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal ik aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal ik duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, ... zodat de kleuters weten wat ik van hen verwacht.</p>		
<p>INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE</p>		

→ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
 → Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Lesfase 1:	<p><u>De voorbereiding</u> Tijdens deze activiteit mogen de kleuters in de schooltuin samen met de leerkracht om natuurlijke materialen te zoeken om hun kriebelbeestje te maken.</p> <p>De leerkracht heeft zelf ook natuurlijk materiaal meegebracht dat niet in de schooltuin voorkomt zodat de kleuters meer keuze hebben van materiaal. Als het zou regenen, kunnen de kleuters geen natuurlijk materiaal halen uit de schooltuin. Zodoende kunnen ze het materiaal gebruiken dat de leerkracht heeft meegebracht.</p> <p>Voordat de activiteit gaat beginnen, zet de leerkracht alles klaar. Hij/zij legt verschillende soorten natuurlijke materialen , scharen en A4 papier klaar op tafel.</p> <p>In de kring legt de leerkracht loeppotjes met kriebelbeestjes, natuurlijk materiaal, plastieken kriebelbeestjes, prenten en tekeningen van verschillende soorten kriebelbeestjes klaar. Deze materialen</p>	<p><u>Organisatie:</u> 5 à 6 kleuters gaan aan tafel zitten om de activiteit uitvoeren. De andere kleuters spelen in de hoeken. In de kring bespreekt de leerkracht de kriebelbeestjes.</p> <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>

	<p>bespreekt de leerkracht met de kleuters voordat ze beginnen te knutselen.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • A4 papier • Prenten van kriebelbeestjes • Tekeningen van kriebelbeestjes • Werkelijke kriebelbeestjes (eventueel) • Plastieken kriebelbeestjes • Gsm (foto) <p>Foto:</p> <p><i>Afbeelding 35: Vlinder van natuurlijk materiaal</i></p> 	
<p>Lesfase 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters benoemen de kriebelbeestjes (zelfgekozen kriebelbeestjes) die ze zien in de kring. ✓ De kleuters verwoorden de verschillen tussen de kriebelbeestjes (zelfgekozen kriebelbeestjes) 	<p><u>De oriëntatie</u></p> <p><u>Introductie/sfeerschepping</u></p> <p>De kleuters zitten in de kring. De leerkracht komt in de kring aangewandeld met een karretje waarin loeppotjes zitten. Deze bevatten verschillende kriebelbeestjes. Vervolgens vraagt de leerkracht de kleuters welke kriebelbeestjes ze allemaal zien.</p> <p>Vervolgens vraagt hij/zij de kleuters hoe ze kunnen zien welk diertje een spin, mier, slak, lieveheersbeestje, ... is.</p> <p>Daarna legt de leerkracht natuurlijke materialen in de kring en vraagt opnieuw wat het is. De leerkracht vraagt hen wat ze hiermee allemaal kunnen doen.</p>	<p><u>Organisatie:</u></p> <p>De kleuters zitten allemaal in de kring zodat ze de kriebelbeestjes en het natuurlijk materiaal goed kunnen zien.</p>

<p>die ze zien in de kring.</p>	<p>Wanneer de kleuters het hebben geraden, vertelt de leerkracht de kleuters dat ze zo dadelijk elk een kriebelbeestje (naar keuze) kunnen knutselen.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kriebelbeestjes in loeppotjes • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) <p><u>Informereren en instrueren</u></p> <p>De leerkracht vraagt de kleuters hoe ze kriebelbeestjes kunnen maken van natuurlijk materiaal. Hij/Zij vertelt hierbij wel dat ze het kriebelbeestje kunnen leggen op een A4 papier.</p> <p>De leerkracht laat de kleuters vertellen wat ze denken en gaat in op hun antwoorden.</p> <p>De leerkracht zal geen voorbeelden geven zodat de kleuters vanuit hun eigen creativiteit werken. Daarom weet de leerkracht niet welke ideeën de kleuters hebben. De kleuters die beginnen, gaan aan een tafel zitten die de leerkracht aanduidt.</p> <p>De leerkracht vertelt de kleuters dat ze aan de hand van de prenten, plasticen en levensechte kriebelbeestjes een kriebelbeestje maken van natuurlijk materiaal.</p> <p>Ook meldt de leerkracht dat de kleuters natuurlijke materialen mogen halen in de schooltuin om zo te gebruiken bij hun kriebelbeestje. Ze moeten wel eerst toestemming vragen en niet zomaar naar buiten gaan.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • A4 papier • Prenten van kriebelbeestjes • Tekeningen van kriebelbeestjes • Werkelijke kriebelbeestjes • Plasticen kriebelbeestjes 	<p><u>Organisatie:</u> De kleuters zitten allemaal in de kring zodat ze de materialen goed kunnen zien. Als de kleuters hun naam horen, gaan ze aan tafel zitten.</p>
---------------------------------	---	---

<p>Lesfase 3</p> <p>✓ De kleuters maken een kriebelbeest (zelfgekozen kriebelbeest) van natuurlijke materialen met behulp van prenten, tekeningen, plastieken en echte kriebelbeestjes.</p>	<p><u>Begeleiding van het creatieve proces</u></p> <p>De kleuters gaan allemaal aan de juiste tafel zitten. De kleuters mogen nu beginnen met het maken van hun kriebelbeest. De kleuters mogen kiezen welke natuurlijke materialen ze gebruiken om het kriebelbeest te maken. De kleuters mogen naar de schooltuin gaan om extra natuurlijk materiaal te halen. De leerkracht begeleidt de kleuter waar nodig.</p> <p>De kleuters kunnen naar de prenten, tekeningen, plastieken en echte kriebelbeestjes kijken om hun kriebelbeest te maken. Ook bekijkt de leerkracht samen met de kleuters welke lichaamsdelen het dier heeft dat de kleuter heeft gekozen.</p> <p>Tijdens de activiteit vraagt de leerkracht hen hoe ze het kriebelbeest gaan maken en welke materialen ze gaan gebruiken.</p> <p>Wanneer de kleuter klaar is, complementeert de leerkracht hem/haar. Vervolgens neemt de leerkracht een foto van het werk. Daarna mag de kleuter vrijspelen in de hoeken. Daarna mag de volgende kleuter komen.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • A4 papier • Prenten van kriebelbeestjes • Tekeningen van kriebelbeestjes • Werkelijke kriebelbeestjes • Plastieken kriebelbeestjes 	<p><u>Organisatie</u></p> <p>De kleuters zitten aan tafel om hun kriebelbeest te maken. De kleuters mogen alle materialen gebruiken die op de tafel liggen. De kleuter mag ook in de schooltuin extra natuurlijk materiaal halen. Wanneer een kleuter klaar is, geeft de leerkracht hem/haar een compliment.</p>
<p>Lesfase 4</p> <p>✓ De kleuters verwoorden hoe ze de opdracht ervaren hebben.</p>	<p><u>Nabeschouwen (evalueren)</u></p> <p>Nadat iedereen deze activiteit heeft gedaan, overlopen ze klassikaal de werkjes in de kring.</p> <p>De leerkracht heeft op voorhand een PowerPoint gemaakt waarop alle foto's staan van de werkjes. De leerkracht bespreekt samen met hen de werkjes.</p> <p>De kleuters die willen, mogen iets vertellen over hun kriebelbeest.</p>	<p><u>Organisatie:</u></p> <p>De kleuters zitten allemaal in de kring.</p>

	<p>Daarna stel ik de kleuters de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zijn alle kriebelbeestjes van natuurlijk materiaal gemaakt?• Welke natuurlijke materialen zijn er gebruik geweest?• Welke kriebelbeestjes zien jullie?• Vonden jullie het leuk? Waarom?• Vonden jullie het moeilijk? Waarom?	
--	--	--

5.3 Thema weerselementen

5.3.1 Een regenmeter maken

INHOUD	
Kerncomponenten	
Technisch systeem	Regenmeter maken
Technisch proces	
Hulpmiddelen	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Water (de regen) - 1 lege fles - 1 afgeknipt meetlint (minimum 10 cm) - Gekleurd plakband - Steentjes (grind) - Lepel
Keuzes	De leerkracht gebruikt een lege plasticen fles zodat men deze fles kan hergebruiken. Dit is dan ook goed voor het milieu.
Dimensies	
Begrijpen	<p>De kleuters begrijpen dat de regenmeter meet hoeveel regen er is gevallen.</p> <p>De kleuters begrijpen dat het moet regenen voordat men iets kan aflezen op de regenmeter.</p> <p>De kleuters begrijpen dat de regen uit de lucht (wolken) valt.</p> <p>De kleuters begrijpen dat men voorzichtig moet omgaan met het materiaal om de regenmeter te maken.</p> <p>De kleuters begrijpen dat men streepjes kan tellen op de regenmeter.</p> <p>Hierdoor kan men zien als het veel of weinig heeft geregend.</p> <p>De kleuters begrijpen dat er stenen onderaan de fles moeten liggen zodat de fles niet omvalt.</p>
Hanteren	De kleuters tellen de streepjes om te weten hoeveel water er in de fles zit.

	<p>De kleuters plaatsen de regenmeter niet onder een afdak maar op een plaats waar veel regen kan komen.</p> <p>De kleuters doen stenen in de fles met behulp van een lepel.</p> <p>De kleuters hanteren de schaar op de juiste manier.</p>
Duiden	<p>Waarom maken we een regenmeter?</p> <p>Waar moet de regenmeter staan?</p> <p>Hoe maken we een regenmeter?</p>

DOELEN	
Leerplandoelen	<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Wetenschappen en techniek: techniek</p> <p>2.7 De kleuters kunnen nagaan of het doel werd bereikt met een zelfgemaakt technisch systeem.</p> <p>Wiskundige initiatie: getallen:</p> <p>1.2 De kleuters kunnen met aanwijzing vijf dingen correct (simultaan) tellen en daarna zeggen hoeveel dingen er geteld zijn (resultatief).</p> <p>Mens en maatschappij: tijd</p> <p>3.4 De kleuters kunnen een eenvoudig visueel voorgesteld plan zelfstandig uitvoeren.</p>
Lesdoelen	<p>De kleuters maken gebruik van het stappenplan aangeboden door de leerkracht.</p> <p>De kleuters tellen elke maandagochtend tot welk streepje het regenwater komt.</p> <p>De kleuters doen 5 lepels met steentjes onderaan de fles.</p> <p>Na een week verwoorden de kleuters als de regenmeter werkt of niet.</p>
Taal/Woordenschat	<p>De fles, de regenmeter, de streepjes, tellen, telrij tot 10, de regen, het water, veel, weinig, de steentjes, het meetlint, het mes, de schaar, gevaarlijk</p>

DIDACT. BEGINSITUATIE /

INFO / LINKS	
Andere W.O.-domeinen	Tijd, techniek
BRON	

	<p>(Waternet, Z.J.)</p> <p>(De Vlaamse Overheid, 1998)</p>
--	--

LESSTRUCTUUR (uitvoerend)	
1. Confronteren	<p>Als het buiten regent, kijkt de leerkracht naar buiten. Ze vraagt aan de kleuters welk weer het is. Vervolgens vraagt de leerkracht hoeveel regen er zou vallen. Daarna vraagt de leerkracht hoe ze dat zouden kunnen meten. → regenmeter</p> <p>Vervolgens vraagt de leerkracht de kleuters als ze hem/haar kunnen helpen.</p>
2. Verkennen	<p>De leerkracht heeft op voorhand een checklist en een stappenplan gemaakt.</p> <p>Om te weten wat de kleuters allemaal moeten gebruiken om een regenmeter te maken, kunnen ze gebruik maken van een checklist.</p> <p>De leerkracht vertelt de kleuters dat ze nu weten wat ze allemaal nodig hebben, maar nog niet in de juiste volgorde. Om de regenmeter in de juiste volgorde te maken, kunnen de kleuters gebruik maken van een stappenplan. (afbeeldingen/ stappen bespreken met de kleuters)</p>
3. Ontwerpschetsen	<p>Om te weten wat ze allemaal nodig hebben om een regenmeter te maken, neemt de leerkracht de checklist erbij.</p> <p>De leerkracht neemt een zak met verschillende soorten materialen. Er zijn materialen die de leerkracht niet nodig heeft en materialen die hij/zij wel nodig heeft.</p> <p>De leerkracht neemt een checklist en bekijkt samen met de kleuters wat ze nodig hebben.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Water (de regen) - 1 lege fles - 1 afgeknipt meetlint (minimum 10 cm) → papier, schaar, potlood, meetlat - Gekleurde plakband - Steentjes (grind) - Lepel <p>Als de leerkracht een voorwerp opsomt, mag een kleuter dat voorwerp uit de zak halen en deze op tafel leggen.</p>

Afbeelding 36: Checklist voor het maken van een regenmeter

Checklist

	
WATER	LEGE PLASTIC FLES
	
PAPIER	MEETLAT + POTLOOD
	
STEENTJES	SCHAAR
	
GEKLEURDE PLAKBAND	LEPEL

4. Ontwerp realiseren

Nu gaan we het stappenplan volgen en de regenmeter maken. De leerkracht maakt de kleuters in groepjes aan tafel zullen komen.

Stappenplan:

1. Knip de fles doormidden.
2. Schep 5 scheplepels grind in het onderste deel van de fles. Zo waait deze niet.
3. Plak - iets boven het grind - gekleurde plakband om de fles heen.
4. Vul de fles tot het gekleurde plakband met water.
5. Plak het meetlint vanaf het gekleurde plakband verticaal (van onder naar boven).
6. Zet het bovenste deel van de fles, zonder dop, ondersteboven in het onderste deel van de fles. Doe dit ergens op een plek waar de regen goed gemeten kan worden.
7. Ga na een flinke regenbui kijken hoeveel water er gevallen is.

Met behulp van de checklist kunnen de kleuters nog eens terugkijken wat ze precies moeten doen. De leerkracht kan de kleuters maken gebruik van het stappenplan om de regenmeter in de juiste volgorde te maken.

Afbeelding 37: Stappenplan voor het maken van een regenmeter

Stappenplan regenmeter

<p>Knip de fles doormidden.</p>	
<p>Schep 5 scheplepels grind in het onderste deel van de fles. Zo waait deze niet om als je hem buiten neerzet.</p>	
<p>Plak - iets boven het grind - gekleurd plakband om de fles heen.</p>	
<p>Vul de fles tot het gekleurde plakband met water.</p>	
<p>Plak het meetlint vanaf het gekleurde plakband verticaal (van onder naar boven) op de buitenkant van de fles.</p>	
<p>Zet het bovenste deel van de fles, zonder dop, ondersteboven in het onderste deel. Zet de regenmeter buiten stevig in de grond. Doe dit ergens op een plek waar de regen goed gemeten kan worden.</p>	

<p>5. Testen en bijstellen</p>	<p>Na een week gaan de kleuters bekijken als hun ontwerp heeft gewerkt of niet. De leerkracht bespreekt dit samen met de kleuters.</p> <p>De kleuters tellen de streepjes tot waar het regenwater komt.</p>
<p>6. Product presenteren</p>	<p>Vertellen aan de andere leerkrachten wat de kleuters hebben gemaakt. De kleuters laten dit zien aan andere leerkrachten en vertellen hoe ze de regenmeter hebben geknutseld aan de hand van het stappenplan.</p>
<p>7. Verdiepen en verbreden</p>	<p>Vonden jullie het moeilijk om een fles te knippen? Vonden jullie het leuk om een regenmeter te maken? Kunnen we nog op andere manieren het weer meten? → thermometer, windmeter, ...</p>

5.3.2 Ijskristal maken

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Muzische vorming beeld:</p> <p>1.4 De kleuters kunnen verschillende beeldende, technische middelen aanwenden en samen gebruiken om tot beeldend werk te komen.</p> <p>Muzische vorming attitudes:</p> <p>6.1 De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het natuurlijk materiaal ✓ De vorm ✓ Het water ✓ Het ijs ✓ De winter ✓ Het vriest ✓ De ijskristal ✓ Kleuren (groen, blauw, geel, rood) ✓ Eerst ✓ Als laatst ✓ Groot ✓ Klein ✓ Allemaal <p>Oplossingsmethodes</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen zodat we niet door elkaar praten. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vertellen ✓ Benoemen ✓ Verwoorden ✓ Waarnemen ✓ Kijken ✓ Leggen ✓ Bespreken ✓ Vriezen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.
CONCRETE LESDOELLEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen hun ideeën hoe ze het probleem van de boom kunnen oplossen. ✓ De kleuters gebruiken enkel natuurlijk materiaal en kleurstof om hun ijskristal te versieren. ✓ De kleuters verwoorden hoe ze de opdracht ervaren hebben. 		

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving).
- Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG!

Interesse: Tijdens deze activiteit kunnen de kleuters kiezen welk natuurlijk materiaal ze gebruiken met eventueel kleurstof voor het maken van hun ijskristal. Ze kunnen ook de vorm kiezen.

Leerprofiel: Sommige kleuters zullen dadelijk kunnen beginnen met het maken van een ijskristal. Anderen gaan daar meer moeite mee hebben. Zij kunnen naar de andere kijken. De leerkracht zal ook de kleuters begeleiden.

Feedback en bekrachtiging geven: De leerkracht zal elke kleuter een compliment geven nadat zijn/haar werkje af is.

Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal de leerkracht duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, ... zodat de kleuters weten wat van hen verwacht wordt.

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

(Van Ginkel, Z.J.c)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Lesfase 1:	<p><u>De voorbereiding</u> Voor deze activiteit moet het buiten vriezen. Anders kan men deze activiteit niet uitvoeren.</p> <p>Voordat de activiteit gaat beginnen, zet de leerkracht alles klaar. Hij/zij legt verschillende soorten natuurlijk</p>	<p><u>Organisatie:</u> 5 à 6 kleuters gaan aan tafel zitten om de activiteit uit te voeren. De andere kleuters spelen in de hoeken.</p>

<p>Lesfase 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters vertellen hun ideeën hoe ze het probleem van de boom kunnen oplossen. 	<p>materiaal, scharen, vormen, water, touw en kleurstof klaar op tafel.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • Vormen (bakvormen, pannen, potjes, ...) • Water • Touw • Kleurstof (groen, geel, blauw, rood) <p><u>De oriëntatie</u> <u>Introductie/sfeerschepping</u> De kleuters zitten in de kring. De leerkracht zit in de kring en kijkt naar buiten. De leerkracht vertelt aan de kleuters dat ze het wel spijtig vindt dat de boom zo kaal is.</p> <p>De leerkracht vraagt aan de kleuters hoe ze de boom mooier kan maken. De kleuters geven verschillende ideeën en de leerkracht reageert op hun antwoorden. De leerkracht zal hun ook leiden naar de mogelijkheid van ijskristallen.</p> <p>Wanneer de kleuters hebben geraden dat ze ijskristallen kunnen maken om de boom mooier te maken, vraagt hij/zij aan de kleuters hoe deze eruit zien. Vervolgens gaan de kleuters en de leerkracht in de schooltuin om ijskristallen te bekijken (bevroren gras, ijskristallen op een raam of een tak, ...). Deze kunnen ze ook voelen en ervaren ze dat deze smelten in je handen.</p> <p>Daarna haalt de leerkracht de materialen die ze nodig hebben om een ijskristal te maken.</p>	<p>Foto:</p> <p><i>Afbeelding 31: Ijshanger maken</i></p> <p><i>Bron: (Van Ginkel, Z.J.c)</i></p> <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p> <p><u>Organisatie:</u> De kleuters zitten allemaal in de kring zodat ze de materialen goed kunnen zien.</p>
---	--	--

	<p><u>Informer en instrueren</u></p> <p>De leerkracht legt een vorm, water en natuurlijk materiaal in de kring. De leerkracht vraagt de kleuters hoe ze ijskristallen kunnen maken met een vorm, water en natuurlijk materiaal.</p> <p>De leerkracht laat de kleuters vertellen wat ze denken en gaat in op de antwoorden van de kleuters. Vervolgens vertelt de leerkracht dat ze het water in de vorm mogen gaan doen met eventueel een kleurtje en met natuurlijk materiaal. Daarna gaan we de vorm buiten zetten en laten deze ook de hele nacht staan zodat deze ijskristallen worden.</p> <p>De kleuters die willen beginnen gaan aan een tafel zitten die de leerkracht aanduidt.</p> <p>De leerkracht laat de kleuters in de schooltuin natuurlijk materiaal halen om te gebruiken bij hun ijskristal. De leerkracht heeft zelf ook natuurlijk materiaal bij.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • Vormen (bakvormen, pannen, potjes, ...) • Water • Touw • Kleurstof (groen, geel, blauw, rood) 	
<p>Lesfase 3</p> <p>✓ De kleuters gebruiken enkel natuurlijk materiaal en kleurstof om hun</p>	<p><u>Begeleiding van het creatieve proces</u></p> <p>De kleuters gaan allemaal aan de juiste tafel zitten. De kleuters mogen nu beginnen met het maken van hun ijskristal. Ze mogen kiezen welke natuurlijk materialen ze gebruiken om in hun ijsvormpje te doen. De kleuters mogen naar de</p>	<p><u>Organisatie</u></p> <p>De kleuters zitten aan tafel om hun ijskristal te maken. De kleuters mogen alle materialen gebruiken die op de tafel liggen. De kleuter mag ook in de schooltuin extra natuurlijk materiaal halen. Wanneer</p>

<p>ijskristal te versieren.</p>	<p>schooltuin gaan om extra natuurlijk materiaal. De leerkracht begeleidt de kleuter waar nodig.</p> <p>Eerst vullen de kleuters hun vormpje met water (niet volledig). Deze kunnen ze versieren met kleurstof en natuurlijk materiaal. Als ze hiermee klaar zijn, doen ze het uiteinde van een touw naar keuze in de vorm zodat deze later opgehangen kan worden.</p> <p>Als dit gedaan is, mag de kleuter zijn/haar vorm naar buiten brengen en deze op de grond leggen zodat deze goed kan bevriezen. Tijdens de activiteit vraagt de leerkracht de kleuters hoe ze hun ijskristal zullen versieren. Wanneer de kleuter klaar is, complementeert de leerkracht hem/haar. Daarna mag de kleuter vrijspelen in de hoeken. Dan mag de volgende kleuter komen.</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk materiaal (bladeren, bloemen, takken, steentjes, ...) • Scharen • Vormen (bakvormen, pannen, potjes, ...) • Water • Touw • Kleurstof (groen, geel, blauw, rood) 	<p>een kleuter klaar is, geeft de leerkracht hem/haar een compliment.</p>
<p>Lesfase 4</p> <p>✓ De kleuters verwoorden hoe ze de opdracht ervaren hebben.</p>	<p><u>Nabeschouwen (evalueren)</u></p> <p>Nadat iedereen deze activiteit heeft gedaan en alle ijskristallen bevroren zijn, hangt de leerkracht samen met de kleuters de ijskristallen in de boom.</p> <p>Vervolgens overlopen ze klassikaal de werkjes in de kring. De kleuters die willen, mogen iets vertellen over hun ijskristal.</p>	<p><u>Organisatie:</u></p> <p>De kleuters zitten allemaal in de kring.</p>

	<p>Daarna stel ik de kleuters de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zijn alle ijskristallen met natuurlijk materiaal gemaakt?• Welke natuurlijke materialen zijn er gebruik?• Zijn alle ijskristallen hetzelfde?• Vonden jullie het leuk? Waarom?• Vonden jullie het moeilijk? Waarom?	
--	--	--

5.3.3 Het effect van zonlicht op planten

KERNLEERPLANDOELLEN		
<p>Ontwikkelingsdoelen:</p> <p>Nederlands spreken:</p> <p>2.5 De kleuters kunnen iemand of iets beschrijven volgens kleur, vorm, grootte of een specifieke eigenschap.</p> <p>Wetenschappen en techniek natuur:</p> <p>1.2 De kleuters tonen een explorerende en experimenterende aanpak om meer te weten te komen over de natuur.</p>		
INHOUDSANALYSE		
Kenniselementen	Vaardigheden	Attitudes
<ul style="list-style-type: none"> - Functionele woorden en begrippen - Themagerelateerde woorden en begrippen - Relaties - Oplossingsmethodes 		
<p>Functionele woorden en begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Het zonlicht ✓ De schaduw ✓ De warmte ✓ De serre ✓ De plant ✓ Eerst ✓ Tweede ✓ Laatst ✓ Groeien 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kijken ✓ Waarnemen ✓ Vertellen ✓ Verwoorden ✓ Beschrijven ✓ Planten 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters hebben respect voor elkaar. ✓ De kleuters hebben respect voor het materiaal. ✓ De kleuters wachten hun beurt af.
CONCRETE LESDOELLEN		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters planten samen met de leerkracht de planten in de schooltuin op drie verschillende plaatsten. ✓ De kleuters beschrijven hoe de drie planten eruit zien volgens kleur, grootte, vorm, bladeren, enzovoort. ✓ De kleuters verwoorden waarom een plant er beter uitziet dan de andere plant. 		
INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE		
<p>➔ Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van BREDE BASISZORG (kader binnenklasdifferentiatie, inclusieve leeromgeving).</p> <p>➔ Dit pro-actief werken en groepsgericht denken krijgt VOORRANG!</p>		
<p>Interesse: De leerkracht zal tijdens deze activiteit voldoende variatie aanbieden. Ze gaan planten en op termijn de verschillen zien tussen de planten.</p>		

Leerstatus: De leerkracht zal de kleuters verschillende vragen stellen. Sommige vragen zullen moeilijker zijn dan andere vragen. Ook zal het beschrijven van een plant voor sommige kleuters moeilijker zijn dan andere kleuters.

Leerprofiel: Sommige kleuters zullen dit experiment beter begrijpen tijdens de uitvoering anderen zullen het beter begrijpen als men er een gesprek rond voert.

Rust creëren/betrokkenheid: Als de leerkracht merkt dat de kleuters heel druk beginnen te worden in de kring kan de leerkracht een bewegingstussendoortje doen of een liedje zingen waardoor de kleuters rustiger worden. Hierdoor kan de leerkracht verder gaan met de activiteit met de kleuters.

Structuur en duidelijkheid: De leerkracht zal met de kleuters de afspraak maken dat als ze iets willen vertellen ze hun vinger omhoogsteken. De kleuters die hun vinger omhoogsteken, zal de leerkracht aanduiden en mogen iets vertellen. Ook zal de leerkracht duidelijke instructies geven zoals blijven zitten, kijken, ... zodat de kleuters weten wat de leerkracht van hen verwacht.

**INZETTEN OP MAXIMALE ONTWIKKELINGSKANSEN VAN ALLE KINDEREN
REKENING HOUDEND MET DE BEGINSITUATIE**

- Neem in dit luik op hoe je gaat inzetten op het bieden van EXTRA zorg in de klas.
- Dit individueel kindgericht denken/werken is eerder een UITZONDERING en gebeurt bij voorkeur in samenwerking met het zorgteam van de school.

/

BRONNEN (volgens APA-normen)

(De Vlaamse Overheid, 1998)

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop + vermelding van de gekozen werkvormen	Didactische aandachtspunten
Sfeerschepping	<p>De kleuters zitten in de kring. De materialen die de leerkracht nodig zal hebben voor deze activiteit staan allemaal klaar.</p> <p>Sfeerschepping</p> <p>In de kringen heeft de leerkracht drie planten meegenomen. De leerkracht vertelt heel enthousiast dat hij/zij drie nieuwe planten heeft gekocht om in de schooltuin te plaatsen.</p>	<p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drie planten - Serre

<p>Inleiding</p>	<p>Inleiding Vervolgens vraagt de leerkracht aan de kleuters waar ze de planten zouden moeten planten in de schooltuin.</p> <p>Vervolgens vraagt de leerkracht als een plant echt zonlicht nodig heeft of niet. Daarna vertelt de leerkracht aan de kleuters dat ze dit zullen uittesten.</p> <p>Eén plant zal in de serre staan, de andere zal in de volle zon staan en de laatste zal in de schaduw staan zodat deze zo min mogelijk zonlicht krijgt.</p>	<p>Organisatie: De kleuters zitten in de kring. De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p> <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen, grondplan, ...</p>
<p>Kern</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters planten samen met de leerkracht de planten in de schooltuin op drie verschillende plaatsten. 	<p>Kern De leerkracht verdeelt de klas in drie groepen zodat elke groep één plant kan planten in de schooltuin.</p> <p>De kleuters bekijken elke dag hoe hun plant eruit ziet. De kleuters geven ook hun eigen plant water (de leerkracht doet een wisselbeurt bij elke plant zodat iedereen van het groepje water heeft kunnen geven aan de plant).</p>	<p>Organisatie: De kleuters planten samen met de leerkracht de drie planten.</p>
<p>Slot</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters beschrijven hoe de drie planten eruit zien volgens kleur, grootte, vorm, bladeren, enzovoort. ✓ De kleuters verwoorden waarom een plant er beter uitziet dan de andere plant. 	<p>Slot Na enkele weken gaan de kleuters met de leerkracht naar de schooltuin om de verschillende te zien tussen de planten.</p> <p>De kleuters verwoorden hoe elke plant eruit ziet → kleur, grootte, vorm, bladeren,</p> <p>De leerkracht vraagt de kleuters welke plant het gezondst lijkt en welk minder en hoe dit komt.</p>	<p>Organisatie: De kleuters steken hun vinger omhoog als ze iets willen vertellen.</p>